

ОСВІТНЯ «ЛОМКА» КРИМУ

1 вересня кримські школярі та студенти на тимчасово окупованій території Кримського півострова пішли в свої школи і ВНЗ. Але потрапили вони в абсолютно інші навчальні заклади, ніж залишили їх у травні-червні. Їх зустріли зовсім інші вчителі, інші підручники, інші програми та інші шкільні стандарти. Ця «ломка» торкнулася величезної кількості маленьких і великих кримчан.

Новий навчальний рік у Криму почали 570 загальноосвітніх шкіл, 510 дошкільних закладів, які також переведені на нові русифіковані програми, 148 установ додаткової освіти, 61 установа середньої професійної освіти типу технікум або коледж, 12 ВНЗ. У перші класи пішли більше 21 тисячі дітей, у дев'ять — понад 15 тисяч, в одинадцять — 10 тисяч. Загалом ці катастрофічні зміни увійдуть у життя величезної

маси кримчан — від 700 до 800 тисяч учнів і викладачів. Міністр освіти Росії Дмитро Ліванов, його заступники, що проводили в Криму масу зустрічей, нарад і конференцій з метою насадження нових норм, а також «герої» «кримської весни» Володимир Константинов і Сергій Аксьонов під час нинішньої передвиборної агітаційної кампанії стверджують, що ці стандарти вищі та прогресивніші. Насправді ж, приведення кримської освіти до норм російського закону викликало насильницьку ломку вже усталеної більш прогресивної української системи освіти і є кроком назад, у «совкове» минуле.

Вишиванки в кримських школах тепер «упразднят»?

По-перше, всі школи переведені з п'ятиденного на шестиденний графік роботи, а це велике навантаження і на учнів, і на вчителів, у багатьох введено навчання у дві зміни. По-друге, повернута

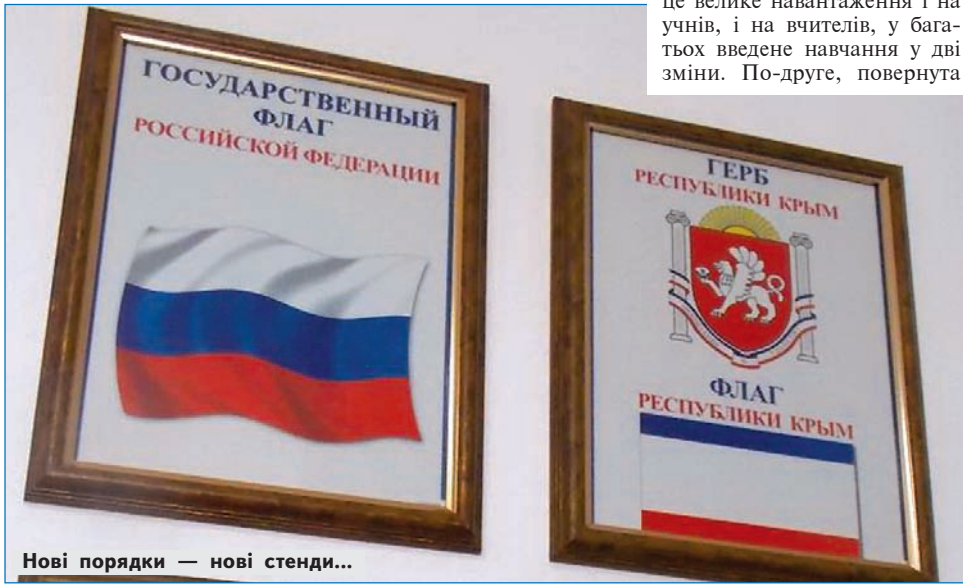
застаріла п'ятибальна система оцінювання знань, а також повернута відтепер обов'язкова шкільна форма одягу. З 2015 року до Криму також планують повернути Єдиний державний іспит з математики і твору, а поки вирішили обійтися одним твором. По-третє, система освіти русифікована — вивчення іноземних мов, а також державних української та кримськотатарської, не кажучи вже про мови національних меншин, зведено до мінімуму. По-четверте, управління системою освіти стало командним — міністр Дмитро Ліванов, як розповідають очевидці, на одній з нарад прямо сказав: «Звикайте до того, що розпорядження міністра та органів влади не обговорюються». По-п'яте, школи Криму стають технологічно і методично відсталішими — гроші, які нібито виділила

Росія, витрачені на перенавчання вчителів української мови на російську мову, на заміну підручників, поточний ремонт будівель, але ні російський, ні кримський міністри, ні «герої кримської весни» не говорять, що на комп'ютеризацію шкіл і підключення їх до Інтернету не витрачено ні копійки, що процеси інформатизації заморожені, а питання про підвищення комп'ютерної грамотності школярів і студентів взагалі зняте з порядку денного. Комп'ютер та Інтернет, схоже, в нових реаліях — злисне явище і винахід бісів! Тому раніше обов'язковий у початковій школі предмет «Сходина до інформатизації» взагалі скасований, а інформатика як така вводиться в навчальні плани тільки з 8 класу і дуже поверхово.

Крім того, кримська школа стала національно і конфе-

сійно нетолерантною. Такі предмети, як «Культура добросусідства», «Основи православної культури Криму», «Основи ісламської культури Криму», хоч і значаться предметами за вибором, але там, де скасували або звели до мінімуму класи, що вивчають кримськотатарську мову, там учням-мусульманам нав'язуються вивчення православної культури, а запропоновані підручники та посібники містять релігійні тексти і молитви, обов'язкові для вивчення, тому батьки-мусульмани вже протестують проти насильницького навернення своїх дітей у російське православ'я. І нарешті, система освіти стала тоталітарно брехливою — вже з першого уроку маленьких кримчан вчитимуть, що захоплювати чужі землі — це правильно.

(Продовження на 3-й стор.)

Нові порядки — нові стенди...

«ДРУГОЙ РАБОТЫ-ТО НЕТ...»

КАК ОКАЗАЛСЯ НА ВОЙНЕ И ПОГИБ 20-ЛЕТНИЙ АНТОН ТУМАНОВ, ЖИТЕЛЬ КОЗЬМОДЕМЬЯНСКА РЕСПУБЛИКИ МАРИЙ ЭЛ. РАССКАЗ МАМЫ

Антон Туманова привезли в закрытом гробу.

— Там окошечко — хорошо, хоть лицо можно распознать. Ребята мне сказали, в их части есть такие, что просто куски мяса, ДНК теперь делают. Родители еще не получили своих детей.

Сидя в гостинице на диване, на котором раньше спал Антон, его мама Елена Петровна Туманова поправляет на коротких седящих волосах черную повязку, ищет в сумке свидетельство о смерти — зачем-то она носит его с собой.

Вещи, паспорт и военный билет младшего сержанта Антона Туманова матери еще не отдали. 20 августа Елена Петровна получила только гроб и копию свидетельства о смерти из ростовского морга. Там указана дата смерти — 13 августа 2014 года, место — «Пункт временной дислокации войсковой части 27777», время — «Во время исполнения обязанностей военной службы», и причина — «Сочетанная травма. Множественные осколочные ранения нижних конечностей с повреждением крупных кровеносных сосудов. Острая массивная кровопотеря».

— Ноги оторвало ему, конечно. Ребята рассказали. Но я и так чувствовала, что в гробу он не целый...

Антон ушел в армию из родного Козьмодемьянска (21 тысяча жителей, 100 километров от Йошкар-Олы) в 2012 году. Учебку прошел в Пензе, служил в Южной Осетии.

— Как с армии пришел — хотел найти работу, но у него не получилось, — спокойно рассказывает Елена Петровна. — В следственный изолятор его не взяли, потому что у него анемия. Для армии он пригоден, а для работы — нет. Антон уезжал в Нижний, месяца три работал на автозаводе. Жить негде, снимать дорого... Вернулся. В Москву съездил пару раз, на стройке с мальчишками поработал. Деньги им не заплатили, на обратный билет я ему высылала. А у нас в Козьмодемьянске где работать? Всего два завода осталось, один какие-то пластмасски делает, второй — не помню. В мае говорит: «Я, мам, пойду в армию по контракту». Я — давай отговаривать: «Ты подожди, видишь, обстановка какая... Не дай Бог, сунут на Украину, была же у нас Чечня, был Афганистан...» — «Мам, наши войска туда посылать

не будут. Все, я решил, я пойду. Мне деньги нужны. Я ж не на войну еду — я на работу еду. Другой-то работы нет».

В 18-ю Отдельную мотострелковую бригаду, в/ч 27777, в поселок Калиновская в Чечне Антон уехал 21 июня. Место службы выбрал сам. Говорил, что в Южной Осетии очень полюбили горы: «Я хочу пробраться и видеть горы, засыпать и видеть горы». Торопился попасть до конца месяца, чтобы за июль уже получать зарплату, но в части узнал, что три месяца будет на испытательном сроке, только потом заключит контракт. (Продовження на 5-й стор.)

Антон Туманов. Ростовская область, 19 июля. Фото из «ВКонтакте»

ВІЙНА РОСІЇ ПРОТИ РОСІЇ

...Московська волонтерка Варя привезла до Києва цілоке для українських солдатів і розповіла, що в одному з наших добровольчих батальйонів воює 48 громадян Росії. 17 із них — москвичі. Вже є загиблі. На їхнє місце приїжджають інші.

Що вони тут втратили?

Що втратила сама волонтерка, чому їй не сидітися в Москві? Що втратили росіяни, які збирають гроші на озброєння наших солдатів? Інтелігенція і моральні авторитети, які виступають проти прямої інтервенції Росії в нашу країну?

Значить, щось втратили, раз шукають...

Мені здається, я знаю, що вони втратили. Велику Росію.

Ви знаєте, Росія, дійсно, була великою. Якихось тридцять років тому. Коли увесь світ аплодував падінню Берлінської стіни, звільненню політв'язнів із катівень КДБ, виступам Андрія Сахарова, москвичам, які вийшли на захист Білого дому від ГКЧП.

Що сталося з великою Росією? На яких задвірках цивілізації вона загубилася? І чие мурло в такому разі маячить над нашим кордоном?

Все, на жаль, дуже просто. Та, велика, Росія трималася на дуже невеликій групці розумних і самовідданих подвижників. Такий собі тонюснийкий родючий шар на вічній мерзлоті варварства і мракобісся.

(Продовження на 11-й стор.)

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,
трудовий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети «Кримська світлиця» нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства «Просвіта» «БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ»

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована Міністерством юстиції України
Регстраційне свідоцтво КВ № 12042-913ПР від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.
Рукописи не рецензуються і не повертаються. Літвання з читачами - на сторінках газети.
Матеріали для друку приймаються в електронному вигляді. Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і редагувати мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора - (067) 650-14-22 (050) 957-84-40

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5, 2-й пов., к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua

Віддруковано в ТОВ «МЕГА-Поліграф», м. Київ, вул. Марко Вовчок, 12/14, тел. (044) 581-68-15
e-mail: office@mega-poligraf.kiev.ua
Тираж — 2000

ВИДАВЕЦЬ - ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»
03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1, тел./факс (044) 498-23-65
Р/р 37128003000584 в УДКСУ у м. Києві МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail: vidavnictvo@gmail.com
Розповсюдження, передплата, реклама: тел. +38(044) 498-23-64; +38 (050) 310-56-63

ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ ОБГОВОРИВ РЕЖИМ ПОВНОГО ПРИПИНЕННЯ ВОГНЮ З ПРЕЗИДЕНТОМ РОСІЇ

Президент України Петро Порошенко провів телефонну розмову з Президентом Росії Володимиром Путіним.

Результатом розмови стала домовленість про постійне припинення вогню на Донбасі. Було досягнуто взаєморозуміння щодо кроків, які сприятимуть встановленню миру.

Прес-служба Президента України
3 вересня 2014 р.

Президенти РФ і України не домовлялися про припинення вогню в Україні, оскільки, на думку влади РФ, «Росія не є стороною конфлікту». Про це повідомляє «РИА Новості» з посиланням на прес-секретаря глави російської держави Дмитра Пескова.

Прес-служба українського президента Петра Порошенка після його телефонної розмови з главою російської держави Володимиром Путіним повідомила, що результатом розмови стала домовленість про постійне припинення вогню на Донбасі. «Путін і Порошенко дійсно обговорили кроки, які б сприяли припиненню вогню між ополченцями і українськими силовиками. Домовлятися про припинення вогню Росія не може фізично, оскільки не є стороною конфлікту», — заявив Песков. При цьому прес-секретар президента Росії не став коментувати можливі нових контактів між главами держав двох країн.

У так званій «ДНР» заявляють, що Президент України

Петро Порошенко не погоджувався з ними рішення про припинення вогню на Донбасі, тому бойовики вважають, що мають право відмовитися від його виконання. Про це заявив самопроголошений «віцепрем'єр» так званої «ДНР» Андрій Пургін, повідомляє «РИА Новості».

«Це якась гра... Для нас це повна несподіванка. Це рішення прийняте без нас», — процитував слова Пургіна його помічник.

За словами «віцепрем'єра», домовленість про припинення вогню - «нездійсненна» для ДНР. «Умова не здійсненна, поки силовики знаходяться на території республіки. Умовою для припинення вогню, як і раніше, є виведення українських військ із території ДНР», — заявив Пургін через помічника.

Домовленості між «сторонами конфлікту» на Донбасі можуть бути досягнуті 5 вересня на зустрічі тристоронньої контактної групи. Про це сказав

президент РФ Володимир Путін, відповідаючи на запитання ІТАР-ТАРС з приводу телефонної розмови з Президентом України Петром Порошенком у середу.

«Остаточні домовленості (щодо врегулювання ситуації), вважаю, між владами Києва і Південним Сходом України могли б бути досягнуті в ході наміченої зустрічі контактної групи 5 вересня цього року», — заявив він.

Путін признався, що дорогою з Благовещенська до Улан-Батора в літаку «накидав від руки деякі міркування, план дій», і зачитав його.

Як повідомляє «Укрінформ», план складається з семи пунктів. Як перший захід Путін назвав «припинення активних наступальних операцій збройних сил, формувань ополчення півдня-сходу України на донецькому і луганському напрямках». Другим заходом президент РФ запропонував «відвести збройні підрозділи силових структур України на відстань, що унеможливило обстріли населених пунктів артилерією і всіма видами систем залпового вогню».

Експерти зазначають, що створення проросійського анклаву на Донбасі — другого Придністров'я — є проміжною стратегічною метою Путіна. Головна мета — розчленування України.

Бажаючи не допустити падіння так званих «ДНР» і «ЛНР», створених для деєстабілізації України сепаратистських плацдармів, — він видав наказ про російське військове вторгнення, яке почалося 24-25 серпня.

КРИМ ЖИТИМЕ У РЕЖИМІ ЩОДЕННИХ ВІДКЛЮЧЕНЬ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ

На всій території Криму з 2 по 30 вересня очікуються щоденні відключення електроенергії. Про це повідомляє прес-центр ПАТ ЕК «Севастопольенерго».

«Згідно факсограми державного підприємства НЕК «Укр-енерго», в період з 2 по 30 вересня у зв'язку з недостатнім забезпеченням палива на електростанціях України та дефіцитом гідроресурсів знижується перетік потужності з енергосистеми України в кримську енергосистему. Внаслідок цього можливі повні відключення енергії вранці з 9.00 до 11.00 і ввечері з 19.00 до 21.00. «Севастопольенерго» не може вплинути на ситуацію, що склалася, і спільно з МНС та службами життєзабезпечення міста вживає всіх можливих заходів з мінімізації наслідків обмеження подачі електроенергії», — повідомили в прес-центрі компанії.

Аналогічне повідомлення про обмеження надходження електроенергії з України отримала Кримська електроенергетична система. «Ми отримали інформаційне повідомлення від диспетчера компанії «Укренерго» про обмеження подачі електроенергії в Криму з 2 по 30 вересня. У години масового споживання — ранкові та вечірні години — обмеження на «нуль» і максимальне обмеження в решту часу», — повідомив «міністр енергетики Криму» Сергій Єгоров.

За його словами, у разі повного припинення поставок електроенергії з материкової України, власної генерації Криму вистачить лише на 80%. «Інші 20% споживачів доведеться відключати за графіком», — пояснив Єгоров.

Раніше «Укрінформ» повідомляв, що Міністерство енергетики та вугільної промисловості України прийняло рішення про введення графіка аварійних відключень електроенергії в години пік вранці і ввечері, у зв'язку з необхідністю економії електроенергії.

Підірвані терористами залізничні колії, переїзди і мости, зупинка декількох шахт у Луганській і Донецькій областях значно ускладнюють забезпечення енергооб'єктів України вугіллям, — говорить, зокрема, у повідомленні прес-служби ДПЗД «Укрінтеренерго». Дефіцит палива і, як наслідок, дефіцит генерації електроенергії призводить не тільки до порушення балансу між генерацією та споживанням електроенергії, а й до можливих відключень електропостачання населення на території України в моменти пікових навантажень, через що «Укрінтеренерго» змушене знизити перетік потужності з енергосистеми України в Кримську енергосистему.

ПЕРШУ ГРУПУ ЖИТЕЛІВ ДОНБАСУ ВИВЕЗЛИ З КРИМУ НА КАМЧАТКУ

Перша група громадян України, які вимушено залишили зону бойових дій на сході країни, прибула на територію Камчатського краю Росії пізно увечері 2 вересня. Про це повідомляє прес-служба уряду Камчатського краю.

«Усього літаком «Оренбурзьких авіаліній» за маршрутом Сімферополь-Чита-Петропавлівськ-Камчатський прибули 270 осіб, у тому числі 82 дитини. В основному, це жителі Донецької і Луганської областей», — йдеться в повідомленні.

Пункти тимчасового розміщення (ПТР) для громадян України будуть відкриті в Петропавлівському-Камчатському, Елізівському і Мільківському муніципальних районах.

«За квотою федеральної міграційної служби Камчатський край до кінця року планує прийняти до 800 громадян (приблизно по 150 осіб на місяць), які прибули з території України у зв'язку з військовими діями», — наголошується в повідомленні.

Як повідомляли ЗМІ, переселенці з Донбасу в Росії не поспішають звертатися за статусом біженця, адже це для більшості з них означатиме переселення у віддалені національні республіки Російської Федерації. А тим часом жителі цих регіонів звинувачують Москву в тому, що вона навмисно переселяє туди російськомовних жителів Донбасу, щоб змінити національний склад цих республік.

За даними Агентства ООН у справах біженців, близько 80% українців, які переїжджають до Росії, залишаються в прикордонних районах. Проте людей, які просять притулку і тимчасового притулку, російська влада розселяє у віддалені райони Росії — від Мордовії та Башкортостану до Хабаровська і Камчатки.

КРИМСЬКІ ОКУПАНТИ ЗАТРИМАЛИ СВЯЩЕНИКА І ПАРАФІЯН УГКЦ

У Криму невідомі запроторили до підвалу групу парафіян УГКЦ (15 осіб) і євпаторійського священика Богдана Костецького — повідомляє Релігійно-інформаційна служба України.

2 вересня отець Богдан виїхав з парафіянами до Ялти, згодом зв'язок з ними було втрачено. Пізно ввечері Богдан Костецький мобільним телефоном повідомив іншого священика УГКЦ, отця Микола Гаврилюка, що їх затримали невідомі і вони перебувають у якомусь підвалі.

За словами Костецького, його допит мав відбутися о 2.30 ночі, священик не виходив на зв'язок до 10 години ранку 3-го вересня. Отець Богдан сам зателефонував у редакцію Релігійно-інформаційної служби України і повідомив, що вже на волі. Подробиць звільнення священика не розповів.

Після російської анексії Криму священики УГКЦ на деякий час залишили півострів, але в кінці квітня отець Богдан повернувся до своєї парафії. Декілька разів його викликали «на розмови» у відділення ФСБ. Серед іншого, священика розпитували про ставлення до митрополита Андрея Шептицького.

Причини затримання о. Богдана і його парафіян — невідомі. Незадовго до цього о. Богдан Костецький з парафіянами провів у Севастополі Храмове свято. (Детальніше — на стор. 15)

ПУТІН БОЙТЬСЯ НАРОДНОГО ВИБУХУ ВСЕРЕДИНИ КРАЇНИ ЧЕРЕЗ ДОНБАС

Володимир Путін не почне розв'язувати повномасштабну війну з Україною через сепаратистів на Донбасі, тому що росіяни не хочуть платити тисячами життів своїх синів за втручання в справу України. Про це йдеться в блозі Леоніда Радзіховського «Росія вішає Україну на гачок ДНР» на сайті «Незалежної газети».

«Справа дійшла до прямої участі армії. Це — межа. У Росії, м'яко кажучи, — «не популярна» ідея «війни з Україною», — зазначає автор. «А вже перспектива «конвєса цинків» — абсолютно нестерпима», — додає він.

Водночас блогер нагадує, що Путін дуже залежний від громадської думки всередині країни, оскільки понад усе ставить свій рейтинг. «Путін дуже уважно чує ці настрої. І йти проти них — не буде. Це — не болягани бульбашки, це — Росія...», — пише Радзіховський. — Так що розгорнутої участі армії — не буде».

Аналізуючи думку «Але можна воювати, як і раніше — найманці + зброя», він погоджується: «Можна». Одночасно звертаючи увагу на чинник санкцій, введених Заходом проти

Росії і кремлівської верхівки та її друзів. «Але дуже тиснуть санкції ЄС. Тиснуть не економічно (хоча і це неприємно). Тиснуть психологічно — російській еліті вкрай неприємно стояти на холодному вітрі. Одній. Проти всіх. І з кожним днем — неприємніше», — констатує автор.

«Де ж рівнодія?» — задається він питанням. На його думку, відповідь може бути такою: «Ні миру, ні війни. Де-факто бойові дії припиняються. Лінія фронту стабілізується. Де-юре угода не підписується. А Луганда залишається висіти в повітрі — частково її тягне Росія, частково (пенсії і так далі) — Україна».

Наскільки довго триватиме така невизначеність, вважає Радзіховський, залежить від рішучості сторін домагатися своєї мети. І важливими обставинами стануть результати розслідування щодо збитого в небі Донбасу Боїнга. «Щось затягнулося обіцяне розслідування. Москва завчасно прибрала вірогідних винуватців загибелі Боїнга — Стрелкова, Бородаєва. Але поки що ніяких викриттів з Голландії — немає...», — завершує автор.

КРИМЧАНИ ВИМАГАЮТЬ ЕЛЕКТРОННОГО ГОЛОСУВАННЯ НА ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРАХ

Громадський рух «Євромайдан-Крим» закликає створити на території Херсонської та Запорізької областей 12 кримських мажоритарних округів, а також запровадити механізм електронного голосування для кримчан. На цьому наголосив координатор «Євромайдан-Крим» Сергій Ковальський на прес-конференції в «Укрінформі» у середу.

«ЦВК заявило, що на 12 округах не будуть відбуватися вибори, а потім колись вони відбудуться. Тому у нас

є конкретні вимоги до влади, перш за все, це створення конкретного механізму, він не коштує великих грошей, він потребує внесення деяких змін до Закону України «Про вибори» та Закону «Про окуповані території України» із запровадженням електронного голосування кримчан, щоб вони мали такі самі права, як і всі українці», — сказав С. Ковальський.

Він також вважає за необхідне, щоб кожна політична партія включила кримчан до

своїх списків, причому на прохідних місцях. «Політичні партії, які сьогодні формують списки, не мають жодної позиції щодо Криму. Ми вважаємо, що всі політичні партії обов'язково повинні залучити кримчан та забезпечити їх в прохідному місці до парламенту. Також повинно бути створено міжфракційне об'єднання «За визволення Криму!». Саме воно має взяти на себе відповідальність, і це відповідальність не однієї партії — це відповідальність держави», — додав С. Ковальський.

ТІЛЬКИ 27% ЖИТЕЛІВ ОКУПОВАНОГО СІМФЕРОПОЛЯ ВВАЖАЮТЬ СЕБЕ ГРОМАДЯНАМИ РОСІЇ

Такі результати дослідження «Соціальне самопочуття і ціннісні орієнтири сімферопольців. Передвиборна ситуація», яке провів Регіональний інститут політичних комунікацій. Згідно з даними дослідження, 48,1% сімферопольців ідентифікують себе насамперед жителями Криму, а 17,3% — жителями Сімферополя. Не змогли відповісти на питання 3,7% опитаних.

Що стосується майбутніх так званих виборів, які будуть проходити в Криму 14 вересня, то 25,3% опитаних жителів Сімферополя очікують на вирішення основних соціально-економічних проблем півострова. Ще 24,3% сімферопольців чекають підвищення рівня добробуту, а 22,4% опитаних сподіваються побачити у владі нові обличчя. Більше

половини опитаних (51,4%) не сподіваються на покращення добробуту своєї родини після виборів у так звану «Держраду». Ще 33,8% жителів Сімферополя сподіваються, що добробут їх сімей покращиться, а 7,8% респондентів, навпаки, чекають погіршення добробуту. Опитування проводилося Регіональним інститутом політичних комунікацій з 26 серпня по 2 вересня. Респонденти відбиралися за квотною вибіркою, що репрезентує доросле населення Сімферополя за статтю, віком, етнічністю. Обсяг вибіркової сукупності склав 968 респондентів. Очікувана середня помилка вибірки складає +3,5%. Регіональний інститут політичних комунікацій вважається провладною організацією, а її експерти лояльними до керівництва республіки.

ОСВІТНЯ «ЛОМКА» КРИМУ

(Закінчення.)

Поч. на 1-й стор.)

Одна з кримчанок, вчитель історії за освітою, написала у Фейсбук: «Поки затягуються час з де-факто поверненням Криму до складу України, окупанти видали нові шкільні підручники. Моєму племіннику довелося отримати їх. Особливо мене покоробив підручник історії. Це — не підручник, це — посібник з дезінформації і збоченого спотворення фактів. Акурат переписано з точністю до напки. Нормальна дитина, народжена в українському Криму, таку маячню не сприйме. І мій племінник не сприйме. Ми з ним домовилися, раз уже окупація і поки ми в очікуванні змін, перегорнути цей опус, пропускаючи фальшиву інфу крізь пальці, бо цим категорично не можна засмічувати голову. А для подальшого вивчення предмета у нього є я. Благо в нормальній країні закінчила тоді ще нормальний ВНЗ ТНУ і одна з професій — учитель історії. Так що свого племінника я не дозволю збити з пантелику «великорусською» фальсифікацією. Моя дитина має чітко знати і розуміти, що Крим жодного відношення не має ні до якої Росії-Московії, і що росіяни взагалі не мають права претендувати на землю корінного народу — кримських татар. І він уже точно буде знати дату і причини Другої світової війни».

Інший кримчанин зауважує: «Благо є Інтернет, і нашим діткам ми знайдемо матеріал з історії Криму». Водночас вся система освіти стала російськоцентричною — на шкоду іншим предметам введені такі нові предмети, як суспільствознавство, збудоване виключно на російській концепції історії, а також історія Російської держави, географія Росії, в 1,5-2 рази збільшена кількість годин для викладання російської мови та літератури. В цьому плані в системі освіти Криму з'явився парадокс — вивчення української та кримськотатарської мов, яким статус державних у «конституції» нада-

ний, мабуть, «через непорозуміння» не є обов'язковим, більше того — воно переведене в розряд позаурочної діяльності й ці «державні» мови, якщо і вивчатимуться, то факкультативно.

«Міністр освіти, науки та молоді» Криму Наталя Гончарова стверджує, що російська реформа школи і особливо підвищення зарплати вчителям нібито покращили «престижність професії педагога». Можливо, подібні благі наміри у «героїв кримської Росії» і були, але вони забули, що підвищення зарплати в два рази при підвищенні цін у 3-5 разів, а то і більше, насправді, є зниженням життєвого рівня. Що стосується престижності, то кримська влада сьогодні також намагається не згадувати, що ще за правління Василя Джарти і з його подачі в Криму реалізувався спеціальна програма «Підвищення престижності педагогічної праці», яка, за їхніми ж тодішніми заявами, дала серйозні результати. Спроби «команди переможців» видавати будь-яку ідею за російське якісне нововведення є просто несерйозним піаром. Так, наприклад, нещодавно «радою міністрів» було голосно повідомлено, що «в Криму закладений перший російський садок», хоча насправді його проектування та початок будівництва здійснені ще в 2013 році і за гроші українського бюджету.

ОБ'ЄДНАТИ І ЗБІЛЬШИТИ

Що стосується системи вищої освіти, то вона входить у новий навчальний рік також повністю спотвореною — замість семи цілком самостійних і різнопланових ВНЗ, а також плюс до них замість семи самостійних наукових установ, створений незрозумілий і некерований монстр у вигляді Таврійського федерального університету з 14 структурних підрозділів, що фактично ліквідувало такі ВНЗ, як медичний та аграрний університети, будівельна академія, а також інші, які раніше до Таврійського університету не мали жодного стосунку.

Сьогодні з подачі московського міністерства змінилася суть самої кримської вищої освіти — немає й мови про Болонську систему, її структура підлаштовується під потреби російського професійного ринку, взятий ухил на вивчення математики і російської мови, що поставив за слін перед бажанням кримських випускників продовжувати освіту за кордоном або досягти світової професії. Для них відтепер закриті також і працевлаштування за межами Росії, оскільки анексією Криму народжена проблема невизнання дипломів кримських ВНЗ у світі й, крім материкової російської глибинки, кримські випускники поки ніде не знадобляться. Це позбавляє їх самого сенсу вчитися у ВНЗ Криму, якій політизованій вишій школі дуже знизилася, а імідж і престижність знань втратили цінність.

ВІД ПОЧАТКУ «НЕПРАВИЛЬНА» ГІМНАЗІЯ

Головний удар у «ломці» кримської системи освіти припав на українські та кримськотатарські школи. Ще в розпал «кримської весни» була звільнена директорка Сімферопольської української гімназії Наталя Руденко. Як за помахом чарівної палички гімназія перетворилася на російськомовний навчальний заклад, причому в міськраді і в міністерстві стверджують, що так раптом захоїли батьки учнів.

Школу вже очолює новий директор Валентина Лаврик. Днями вона рапортувала «міському голові» Сімферополя Віктору Агееву, який відвідав гімназію, що школа до нового року готова — на столах були розкладені підручники з історії Росії, географії Росії, російської мови та літератури. І хоча в школі займатимуться більше 1 тисячі кримчан, в кожній паралелі сформовано лише по одному українському класу, в яких навчатимуться загалом 160 дітей, а кримськотатарською мовою і того менше, в ці класи зараховані лише 80 учнів. Усі вчителі гімназії, так само, як і 18 тисяч їхніх колег з інших шкіл, пройш-

ли перенавчання на російські програми, допомогу в цьому надавало управління освіти Санкт-Петербурга, який шефствує над Сімферополем.

Але «команда переможців» планує позбутися й назви «Українська школа-гімназія». Як повідомила на прес-конференції перед початком навчального року начальник управління освіти Сімферопольської міської ради Тетяна Сухіна, Українська гімназія буде однозначно перейменована. «По-перше, вона від початку була названа неправильно. Тоді всі інші школи, які були, не українські на території України? На сьогоднішній день гімназія веде розмову з радою школи про те, на які предмети зробити акцент і яку назву дати установі. Є варіант, що це буде Сімферопольська академічна гімназія», — стверджує Сухіна. За її словами, з наступного року всі навчальні заклади півострова будуть перейменовані відповідно до російських стандартів.

Зміни у ставленні до вивчення мов у кримських школах не логічні, їх часом важко пояснити. Так, на прес-конференції «міністр» освіти і науки Криму Наталя Гончарова повідомила, що жодна з трьох мов, прописаних у «конституції» Криму як державна, не «вивчатиметься в школах півострова як іноземна» (?). Вона сказала, зокрема, що «українська мова, яка до переходу півострова на російське законодавство мала статус державної», буде, за її словами, значитися в навчальних планах, як «рідна мова». Схоже, що міністр заплуталася «в трьох мовах» і навіть не знає, що українська — державна в Криму з 1954 року.

Разом з тим, наголосила вона, жоден з перших класів не буде сформований як клас, де навчання відбуватиметься українською мовою. Причиною цьому є відсутність відповідних заяв від батьків, сказала «міністр», хоча кому як не їй не знати, що практично весь серпень у більшості шкіл півострова тривали скандали з відмовами директорів приймати від батьків заяви на навчання їхніх дітей як кримськотатарською, так і українською мовами. Наприклад, у сімферопольській школі на вулиці Жукова закрили всі кримськотатарські класи з 1 до 11-го, конфліктні ситуації з питань мови навчання існують у школах Красноперекоспського, Джанкойського, Бахчисарайського, Білогірського, Судаського і багатьох інших районів. Більше того, під питання потрапляють навіть ті класи в українській гімназії, які сформовані як україномовні. Справа в тому, що відповідно до закону Росії «Про освіту» передбачається, що навчання на третьому ступені, тобто в 10-11 класах, має вестися тільки і повністю російською мовою.

Олесь ЧЕРЕМШИНА,
кримський оглядач

ПЕРШИЙ ДЗВОНІК ПРОЛУНАВ У МАЙЖЕ 800 ШКОЛАХ НА ДОНБАСІ

Навчальний процес у Донецькій і Луганській областях розпочався у 797 школах. Про це повідомив заступник міністра освіти і науки України Павло Полянский під час прес-конференції, передає кореспондент «Укрінформ».

«Станом на 11 годину розпочався навчальний процес у 250 школах Луганської області та 547 школах Донецької області», — сказав Полянский.

Він додав, що у Луганській області до школи пішли 46,3 тисячі учнів і, зокрема, майже 5 тисяч першокласників. Натомість у Донецькій області за парти сіли 155 тисяч учнів та 17 тисяч першокласників.

Водночас Полянский зазначив, що відповідно до рішення уряду в тих населених пунктах, де відбуваються бойові дії або які не перебувають під контролем української влади, навчальний рік розпочнеться орієнтовно 1 жовтня.

Заступник міністра освіти і науки також повідомив, що станом на 1 вересня близько 900 шкіл на Донбасі не відкрилося.

ТЕРОРИСТИ ЗРУЙНУВАЛИ ВЖЕ 143 НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ

Бойовики продовжують обстріл житлових кварталів населених пунктів Донецької і Луганської областей, внаслідок чого страждають мирні жителі. Про це повідомив на брифінгу спікер Інформаційного центру РНБО Андрій Лисенко.

«На сьогодні в Донецькій області в результаті обстрілу терористів пошкоджено 143 навчальні заклади. Як правило, ці руйнування завдаються російською зброєю, що є справжнім злістом російської «гуманітарної» допомоги для Донбасу», — заявив він.

ВЧИТЕЛІ ЗІ СЛОВ'ЯНСЬКА НА УРОКАХ АГІТУВАЛИ ЗА РОСІЮ

Більшість вчителів у школах, за винятком викладачів української мови та літератури, під час окупації Слов'янська на уроках дітям пропагували вихід Донбасу зі складу України і приєднання до Росії.

Про це журналістам розповіли слов'янські школярі, які напередодні Дня Незалежності України розфарбовували стовпи і мости свого звільненого від терористів міста в кольори українського прапора, пише Преступности.нет. «В основному за Україну були вчителі української мови та літератури. А так всі в основному за Росію, так, «вхопилися» нам свою точку зору. Казали: «Нафіг вам ця хохляндія, треба в Росію». Ми їм говорили, що навіщо нам чужа країна, тим більше, що вона є агресором, якщо у нас є своя чудова країна, її просто треба відновити, уряд хороший поставити і все буде добре», — розповів Павло, учень зі Слов'янська.

Заступник губернатора Донецької області Тамара Лук'ячук, у свою чергу, на запитання, чи багато виявлено та звільнено адміністрацією вчителів і лікарів, які пропагували «ДНР» і співпрацювали з нею, відповіла, що це питання скоріше не до неї, і що вона не бралася б вішати ярлики. У той же час заступник мера міста Краматорська Андрій Панков зізнався, що один з учителів у школі, де навчається його син, активно на уроках схилив дітей до підтримки Росії і «Донецької народної республіки», після чого був звільнений. Що стосується інших, які 1 вересня знову вийдуть на роботу і продовжать займатися з дітьми, Панков відповів: «Не турбуйтеся, ми спрацюємо».

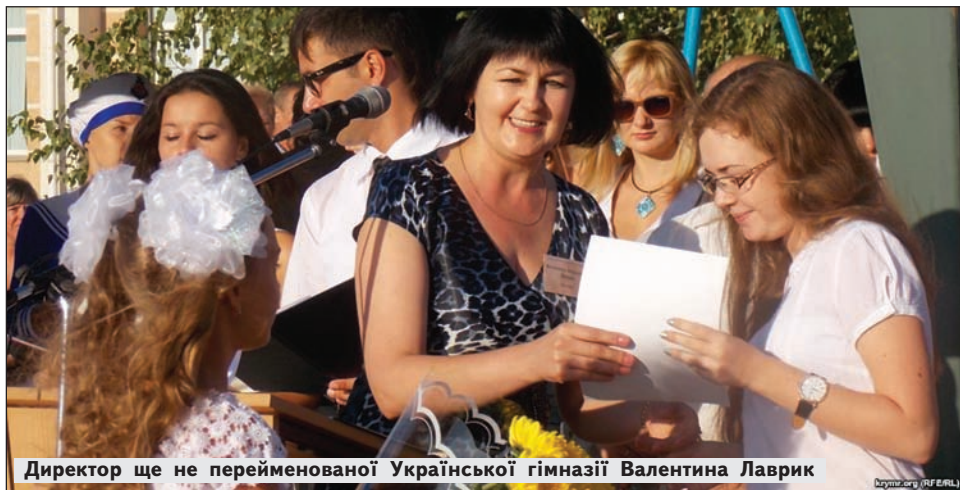
ДЕПУТАТ СКЛАВ ПЕРЕЛІК ОСВІТЯН, ЯКІ ПІДТРИМУВАЛИ «ДНР»

Народний депутат України Андрій Павловський направив до міністра освіти і науки Сергія Квіта лист із переліком освітян, які підтримували «ДНР». Як передає кореспондент УНІАН, про це під час брифінгу повідомив громадський діяч Арсеній Пушкаренко. «Ми направляємо лист пану Квіту із фактами і прізвищами для того, щоб він міг реалізувати власну ж ініціативу», — сказав він і додав, що наразі більшість із цих осіб і далі займають свої робочі місця у закладах освіти.

Так, Павловський звертається до Квіта з вимогою негайно вжити заходів, передбачених чинним законодавством, щодо освітян, які співпрацювали з терористичною організацією «ДНР», були пособниками терористів та сепаратистів, проповідували ідеї розколу територіальної цілісності та заперечували існування Української держави у містах Донецьк та Слов'янськ Донецької області. До переліку із 16 освітян, які були учасниками та підтримували «ДНР», входять, зокрема, проректор Донецького національного університету, депутат Донецької міськради від Партії регіонів, «міністр освіти ДНР» Тетяна Мармазова, доценти кафедри політології ДонНУ, «депутат ДНР» Кирило Черкашин, доцент ДонНУ, один з лідерів партії «Руський блок» Сергій Бунтовський, а також інші викладачі ДонНУ: Андрій Коновалов, Дмитро Посредніков, Дмитро Муза. Також це викладач одного з ліцеїв Донецька Артем Ольхін, начальник міського відділу освіти Слов'янська Олександр Зубарев, вчителі різних шкіл Слов'янська, які також є депутатами міськради від КПУ: В'ячеслав Загоруйко, Валентина Ларина; вчителі шкіл у Слов'янську Галина Бірченко, Ольга Фомінська та Андрій Шалда. Також це методисти навчально-методичного центру Слов'янська Лідія Мазанова, Людмила Савіна та Ірина Чернікова.

Пушкаренко висловив сподівання, що вказані освітяни будуть принаймні звільнені. Він також нагадав, що раніше ними було оприлюднено список із 15 осіб, які співпрацювали із «ДНР», і зараз цей список перебуває в СБУ, проводяться слідчі дії.

Як повідомляв УНІАН, раніше міністр освіти та науки України Сергій Квіт запевняв, що педагоги, які співпрацювали з терористичними організаціями «ДНР» та «ЛНР», у сфері освіти більше не працюватимуть. «Йдеться не тільки про директорів, а йдеться про тих, скажемо так, педагогів, які підтримували терористичну владу та організували так звані референдуми, залякували директорів шкіл», — сказав міністр.

Директор ще не перейменованої Української гімназії Валентина Лаврик

У КРИМСЬКОТАТАРСЬКІЙ ШКОЛІ БАХЧИСАРАЯ — РЕКОРДНА КІЛЬКІСТЬ ПЕРШОКЛАСНИКІВ

У новому навчальному році в Бахчисарайській загальноосвітній школі I-III ступенів № 5 з кримськотатарською мовою викладання навчатимуться 82 першокласники, що є максимальною кількістю за всі роки роботи цього закладу.

Про це на урочистій лінійці, присвяченій початку навчального року, повідомила директорка школи Діляра Куртумерова, передає кореспондент «Крим.Реаліті».

Упродовж святкового заходу керівництво школи озвучило привітальні телеграми від спікера «Держради» Володимира Константинова, а також від імені голови Меджлісу кримськотатарського народу Рефата Чубарова, якому, як відомо, російська влада заборонила в'їзд до Криму на п'ять років.

Як розповіла «Крим.Реаліті» викладач початкових класів Аліє Ібрагімова, порівняно з першими роками роботи національної школи в Бахчисарая кількість першокласників збільшилася в десять разів.

«Коли я набирала перші свої класи, у мене на столі лежали чотири заяви, а в класі сиділи дев'ять учнів, — розповідає педагог. — Радує, що нас багато, що батьки вибирають національну школу. Тут дійсно «кримськотатарський дух» і

в учнів, і у вчителів. Діти ростуть у сприятливих умовах, у взаєморозумінні, що ми — кримські татари, що Крим — наша Батьківщина».

Що стосується навчальної програми в початкових класах, то, за словами Ібрагімової, за рахунок виключення української мови збільшилась кількість годин російської мови.

На святковій лінійці виступив також керівник Бахчисарайського регіонального меджлісу Ахтем Чийгоз, який закликав дотримуватися традицій національного виховання та відроджувати рідну мову.

Директор Бахчисарайської загальноосвітньої школи Діляра Куртумерова процитувала слова відомого кримськотатарського поета Шакіра Селіма про те, що «кримський татарин одним оком сміється, а іншим — плаче», і закликала всіх поради́ти тому, що цього року учнів у національній школі стало більше.

Під час свята «першого дзвоника» звучали гімни Російської Федерації, «Республіки Крим» і кримськотатарський національний гімн. Перші уроки були присвячені темі Батьківщини і патріотизму.

ЙОГО ЗВАТИ — ФРАНЦУЗ...

Знати ім'я людини, яка перебуває і виконує свої обов'язки в зоні проведення АТО, це знак вищої довіри. Більшість людей при зустрічі замість імені називає свій позивний. А є люди, про яких складають легенди та розповідають їх від блокпосту до позицій. От, наприклад, «Француз». Людина залізних нервів та просто титанічної сили духу. Його робота — це «тиха смерть». Іншими словами, різноманітні міни та вибухові речі, які щедро полишають за собою терористи. Про себе «Француз» каже, що він просто звичайний військовий сапер. Та я не погоджуюсь з його визначенням «звичайний», бо далеко не кожна людина наважиться розмінувати поля під шаленим вогнем противника, як то було під час оборони Савур-Могили. І, повірте, далеко не кожен піде під вогнем снайперів розмінувати переправу, щоб урятувати міст і дати нашим військам час і можливість для маневру. Та коли хлопці чули в раціях, що на поле виходить «Француз», вони спокійні. Бо знають, свою роботу цей сапер зробить сумлінно. Після нього жодного «сюрпризу» під ногами не буде.

...Часто трапляється так, що виїжджати на розмінування доводиться зненацька. Як, наприклад, коли мешканці Краматорська зауважили між могилами на міському цвинтарі натягнутий дріт. За якихось п'ятнадцять хвилин «Француз» був на місці. За час війни, яку нав'язали Україні політики сусідньої держави, люди не часто ходили відвідувати своїх померлих. Вони радше рятували своє життя від свавілля терористів так званого ДНР. Тому цвинтар поріс глибокою густою травою. Люди вказали місце. Дійсно, це був неприємний сюрприз з минулого — звичайна розтяжка. Та уважно оглянувши простріляні пам'ятники, «Француз» вирішив оглянути всю площу цього сектора. Він потім пояснив, що знав, за свідченням «спецназерів», коли російські найманці пробували штурмувати аеродром, звідси звідси велась стрільба з мінометів та гранатометів. Отже, терористи об'їжджали позицію прямо між могилами. І само собою, щоб убезпечити себе, найімовірніше, вони заклали по периметру ще кілька подібних сюрпризів,

абсолютно не турбуючись про те, що рано чи пізно бойові дії закінчаться, і до могил своїх близьких прийдуть звичайні люди.

Обережно, крок за кроком, сапер обійшов усі пам'ятники. В результаті він знайшов місце вогневої позиції терористів та знешкодив ще кілька небезпечних знахідок. Зокрема, гранати від гранатомета.

До речі, мало хто знає, що сапер за час своєї роботи на завданні втрачає кілька кілограмів ваги. Та якщо запитати у тих, хто ходить по «тиху смерть», чи хотіли б вони змінити професію? Переконали, що у відповідь би почув тверде «ні».

Коли готувався цей матеріал, «Француз» повернувся з чергового завдання. Він знешкодив ще кілька протипіхотних мін керованої дії «МОН-50» та «МОН-90». Остання — це сім кілограмів пластиду, дев'яносто квадратних метрів ураженої території та кілька мільйонів уламків. Тепер вони безпечні і в руках сапера. А це означає, що батьки якогось піхотинця не отримають жахливої звістки. Та і «Француз» додав до власного «тротилового тоннажу» ще кілька кілограмів перемоги.

Тарас ГРЕНЬ
Фото автора

ПУТІН ПІДЕ ДО КІНЦЯ, ЯКЩО УКРАЇНА ДЕМОНСТРУВАТИМЕ НЕРІШУЧИСТЬ

В Україні немає іншого вибору, окрім як терміново напружити всі сили та ресурси для оборони та зміцнення Збройних Сил, підвищення статусу військовослужбовця в суспільстві. Неготовність України до затягного опору спровокує Путіна на спокую забезпечити свої геостратегічні пріоритети «малою кров'ю». Про це заявив экс-керівник Генштабу ЗСУ генерал-полковник Анатолій Лопата в розмові з «Главкомом».

«Обов'язково Україні треба очікувати широкомасштабних дій з боку Росії і Путіна. Росія не може не воювати. І Росія не може не мати претензій до України. Це історично. Це життєво необхідно для Росії. Україна — то майбутнє Росії. І ми повинні бути розумнішими у військовому відношенні, ніж ми є на сьогодні», — так він сформулював свою думку.

Воєначальник переконаний, що Путін давно виношує план розчленування України. «Вони хочуть оточити нас і відрізати Україну аж до Дніпра. Лівобережжя України Путін хоче забрати. Це — його план. Якщо це досі не знає кожен наш першокласник, то ганьба нашій державі і всім урядам. І до Дніпра — це ж тільки перша половина, перша частина того завдання, яке треба виконати. Путіну потрібна вся Україна», — наголосив генерал-полковник Лопата.

Події, коли в акваторії Азовського моря поблизу Маріуполя був обстріляний український катер берегової охорони, наштотують на думку, що Путін готує морський десант і кидок вздовж узбережжя до Криму, розмірковує Лопата.

«Всі ми маємо уявити: Росія робить сьогодні все для того, щоби дати можливість прямого виходу по суходолу до Криму. Це завдання вона виконує. Щодо того, що коїться на Азовському морі. Росія зробить все, щоб

опанувати акваторію Азовського моря і знищити всі наші можливості на перекидання сил і засобів через море на схід. Мало того, підготовлений російський десант — ми маємо чекати на нього вже ось-ось — приїде і буде завдавати ударів з боку моря. Це необхідно для виконання тих завдань, які поставив перед собою керівник Російської Федерації — зробити «дугу Путіна», відрізати Україну від Чорного моря і вийти на Придністров'я», — так оцінює ситуацію генерал Лопата.

При цьому він переконаний, що нахабність Путіна уможливлена його усвідомленням своєї військової потуги. Керівник РФ понад десятиріччя готував свою країну до війни, кидуючи на це мільярди нафтодоларів, тоді як його українські колеги піддалися пацифістським настроям і вірили, покладаючись на міжнародні та двосторонні договори, що Україні Росія не загрожує.

«Ще раз зазначу: те, що сталося в Україні, сталося не сьогодні. Це сталося з огляду на те, що наша держава за роки Незалежності ніколи не передбачала військової агресії з боку РФ. Більш того, протягом усіх років наша держава активно боролася з власними збройними силами. Нам дісталася велике угруповання — більше 726 тисяч, і їх хотіли скоротити, щоб не було напруги на економіку. У Президента, Ради безпеки і оборони, Верховної Ради не було розуміння необхідності захищати державу. Було лише розуміння, що наші збройні сили — це «дармоєди», «прыщ на здоровом теле государства». І їх робили все менше і менше. На 2013 рік було заплановано залишити лише 70 тисяч військових і 15 тисяч цивільних. За це відповідає Президент України. Скільки їх у нас було — вони всі мали б за це відповідати», — резюмував экс-керівник Генштабу Збройних Сил.

ДВОЄ УКРАЇНСЬКИХ ОФІЦЕРІВ ПІДІРВАЛИ СЕБЕ РАЗОМ ІЗ РОСІЙСЬКИМИ ДЕСАНТНИКАМИ

Два важко поранених офіцери-зенітники 51-ї бригади майори Олександр Кандесюк і Олексій Шепелюк підірвали себе разом з 12 російськими десантниками. Про це інформує прес-служба Міністерства оборони.

Як зазначили у відомстві, в результаті прориву через кордон російських військ зі штатною бойовою технікою (як стало відомо, це був 331-й десантний полк, пункт постійної дислокації якого знаходиться у місті Кострома), 51 бригада була оточена.

Станом на вечір 25 серпня більша частина батальйонної тактичної групи була виведена зі строю. Оскільки вижити в такому пеклі шансів практично немає, було прийняте рішення іти на прорив з оточення.

Майор Олександр Кандесюк разом із майором Олексієм Шепелюком, командиром зенітно-ракетної батареї, очолили авангард групи прориву разом зі своїм відділенням — сержантом і двома солдатами. Та авангард нарвався на засідку. В результаті бою майор Кандесюк отримав декілька поранень з кулемета противника. Майор Шепелюк кинувся вивести офіцера з-під вогню, та при спробі відтягти бойового товариша сам був важко

поранений. Решта авангарду була обстріляна з кулеметів, мінометів та прямою наводкою «Шилки» — весь особовий склад зазнав важких поранень. Основна група через шквальний вогонь не змогла підійти на допомогу товаришам і, відійшовши до базового табору, зайняла кругову оборону.

«Очевидці розповідають, що бачили, як поранених українських бійців оточили 12 російських десантників і, погрожуючи зброєю, намагалися захопити в полон. Коли вороги, створивши кільце, наблизилися на відстань декількох метрів, поранені українські офіцери підвелися із землі та підняли руки вгору. Було помітно, що вони щось тримали в руках, а за мить пролунало декілька потужних вибухів, схожих на вибухи гранат. Вочевидь, офіцери Збройних Сил України, майори Олександр Кандесюк і Олексій Шепелюк, не бажаючи здаватися, підірвали себе разом із чисельно переважаючим ворогом», — розповіли в Міноборони.

Командування АТО готує подання на присвоєння загиблим в бою героям-захисникам майору Олександр Кандесюку і майору Олексію Шепелюку звання «Герой України» (посмертно).

ПОРОШЕНКО ПООБІЦЯВ ПЕРЕОЗБРОЇТИ АРМІЮ

Українська армія буде об'єктом першочергової уваги держави, а військовослужбовці повертають собі статус справжньої еліти суспільства. Таку заяву зробив Президент Петро Порошенко, виступаючи у військовому ліцеї ім. І. Богуна 1 вересня, йдучи у повідомленні прес-служби Глави держави.

«Сьогодні в Україні підвищується престижність військової служби, а ті, хто служить у Збройних Силах, по праву повертають собі статус справжньої еліти суспільства. Вперше за час існування

сучасної України військові стали об'єктом любові, підтримки і гордості всього народу. Я знаю, що така солідарність додає впевненості та мужності», — сказав Петро Порошенко.

Він підкреслив, що армія часе переозброєння, а поява високотехнологічної зброї вимагає не тільки військового таланту, але й високого інтелектуального рівня. Глава держави констатував, що сьогоднішній День знань країна зустрічає у надзвичайно складний для неї час. Ситуація ще

більше загострилася останніми днями. Проти України почалася пряма неприхована агресія з боку сусідньої держави.

Президент зазначив, що в даний час військовослужбовці «демонструють високий професіоналізм, патріотизм і, головне, безмежну відданість Україні». «Перед вами гідні приклади служіння Батьківщині, тому що серед учасників АТО — ваші батьки, брати, родичі і друзі», — сказав Петро Порошенко. Присутні хвилиною мовчання вшанували пам'ять випускників ліцею, які віддали своє життя, захищаючи Україну.

США НАДСИЛАЮТЬ ВІЙСЬКОВУ ДОПОМОГУ УКРАЇНІ

Останні поставки включають шоломи, роботи зі знешкодження босприпасів, радіоприймачі, бронезилети, індивідуальні аптечки, спальні килимки та куртки. Найближчими тижнями будуть надіслані прилади нічного бачення, тепловізори та додаткові радіостанції.

Крім того, підтримку отримає і Державна прикордонна служба України: одяг, намети, генератори малої потужності, ручні паливні насоси, інженерне обладнання, засоби зв'язку, транспортні засоби, індивідуальне нелетальне тактичне спорядження та засоби спостереження. Останні поставки включають: екскаватори, автокрани, тепловізори, обладнання відеоспостереження, засоби зв'язку, намети, колючий дріт, спальні мішки та невеликі електрогенератори. У майбутньому США поставлять додаткову техніку та обладнання відеоспостереження, вантажівки та малі патрульні судна.

Окрім цього, експерти Міністерства оборони США зустрічатимуться з українськими

колегами для оцінки конкретних заходів та програм, спрямованих на оборону.

Міністерство оборони США та Державний Департамент використовують 19 мільйонів доларів з Глобального Резервного фонду безпеки для підготовки та оснащення Національної гвардії України. Очікуємо, що навчання почнуться в 2015 році. (Radio «Свобода»)

ПАТРІАРХ ФІЛАРЕТ БЛАГОСЛОВИВ ЗБІР КОШТІВ ДЛЯ БАТАЛЬЙОНУ «ДОНБАС»

Патріарх Київський і всієї Руси-України Філарет звернувся до фінансових і комерційних установ, патріотів та всіх небайдужих із закликом допомогти рятувати життя захисникам України — батальйону «Донбас». Про це повідомляє прес-центр Київської патріархії.

«Бійці батальйону «Донбас», які разом з іншими патріотами захищають Україну від кремлівської агресії, звернулися до мене з проханням сприяти у придбанні для

потреб батальйону трьох броньованих інкасаторських автомобілів для переобладнання їх на транспортери поранених переднього краю та двох реанімаційних автомобілів для здійснення в них невідкладних операцій пораненим», — зазначив Патріарх Філарет.

Він додав, що сьогодні у батальйону «Донбас» відсутня можливість надавати першу медичну допомогу пораненим на полі бою через неможливість їхнього вивезення

із зони обстрілу та транспортування до «Зеленої зони», а також через відсутність спеціально обладнаних реанімобілів у «Зеленій зоні» для надання невідкладної медичної допомоги та негайного проведення екстрених операцій.

«Прошу всіх небайдужих відгукнутися на цю потребу, врятувати життя пораненим героям! Закликаю на всіх Боже благословення!» — звернувся Патріарх Філарет.

Контакти батальйону «Донбас»: (050) 641-21-35; (098) 066-56-33; bndonbass@gmail.com https://www.facebook.com/terobronaDonbass/

БАТАЛЬЙОН «КРИМ» ВІДПРАВЛЯТЬ НА ДОНБАС

Батальйон спеціального призначення «Крим» за кілька тижнів воюватиме на сході України. Про це розповів народний депутат від ВО «Свобода» Едуард Леонов під час брифінгу у Львові, повідомляє «Вголос».

Едуард Леонов розповів, що у кількох кошах вже зараз є «кримські» роти, але на базі Міністерства оборони зараз формують окремий батальйон «Крим», служити в якому вже зголосилися кілька сотень кримчан.

Е. Леонов

«Ми, кримчани, прописуємося у Києві та Херсоні, бо зараз, на жаль, не можемо мобілізуватися у себе в Криму. Ведеться координація і вже найближчим часом, за тиждень-два, на Донбасі з'явиться батальйон «Крим», — сказав «свободівець». Крім батальйону «Крим», формують також спецбатальйони «Карпатська Січ», «Січ-1» та інші. За словами Едуарда Леонова, найближчим часом він отримає дублікат військового квитка, оскільки прописаний у Криму, і піде воювати разом із сімома нардепами-«свободівцями» у батальйон «Січ».

«ДРУГОЙ РАБОТЫ—ТО НЕТ...»

КАК ОКАЗАЛСЯ НА ВОЙНЕ И ПОГИБ 20-ЛЕТНИЙ АНТОН ТУМАНОВ, ЖИТЕЛЬ КОЗЬМОДЕМЬЯНСКА РЕСПУБЛИКИ МАРИЙ Эл. РАССКАЗ МАМЫ

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)

«Звонит, говорит: «Два месяца зарплаты точно не будет». Я говорю: «Скажи честно, тебе денег послать?» — рассказывает Елена Петровна. «Ну сколько сможешь...». Отправила 3 тыщи, сколько наша: я-то сама санитарка, зарплата у меня 5500. Антон говорил, там все без денег сидели, задерживали. Когда после похорон приехали мальчишки из его части, документы привезли, оказалось, им даже командировочные не дали. Билеты купили — и езжайте. У нас в военкомате их хоть первый раз за дорогу накормили».

Зарплату за полтора месяца службы Антон так и не получил. Домашним он говорил, что ему обещали 40-50 тысяч рублей. Парни-сослуживцы объяснили, что Антона, видимо, обманули: они получают не больше 30.

«ЕДЕМ НА ВОЙНУ»

Домой Антон звонил почти каждый день. В начале июля вдруг рассказал: в части спрашивают, кто хочет добровольно поехать в Украину.

— Я ему говорю: «Ты, надеюсь, не хочешь?» — «Что я, дурачок? Тут никто не хочет». С ним вместе служить ушел еще один наш парень, попал тоже в Чечню, в Шали. Он мне потом рассказывал, что у них в части тоже говорили: если продержитесь сколько-то дней на Украине — заработаете 400 тысяч. Никто, естественно, не соглашался: даже если останешься жив — с деньгами все равно будет кидалово.

Потом Антон написал маме, что его отправляют под Ростов. На российско-украинской границе военнотружаче части 27777, по его словам, оказались 11 июля. Елена Петровна не волновалась:

«В Ростове жарко, Украина далеко, у Антона все хорошо. То есть как хорошо? Спрашиваю: «Что вы ели?» — «Доширак». — «А полевая кухня?» — «Нету. Сухпак».

Елена Петровна долго возмущается, что мальчишек плохо кормили, держали под дождем или на жаре... Кажется, ей хочется представлять сына голодным. Представить его мертвым она не может.

17-летняя Настя Чернова, невеста Антона, рассказывает о месяце в Ростовской области совсем иначе.

С такой же, как у Елены Петровны, траурной повязкой на голове Настя сидит в кресле напротив фотографии Антона: маленькая, очень хрупкая, с длинными светлыми волосами, вся в черном («Не могу носить яркое, физически не могу»), и за весь разговор, кажется, ни разу не поднимает глаз.

Настя созванивалась с Антоном каждый день, про службу он рассказывал ей гораздо больше, чем маме. 23 или 25 июля впервые сказал: «Едем на войну». Перепуганная Настя спросила только: «На Украине же нет русских?» — «Мы едем в роли ополченцев». Дня три-четыре не выходил на связь.

Второй раз, как рассказал Антон Насте, их отправили на Украину 3 августа, на два дня. Города, сроки и цели поездки не говорил: Настя думает, сам не знал.

— Видать, их послали просто контролировать ситуацию, ездить, смотреть, — рассуждает она. — Дали украинские деньги, Антон рассказывал, что заходил в магазин, смеялся: «Сувениров нет, хоть украинских денег тебе

привезу». Как будто не про войну говорил. Так, про обычную жизнь.

«ПОСЛАЛИ НА ПОМОЩЬ ОПОЛЧЕНЦАМ. НЕ ПЕРЕЖИВАЙ, ВСЕ БУДЕТ ЧИКИ»

10 августа Антон позвонил домой: «Мама, нас отправляют в Донецк».

— Я говорю: «Куда? Там война! Вас не могут туда отправить!». Он: «Мам. Это ты так думаешь». Только и сказал: «Послали на помощь ополченцам. Не переживай, все будет чики!».

Насте Антон добавил, что будет на Украине месяца два-три, возможно, до ноября, без связи.

— Только перед самым отъездом сказал: «Я не хочу ехать, мы с пацанами думали соскочить, но до части полторы тысячи километров», — вспоминает Настя. — Может, он чувствовал что... Все последние дни говорил: «Вот, не поженились, у меня ни детей, ничего...». Это просто егошние планы, мечты... 11 августа Антону выдали две гранаты и 150 патронов для автомата. В три часа дня он прислал маме сообщение «ВКонтакте»: «Телефон сдал, на Украину уехал». Всё.

— Если бы я знала, что так может быть... — Елена Петровна сидит на диване сына: спокойная, тихая, поникшая. Зеркала в квартире завешаны пестрыми простынями, на прикроватной тумбочке — фотографии Антона, военная фуражка и аккуратно сложенный российский флаг — привезли с гробом. На фотографии с траурной лентой — красивый, совсем юный парень в военной форме. Все его фотографии в доме — только в военной форме...

— Я не понимаю: как их могли отправить? — говорит мать. — Ведь много же народу, 1200 человек... Я даже не знала, кому звонить, ни этих майоров не знала, ни их номеров... Если бы я знала, я бы сказала: «Не смейте его отправлять!». Я бы... Если бы знать.

О том, что происходило дальше, известно из рассказа двух сослуживцев Антона по в/ч 27777, после похорон приехавших в Козьмодемьянск с его документами. Один из них оставил Елене Петровне нотариально заверенное «Объяснение» с подробностями гибели Антона. Позже он же согласился встретиться с членом Совета по правам человека, членом правления «Мемориала» Сергеем Кривенко, который записал его рассказ для обращения в Военное следственное управление СК.

По словам сослуживцев, приказ перейти границу с Украиной пришел 11 августа. Тех, кто отказывался, командование оскорбляло, стыдило, угрожало уголовным преследованием. Все документы и телефоны приказали сдать, форму снять (все переоделись в простой камуфляж), на технике замазать опознавательные знаки и номера. На ноги и руки повязали узкие белые повязки: позже Туманова нашла в «ВКонтакте» фотографию сына с такими повязками и комментарием его сослуживца: «Это знаки опознавания «своей-чужой». Сегодня на ноге, завтра на правой руке и т. д. Все, что движется без повязок, — уничтожается».

Ночью 12 августа колонна из 1200 человек зашла в Украину и днем 13-го остановилась на территории завода в городе Снежное Донецкой области в 15 километрах от грани-

цы. Машины с боеприпасами и оружием поставили очень скученно. Днем 13 августа по колонне ударили из «Градов».

— Мальчишки (сослуживцы. — Е. Р.) сказали, что из 1200 человек погибших — 120, раненых — 450, — говорит Туманова. — Они сами где-то сзади были, а мой Антон впереди. Ни окопов, ни защиты... Паника, кто по машинам, кто куда. Выбились, как могли...

Вкратце, по описанию сослуживцев Антона, операция победоносной российской армии на чужой земле выглядела так: с двумя гранатами на человека и не подготовленной к бою техникой колонна войск зашла в Украину, попала под «Грады» — и через сутки вернулась назад со 120 трупами.

«ВЫ ОТДАВАЛИ ПРИКАЗ?»

Извещение о смерти принес сотрудник Козьмодемьянского военкомата Будаев. «Он Антона и на срочную службу отправлял, и на контракт оформлял. Принес — а сам плачет. Я только спросила: «Где это произошло?» — «Под Луганском». — «Но они же в Донецк поехали». — «Не доехали». Дал мне номер части, я позвонила, сказала: «Может, ошибка, это не мой сын?» — «Нет, все точно, ребята только что опознали». Соболезнования и все такое...».

С тех пор никто из военного командования с Еленой Петровной не разговаривал. Да и она не звонила. Просто не знает, кому.

— Почему это случилось? Где? Пусть мне

скажут и не врут. Больше, конечно, я хочу знать, почему, кто отдал этот приказ?! Потому что этот приказ мог только с Москвы быть. Вот стоял бы перед мной Путин — я бы так и спросила: «Вы отдавали приказ? Ответьте честно». Я до последнего дня думала, что там нету русских. А мальчишки говорят, там еще не скоро все прекратится. Почему кто-то должен туда идти? Пусть они сами разбираются, как хотят.

Плачет.

— Так ведь уже с Нового года все это творится, или даже раньше, да? Когда Крым присоединили, я смотрела телевизор и думала: «На фига нам это нужно? Мы тут и так бросовые — а еще присоединяем кого». Антошка, кажется, вообще об этом не думал. Он не воевать ехал — работать...

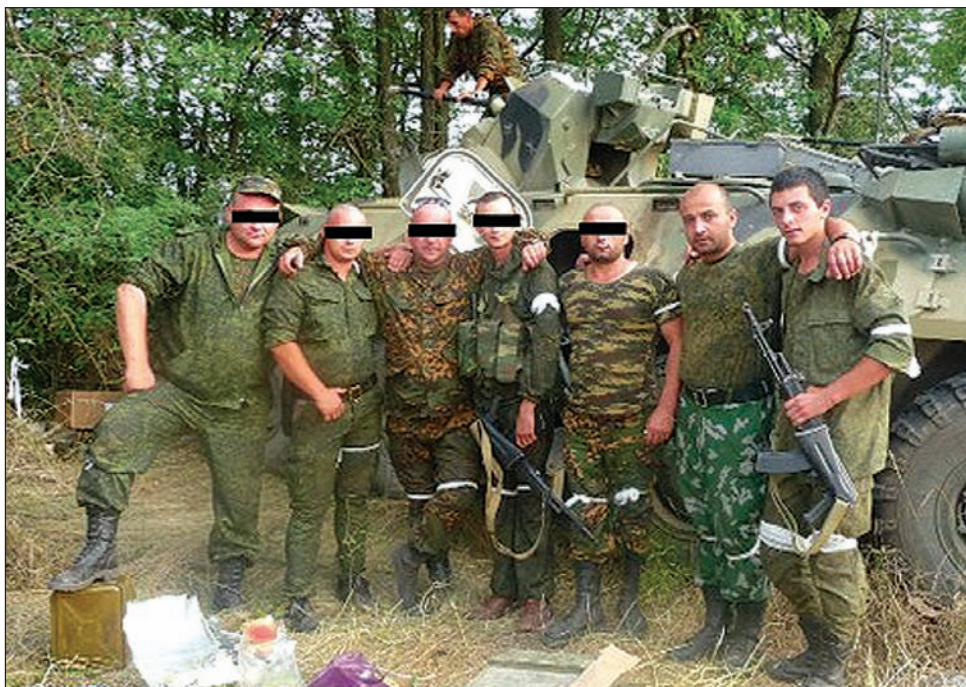
Туманова написала о гибели сына на собственной странице в «Одноклассниках». В ответ получила десяток злобных сообщений о том, что она врет, порочит отечество и делает пиар. «Одна написала мне: «Ты не боишься, что у тебя будут стоять кровавые мальчишки в глазах?» Я думаю, она какая-то странная, хотя на фотографии вроде нормальная сидит».

— Вы хотите, чтобы за смерть Антона кого-то наказали? — спрашиваю я.

— Мне, если честно, без разницы: снимут кого с должности, не снимут. Мне уже все равно. Мне хочется понять: почему его туда послали, кто это сделал? Чисто для себя...

Елена РАЧЕВА

(«Новая газета», № 98, 3 сентября 2014 г.)
<http://www.novayagazeta.ru/society/65075.html>
(Друкється зі скороченнями)

Последняя фотография Антона Туманова (крайний справа) во временном лагере под городом Снежное Донецкой области. Второй справа — предположительно Роберт Арутюнян, погибший одновременно с Антоном. Судьба остальных военнослужащих родным Антона неизвестна...

ІСТОРІЯ ПОВТОРЮЄТЬСЯ?

Александр ТВАРДОВСКИЙ

ДВЕ СТРОЧКИ

Из записной
потертой книжки
Две строчки
о бойце-парнишке,
Что был в сороковом году
Убит в Финляндии на льду.

Лежало как-то неумело

По-детски
маленькое тело.
Шинель ко льду
мороз прижал,
Далеко шапка отлетела.
Казалось, мальчик
не лежал,
А все еще бегом бежал
Да лед за полу
придержал...

Среди большой
войны жестокой,

С чего — ума не приложу,
Мне жалко
той судьбы далекой,
Как будто мертвый,
одинокий,
Как будто это я лежу,
Примерзший,
маленький, убитый
На той войне
незначенитой,
Забывтый, маленький,
лежу.

1943

РОСИЯНИ ПРОКЛИНАЮТЬ ПУТИНА, ЯКИЙ ПОСЛАВ ЇХНІХ ДІТЕЙ НА ДОНБАС

У московський госпіталь привезли російського десантника без ніг — тепер він буде інвалідом до кінця

життя. Про це на своїй сторінці в соціальній мережі Facebook написав дядько постраждалого Сергій Козлов, повідомляє Преступности.НЕТ.

«Зателефонував брат. Сказав — його сина, мого племінника, привезли в московський госпіталь. Він тепер безногий інвалід до кінця життя. Крим наш тепер, х...ли», — написав він.

На побажання своїх друзів кріпитися, Козлов відповів: «Нехай Путін кріпиться».

Нагадаємо, як раніше повідомлялося, неодноразово підтверджено факт участі в бойових діях на сході України російських військ. Командири забирають у них мобільні телефони, військову форму, перераховують у масхалати без розпізнавальних знаків і переправляють зі зброєю і бронетехнікою до «ополченців».

За деякими даними, за вторгнення Путіна в Україну вже заплатили життям близько 2 тисяч кадрових російських військовослужбовців.

В УКРАЇНІ ЗАГИНУЛА МАЙЖЕ ВСЯ РОТА 76-ї ПСКОВСЬКОЇ ДИВІЗІЇ ВДВ

В ході бойових дій на території України практично повністю була знищена 1-а рота 76-ї псковської дивізії ВДВ. Про це йдеться в новому номері газети «Псковская губерния», який з'явився в Інтернеті 2 вересня.

У розпорядженні видання опинилися записи переговорів діючих військовослужбовців 76-ї дивізії, які на умовах анонімності були передані його видавцеві Льву Шлосбергу.

«Підстав сумніватися в достовірності наданих матеріалів немає», — йдеться на початку статті. Як впливає з розшифровки бесіди, 16 серпня рота була перекинута через кордон з Україною. 20 серпня на українській території десантники знищили український блокпост і групу бронетехніки. Проте потім біля населеного пункту Георгіївка рота була накрита масованим арти-

лерійським ударом.

З розмови випливає, що з усієї першої роти чисельністю 80 осіб вижили близько десяти бійців, інші загинули. Серед загиблих був Леонід Кічаткін, могила якого була виявлена на кладовищі під Псковом 25 серпня. Співрозмовники також висловлюють припущення, що загинули могли до 140 десантників, оскільки йдеться не про регулярні, а про спеціально укомплектовані підрозділи.

Десантники також обговорюють ситуацію з приховуванням загиблих їхніх товаришів, зокрема, Леоніда Кічаткіна. Раніше Шлосберг розповів виданню «Кашин.Гуру» про те, що сім'ї загиблих псковських десантників змушують мовчати про загибель родичів, шантажуючи їх позбавленням матеріального забезпечення.

«Наші десантники відправлені чинити злочини на території іншої держави. А знаєш, що їм пишуть в свідомстві про смерть? «Вибух побутового газу», «інфаркт», «інсульт». Там, де має бути вказано місце смерті, — прочерк. Формально за такими документами родині неможливо отримати жодних допомог та пільг», — сказав Шлосберг.

Нагадаємо, увечері 29 серпня на Шлосберга було скоєно напад. В результаті депутат отримав струс мозку, перелом носа, гематоми на обличчі й тілі. Сам Шлосберг пов'язав інцидент з розслідуванням про загибель псковських десантників при нез'ясованих обставинах.

25 серпня «Псковская губерния» опублікувала матеріал, присвячений похорону бійців псковської дивізії ВДВ, які загинули за невідомих обставин. Зокрема, були опубліковані фотографії могил десантників Леоніда Кічаткіна та Олександра Осипова.

Життя людське значною мірою перемістилося в Інтернет. Тут і відпочивають, і нову інформацію отримують, часом навіть злість свою, що накопичилася упродовж дня, зганяють. Такі собі «віртуальні посиденьки», тільки вже не на лавочках, а перед комп'ютерами. У кожній пострадянській країні, у кожного регіону — своє життя. Десь мир і процвітання, а десь і війна. А в цілому вимальовується більш-менш точна загальна картина цієї частини світу. Тож пропонуємо читачам найцікавіші уривки з Інтернету. Згруповано за темами.

ГРУЗІЯ З НАМИ!

Ярослав Пащук:
В 2008 году грузины ощутили, что такое война. Теперь и мы вас лучше понимаем. Кстати, как у вас сейчас с осетинами? Имею в виду отношения на бытовом уровне? Знаю, что тех осетин, которые в Тбилиси, никто не трогает. А как настроения в Цхинвали?

Георгий Дадвани:
С осетинами у нас никак... Они живут в Тбилиси и по всей Грузии — никто их не трогает. Живущие у нас осетины никуда и не хотят переезжать. А вот в Цхинвали грузин вообще не осталось — во время известных событий там произошла этническая чистка...

Ярослав Пащук:

Они то же самое и в Абхазии сделали, и в Крыму хотят. Украинцев в Крыму и в захваченных боевиками районах Донбасса разными способами выдавливают. А многих еще раньше либо ассимилировали, либо зазомбировали.

Георгий Дадвани:

У России методы одинаковые, везде одни и те же.

Одесит Костя:

Империя пока жива, и дух имперский передается из поколения в поколение. Русские легко усваивают знания, полученные от предков.

Вахтанг:

С ПРАЗДНИКОМ, БРАТЯ! ХРАНИ БОГ ВСЕХ УКРАИНЦЕВ!!!

Игорь Шутько:

Спасибо, Вахтанг! Когда наши УНСОВцы воевали за свободу Грузии, теперь грузины морально помогают Украине.

Виктор Куреев:

О неблагодарности малых народов, коих спасала Россия, писал ещё Ф. М. Достоевский. Турки грузин как свиной резали, пока они не попросились под великую руку России. Трабзон, Артвин — грузинские города... теперь турецкие, и молчат гордые грузины, давно смирились с этим. Кто бьёт — тех любят, кто помогает — те враги. Классика!

Вахтанг:

Не знал таких мыслей Достоевского про Грузию. А что, действительно, Достоевский такое писал? Значит, не разобрался в сути проблемы. Для того и был заключен Георгиевский трактат с Россией, когда Грузия вошла в состав Российской империи, чтобы с ее помощью отбить у турков грузинские территории. Но Россия не стала воевать с турками из-за Грузии. А она именно из-за этого

волюцию антикриминальной, хотя редакция Политикума считает ее антироссийской, а точнее будет сказать — антикремлевской.

По сути, на осень 2013 года Россия практически полностью контролировала Украину, но в результате народного восстания была выброшена из нее.

Путину удалось нанести только 2 успешных контрудара — в Крыму и на Донбассе. Крым был полностью оккупирован. На Донбассе действуют боевики, которых Россия полностью контролирует.

Путин попытался отыграть ситуацию на юго-востоке Украины, но потерпел сокрушительное поражение.

Хитрый кремлевский лис и здесь остался верен себе. Он превратил позорное поражение в собственную победу, представил дело так, что он присоединил к России Крым.

Если посмотреть на ситуацию как она есть, то бандински оккупи-

там земному простор невиданный распахнут... Просто настальгия по той земле. Привет северному КАЗАХСТАНУ!

Алла Прилипка:
КАЗАХСТАН — ЭТО МОЯ РОДИНА!!! Мой родной город ПАВЛОДАР!

Алла Быкова:
Ну, там, где я жила, — ничего хорошего, только последствия ядерного полигона. Это — Семипалатинск.

Дмитрий Павленко:
Казахстан — это рай! Его нужно любить, и тогда он обязательно ответит взаимностью!

Галина Волковинская:
О детстве самые хорошие и чистые воспоминания! Казахстан — моя первая родина! Но 90-е очернили многое: и в смысле финансового благосостояния, и в смысле межнациональных отношений.

Любовь Морковник:
Замечательно сказано! Мы родились, выросли и уехали. Вот только забыть не могу пос. Покровку Орджоникидзевского р-на, Кустанайской обл. Многонациональный, красивый, уютный,

и Туркмения (где не пустили к себе перестройку)! Так что не ругайте свою Родину, она нас всех вскормила, а на ноги все встанут, дайте только время!

Як бачимо, «совковість» в Казахстані часом ще відчутна, та все ж люди живуть дружно. Коли й нарікають на владу чи на останнього генсека Горбачова, то все ж не на людей інших національностей.

РОСИЯНИ — НАШІ І ПУТІНСЬКІ
Стосовно росіяні «наших»,

«Конвой конвоем, но война продолжается. Продолжается методичное уничтожение бандерлогов в районе Саур-Могили, с одновременным ударом по опорным пунктам противника в районе Амвросиевки. Так из «Градод» накрыт опорный пункт укропов в с. Кутейниково. Ждем новых фоток с сожженной техникой...»

Дуже рідко трапляється щось конструктивне. Проте є обнадійливі сигнали, що інтелігенція в Росії ще не повністю перевелася. Мислячі люди є.

ЖИТТЯ НА ПОСТРАДЯНСЬКОМУ ДРУЖНІЯ ГРУЗІЯ, ТОЛЕРАНТНИЙ І ТРАГІЧНО РОЗКОЛОТА РОСІЯ..

вошла в состав России, а не из-за любви к царю. Не верьте, когда говорят, что Россия нас спасла от турков и «мусульманского гнета». Грузия еще с 326 года христианская страна, и все время она как-то выживала без помощи «русских братьев». Были у нее времена потруднее, но и тогда она выживала сама...

Игорь Шутько:
Вот так и Украина рассчитывала на помощь России в 1654 году, заключив с ней договор. Чтобы защитила от поляков. Но Россия всем помогает одинаково. Захватывает, подчиняет себе, розоряет, заселяет русскими, ассимилирует... Нам Россия «помогла» примерно так, как и вам, грузинам. А сейчас от ее братской «помощи» вообще никакого отбоя нет.

Георгий Дадвани:
Да, мы как никто другой понимаем Украину и сочувствуем ей. Верим, что вы победите! Прочтите этот текст, я с его автором полностью согласен:

«Этой зимой украинцы преподали чекистам еще один урок и показали им, как надо любить Родину и как надо воевать за свою Родину. В результате революции был сброшен режим Януковича. Сброшен в тот момент, когда, как всем казалось, ему ничего не угрожает. Украинцы считают эту ре-

рованный Крым явно меньше, чем вся Украина, которую он контролировал осенью 2013 года.

Наталья Наум:

Кусайте локти, кремлевские чудовища! Рвите горло, путинские глашатаи, на всех ваших теле- и радиорупорах о том, что на украинской стороне воюют против россиян чужеземные наемники. Беситесь от злости, московские холуи, но первый краеугольный камень в борьбу против русского неимпериализма заложен. Добровольческий спенбатальон «Азов» под командованием Андрея Белецкого сегодня пополнился 23 бойцами-добровольцами из Грузии. И это только начало в создании широко-масштабного антиимперского фронта. Спасибо, братья грузины! Героям Слава!

В КАЗАХСТАНІ МИРНО, ВІН РОЗВИВАЄТЬСЯ В РАМКАХ МИТНОГО СОЮЗУ

Звернув увагу на велику кількість людей (і тих, хто нині живе там, і тих, хто виїхав), які тепло пишуть про Казахстан. Причому серед них переважають слов'яни, є чимало людей з українськими прізвищами. Воно й не дивно, бо в цій республіці колись проживало до мільйона українців. Ностальгія по молодості? А може, радянський Казахстан, дійсно, був зручним місцем для проживання? Звичайно, не всі одноставні в плані висновків, але тепло явно переважає. Втім, читайте і робіть висновки самі.

Ніна Маховик:
Я двадцать лет прожила в Казахстане. Для меня это священная Земля! Там пахнет хлебом по утрам, по вечерам польнью пахнет, и всему

чистый, прекрасный поселок! Потрясающие, добродушные, гостеприимные люди! Мы жили так дружно...

Людмила и Яков Мартынюки:

Да не огорчайтесь так сильно, что уехали! Это уже совсем не тот Казахстан, что был...

Залифа Каримова:

Мы прожили 7 лет с 1985 по 1992 год в городе Аркалык Тургайской области. И, знаете, только теплые воспоминания! Добродушный многонациональный город!

Раиса Козлова:

Спасибо! Была дома! Сижу и грустно смотрю на все... Нет больше моей Родины! Сами мы из Уральска, это Западный Казахстан! В деревнях разруха! Пьянство. А мама там у меня одна осталась... И никак не могу ее забрать.

Татьяна Марчук:

Не согласна! Казахстан сейчас процветает, не знаю, как в деревнях, но в городе мы живем не хуже, чем в России, и казахский народ очень гостеприимный! А пьют везде — в России еще больше пьют.

Раиса Испулова:

Хотите сказать, что Казахстан плох? Позвольте с Вами не согласиться: города у нас процветают! Потихоньку и села поднимаются. Хотя там пока еще плохо. Перестройка, перестройка, что ты творила? Горбачев все это затеял, а народ страдает... Я много лет живу в России и вижу, что сделала перестройка с народом: многие спились, нравственность на нуле, сколько брошенных детей, сколько бездомных, сколько стариков остались без помощи и т. д. Но это везде так. Единственно не могу такое сказать о Белоруссии. Думаю, Батка им не разрешит творить такое преступление,

НЕ МОГУ И НЕ ХОЧУ смотреть тот маразм и ту человеческую ненавистническую ЛОЖЬ, которую показывают россияне. Россияне нас пугают всю жизнь. Это становится невыносимым.

Я для Путина ТОЖЕ «БАНДЕРОЕЦ» И «ФАШИСТ».

Ведь поддерживаю Майдан и украинцев. И СЛАВА БОГУ. ГОРЖУСЬ И ГОРЖУСЬ ЭТИМ!

— Вахтанг Кикабидзе —

Валентин Николаев:

Рекомендую ознакомиться с работой, которая проливает свет на многое: «ДРЕВНИЕ» ПРОЦЕДУРЫ С ИНТЕГРАЦИЕЙ СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНИК ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАТИВНОГО МАРАФОНА В ЗОМБИРОВАНИИ ЧЕЛОВЕЧЕСТВА ПРАВИТЕЛЬСТВОМ РФ». Позволю себе цитату из нее: «...Потом в России, когда созрел план в определенных кругах возвращения имперского строя, на официальном медийном, да, пожалуй, и политическом уровне, господствует хамское, пренебрежительное отношение к Украине, украинскому народу, украинской культуре и истории, которое базировалось на фундаментальной основе деструктивной пропаганды, оставленной в наследство российской пропаганде со времён СССР.

М. Шевченко, анализируя ситуацию по этому поводу, наводит определенные факты: «Много раз я видел, как по государственным теле- и радиоканалам (не говоря уж о частных) выступали политологи и депутаты Госдумы (прошлых и нынешнего созывов), которые транслировали на всю РФ и на всю Украину свои мысли о том, что:

— такого народа, как украинцы, не существует — это некий неудавшийся подвид русских (совершенным, идеальным вариантом которых, конечно же, являются москвичи и питерцы);

— украинский язык — некий малороссийский диалект русского языка, который дерзко бросил вызов идеальному, «литературному», все тому же московскому и питерскому Hochrussisch;

(Продовження на 7-й стор.)

(Продовження.
Поч. у № 35)

3 листопада 1857 року Шевченко вперше побачив Герценівську «Полярну звезду» за 1856 рік (другий том) з літографованими портретами п'яти повішених декабристів — Пестеля, Рилєєва, Бестужева-Рюміна, Муравйова-Апостола і Каховського — над зображеннями плахи і сокири — і записав у щоденнику: «Обертка, т.е. портрети перших наших апостолов-мучеников, меня так тяжело, грустно поразили, что я до сих пор еще не могу отдохнуть от этого мрачного впечатления. Как бы хорошо было, если бы выбить медаль в память этого гнусного события». С одной стороны — портреты этих великомучеников с надписью «Первые русские благовестители свободы», а на другой стороне медали — портрет неудобобываемого Тормоза с надписью «Не первый русский коронованный палач».

До «апостолів», «благовісників свободи» Шевченко зараховував також О. І. Герцена і М. П. Огарьова; їхня мужня антицаристська, антикріпосницька діяльність викликала захоплення поета. 20 вересня 1857 року він пише в щоденнику: «Взял для прочтения «Голоса из России», лондонское издание». И дальше, 11 октября: «Вместо десерта он (Якоби) угостил меня брошюрой Искандера лондонского второго издания «Крещеная собственность». Сердечное, душевное человеческое спасибо! Да осенит тебя свет истины и сила истинного бога, апостол наш, наш одинокий изгнанник!».

Передмова Герцена до другого видання «Крещеной собственности» була пронизана глибоким обуренням з приводу того, що кріпосне право і далі (після смерті Миколи І) продовжувало залишатись «язвою, пятном, безобразием русского быта... Все реформы до сих пор ограничиваются фразами и далее риторики не идут». Палко захищаючи закріпачений народ, Герцен писав: «Пока помещик не уморил с голоду или не убил физически своего крепостного человека, он прав перед законом и ограничен только одним топором мужика. Им, вероятно, и разрубится запутанный узел помещичьей власти».¹²

Про перше знайомство з газетою О. І. Герцена «Колокол», яка почала виходити в Лондоні з 1 липня 1857 року (як «прибавочные листы» до «Полярної зірки»), Шевченко 6 лютого 1858 року так відгукнувся у щоденнику: «Я в первый раз сегодня увидел газету «Колокол» и с благоговением облобызал».

Герцен називав Шевченка не лише великим поетом, а й «політичним діячем і ...борцем за свободу».¹³

Таємна студентська організація, заснована в Харкові в 1856 році, яка пізніше перемістилася до Києва, підтримувала зв'язки з Петербургом, з Лондонським центром Герцена і Огарьова, доставляла з-за кордону і розповсюджувала в Росії, а також і на Україні нелегальні видання, революційні відозви, брошури і т. д.

Наприкінці 50-х років Шевченко робить спроби встановити зв'язки з О. І. Герценом і М. П. Огарьовим, виступити на сторінках «Колокола». Дослідники припускають, що анонімна стаття

від 1 січня 1860 року, опублікована в «Колокол» під заголовком «Академія художеств в осадном и иконописном положении», могла бути написана Шевченком.

Весною 1859 року Ф. П. Толстого на посту віце-президента Академії художеств замінили князем Г. Г. Гагаріним, реакціонером, великим поборником церковного і візантійського живопису. Дізнавшись про це, Шевченко був глибоко обурений і міг написати що статтю, адже він глибоко поважав Ф. П. Толстого як людину передових поглядів, прихильника нового в мистецтві. Тому він міг виступити на захист графа Толстого, який так багато зробив для Шевченка, коли той перебував на засланнях.

Весною 1860 року Шевчен-

цьому журналу:

*І Хомяков, Русі ревнитель,
Москви, отечества*

любитель!

*О юбкоборцеві восплал.
І вся, о «Русская беседа»,
Во глас единый исповедуи
Свої гріхи. І плач! І плач!*

У 1858 році в «Колокол» (№ 17) був надрукований фейлетон О. І. Герцена «Архипастырское рвение о мраке», спрямований проти митрополита Петербурзького і Ладозького, реакціонера і мраківця Григорія. Тоді ж з'явилась замітка Герцена «О усердному, о пастырю, благодарноспоступному!», яка закінчувалася словами: «Газетоборче, юбкоборче, людоненавистнику, землезнания гонителю — моли бога о нас!»¹⁵

Тяжко пережила звістку про смерть поета Шевчен-

тому що царський уряд боявся народного гніву. Е. Р. Перцов у своїх записках розповів: «Накануне 19 февраля было заготовлено в каждом съезде доме (т.е. полицейском участке) по несколько воезов, от двух до шести, розог. Полицейские, когда их спрашивали, зачем им вдруг понадобились розги в таком огромном количестве, не заминаясь, хотя и шепотом, отвечали: «Для сечения дворовых людей, которые перестают слушать господ». В каждый съезжий дом была секретно введена рота солдат с заряженными ружьями, под командой офицера, которому приказано было повиноваться полицейскому начальству и стрелять, в кого оно велит».¹⁹

По Петербургу були по-

что манифесты да указы вывешены, будто волю вам дает, так он только для обольщения сделал... для обману сделано».²⁴

У прокламаціях Д. І. Писарева, М. П. Огарьова та інших демократів лунали заклики до революційних дій.

«Скоро, скоро наступит день, когда мы распустим великое знамя будущего, знамя красное, и с громким криком «Да здравствует социальная и демократическая республика Русская» двинемся на Зимний дворец... А если восстание не удастся, если придется нам поплатиться жизнью за дерзкую попытку дать человеку человеческие права, тогда пойдем на эшафот нетрепетно, бесстрашно и, кладя голову на плаху или влагая ее в петлю,

У сибірській каторзі загинули М. І. Михайлов, М. О. Серно-Солов'євич, А. А. Красовський. В астраханському засланнях помер С. С. Римаренко.

Ті, хто лишився живим, продовжували боротьбу. «Свернувши знамя, им приходилось хранить его честь» — писав О. І. Герцен.²⁷

Подвиг революціонерів 1861 року О. І. Герцен охарактеризував так: «Слово, если и было сковано, мысль не была скована, да и есть слова и мысли, которых не скуеш ни смертью на Голгофе, ни погребением в Алексеевском равнине».²⁸

У багатьох прокламаціях, що розповсюджувалися в Україні, використовувалися образи і заклики Т. Г. Шевченка. Так, в одній з прокламацій, що з'явилася у вересні 1862 року, говорилось: «Ваши враги — паны. Восставьте же, добрые люди, спросите у старых людей, что делали панам гайдамаки? Как бывало в прошлом гайдамаки благодарили панов?... Делайте так, как деды ваши, то будет и сила ваша, ибо ваша воля, ваша правда! (...) Неужели слава козацкая пропала? (...) Поκληнитесь же один перед другим, что все поднимется спасти друг друга и драться с панами за правду, за волю, за козацкую долю».²⁹

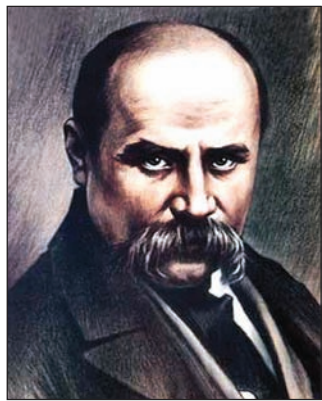
Як ставились до світлої пам'яті Тараса Шевченка, свідчить такий епізод. Відомий художник і скульптор М. О. Мікешин після смерті поета хотів увічнити образ Т. Шевченка разом з великими людьми Росії на пам'ятнику, що споруджувався в ознаменування тисячоліття Росії. Він власноруч вніс до офіційного списку знаменитих людей імена Т. Г. Шевченка і М. В. Гоголя. У «Місяцеслові на 1862 рік» було випущено некролог: «Россия потеряла в нем гениального поэта, горячего патриота, даровитого художника и благородного человека, и он удостоился быть помещенным в барельеф памятника тысячелетия России, воздвигаемом в Новгороде».

Намір подати образ Шевченка на барельєфі пам'ятника викликав рішучий протест чорносотенної реакційної зграї, різних приспінників царизму.

Мікешину наказали зняти образ Шевченка з макета барельєфа. Скульптор вирішив звернутися безпосередньо до царя. «Ваше Императорское Величество, — писав Мікешин, звертаючись до Олександра ІІ (28.XI.1861). (...) Всепооданейше осмеливаюсь обратиться к Вашему Величеству с пояснением тех причин, которые навели меня на мысль почтить память этих людей (Гоголя и Шевченка). Шевченко, в смысле воспроизведения изящного народного слова, сделал для Малороссии более, нежели кто-либо из наших поэтов, и еще при жизни своей своими песнями стяжал такую популярность, что не только в образованном кругу, но и едва ли найдется такая деревня в Малороссии, где бы не пели его песни или не знали его имени. Сочувствие всех слоев общества, высказанное праху этого поэта на пути от Петербурга до берегов Днепра, слишком ясно указало, как ценит народ заслуги этого поэта. Основываясь на общем желании образованнейших представителей общественного мнения, не находя также в истории малороссийской народной поэзии более достойного представителя, я даже долгом своим счел: включая его, выразить, что мы, русские,

(Закінчення на 11-й стор.)

ТАРАС ШЕВЧЕНКО І ОЛЕКСАНДР ГЕРЦЕН

кові друзі, знайомі.

Сім'я Толстих про смерть Шевченка довідалась в Німеччині, в Дрездені. «Как громом поразила нас, — писала дочка Толстих Катерина Юнге, — нежданная весть о смерти Шевченко. На чужбине мы мысленно были вместе с друзьями, около его гроба, сливаясь сердцем с их скорбью. Было что-то бесконечно горькое, трагическое в этой смерти».¹⁶

У далекому Лондоні «Колокол» сповістив жалібно про велику втрату: «26 февраля (10 марта) угас в Петербурге малороссийский певец Т. Шевченко».¹⁷

Російська революційна еміграція сприйняла звістку про кончину Шевченка як втрату соратника в боротьбі проти царизму і кріпацтва. Катерина Юнге (дочка Толстих) розповідає у своїх спогадах: «На обратном пути (1861 г.) в Лондоне мы посетили Герцена и провели у него вечер... Говорил больше всего сам Герцен. Речь его лилась необыкновенно свободно и красиво... Речь зашла о Шевченко. «Он тем велик, — сказал Герцен, — что он совершенно народный писатель, — как наш Кольцов; но он имеет гораздо большее значение, чем Кольцов, так как Шевченко также политический деятель и явился борцом за свободу».¹⁸

Після похорону Шевченка в Каневі його могила стала вогнищем революційної пропаганди. Про це повідомляв в листі від 31 липня 1861 року київський губернський предводитель дворянства генерал-губернатора князя Васильчикова. Особливу активність у пропаганді ідей Шевченка серед селян проявляли передові студенти. Серед них були брати Фаддей та Йосип Рильські. Було заведено сліdstво на цих братів. О. Герцен довідався про це і поставив до відома передову громадськість.

До останніх днів свого життя Т. Шевченко з нетерпінням і великою надією чекав на появу царського манифесту про скасування кріпацтва. На жаль, не дочекався... І от, 19 лютого 1861 року Олександр ІІ підписав «Височайший Манифест». Це були «Положення про селян» і «Манифест про реформу». Однак обидва документи були опубліковані лише 5 березня,

двоєні нічні патрулі; військові частини, розташовані в столиці, приведені в бойову готовність, солдатам роздані патрони, гармати заряджені. Терміново підсилювалась варта біля Зимового палацу. Повсюди відчувались настороженість і тривога.

Вірнопіддані царя співали дифірамби «царю-освободителю». Офіційна преса проголошувала: «Заветная мечта людей исполнилась, с лица земли исчезли крепостные русские души, и не принадлежат они более никому, кроме себя, государства и бога. Неуклонная благородная воля отца отечества освободила двадцать три миллиона подданных и даровала им равные с прочими членами государства права в великой семье народной».²⁰

Л. Ф. Пантелеев у своїх спогадах розповідає, як зустрів реформу 1861 року М. О. Некрасов: «Да разве это настоящая воля? Нет, это чистый обман, издевательство над крестьянами».²¹

У вірші «Свобода» (1861) М. Некрасов писав:

*«В этих фантазиях
много ошибок:
Ум человеческий
тонок и гибок,
Знаю: на место сетей
крепостных
Люди придумали
много иных».*

В одній із статей, опублікованих у «Колокол» в 1861 році, О. І. Герцен звернувся до російського народу з такими гарячими словами: «Ты ненавидишь помещика, ненавидишь подьячего, боишься их — и совершенно прав; но вершишь в царя и в архиерея... не верь им! Царь с ними, и они его».²²

У статті Огарьова «Разбор нового крепостного права, обнародованного 19 февраля 1861 года» підкреслювалось: «Старое крепостное право заменено новым. Вообще, крепостное право не отменено. Народ царем обманут!»²³

Прогресивно налаштована інтелігенція після появи «Манифесту» висловлювала свої думки в нелегальних прокламаціях. У прокламації М. Г. Чернишевського «Барским крестьянам от их доброжелателей поклон» розвінчувався кріпосницький характер царської реформи: «Не дожидетесь вы от него воли, какой вам надобно... Царь держит барскую сторону. А

повторим тот же великий крик: «Да здравствует социальная и демократическая республика Русская».²⁵

Автор прокламації «Молодая Россия» П. Заїчневський влітку 1861 року організував у Москві разом з П. Е. Агріпроло підпільний революційний гурток, який нелегально видавав і розповсюджував твори Шевченка, Герцена, Рилєєва.

До виступів проти царського режиму долучались і військові. В червні 1862 року було заарештовано полковника А. А. Красовського, коли він розповсюджував протиурядові відозви серед військових частин у Києві. Довідавшись про це, О. І. Герцен у «Колокол» з обуренням писав про арешт Красовського, якого відправили на каторгу на дванадцять років, хоча й там він продовжував виступати проти царизму, розповсюджувати революційні твори Шевченка, підписуючись: «Политический узник, земляк и приятель умершего автора».

Довідавшись про арешт Чернишевського, О. І. Герцен в липневій книзі «Колокола» за 1864 рік з глибоким обуренням писав: «Чернышевский осужден на семь лет каторжной работы и на вечное поселение. Да падет проклятием это безмерное злодеяние на правительство, на общество, на подлую, подкупную журналистику, которая накликала это гонение... (...) Проклятье вам, проклятье и, если возможно, — мечь!»²⁶

Мужньо і гідно витримали безстрашні борці ворожий терор. У жандармських застінках, казематах Петропавлівської фортеці, на ешафотах вони зберігали вірність революції, даючи наступним поколінням приклад нерушимої стійкості.

считаєм и Малороссию своим отечеством, и всякое замечательное явление в области ее литературы считаем общим историческим ходом развития всего нашего отечества... ограждаем себя от упрека в холодности к единственному певцу Малороссии. Заслуги же Гоголя в его влиянии на современную литературу так велики, что говорить за него я считаю лишним».³⁰

Цей смішливий лист скульптора викликав обурення царя, адже Мікешин не включив до списку «знаменитих людей» батька Олександра II — Миколу I. Було наказано на барельєфі пам'ятника зобразити Миколу I («незабвенного родителя»), дозволено подати портрет М. В. Гоголя, але в «малых размерах», а Шевченка остаточно виключити зі списку. Одночасно міністр, генерал К. В. Чевкін, якому було доручено нагляdatи за спорудженням пам'ятника, оголосив догану скульптору за «неуместность подобного непосредственного его обращения к царю».

Вся передова громадськість Росії була обурена. О. І. Герцен в «Колоколі» із властивим йому сарказмом на адресу царизму писав: «Мы с удовольствием прочли в «Санкт-Петербургских ведомостях», что мысль, поданная «Колоколом», о подвижных и лицевых медальонах на памятнике тысячелетия правительством принята, и первая смена людей «менее замечательных более замечательными» сделана. В числе оставленных от памятника находятся, сверх св. Митрофанья (чем угодно согрешил, не понимаю), Дмитревский и Шевченко (один актер — в самом деле, как-то неприлично, другой кобзарь из крепостных — это уж совсем негодно); на их место поступают Николай и Державин. Мы согласны, что лицейский Дмитревский и чуть ли не единственный народный поэт Шевченко не идут вместе с Николаем».³¹

Видатний український письменник-реаліст Василь Стефаник свідчить, що ще в молоді роки він і його однодумці «з особливим захопленням читали... твори Франка, соціалістичну літературу... Герцена, Чернишевського».³²

О. І. Герцен бачив у революціонерах 60-х років «молдых штурманів майбутньої бурі».³³

Герцен бачив у Шевченкові великого народного поета України, борця за національне і соціальне звільнення своєї Батьківщини, але, разом з тим, він не міг не сприймати його і в ширшому плані, як співця, який, може, з найбільшою для свого часу глибиною і чистотою поетичного почуття, відобразив корінні інтереси та прагнення усієї селянської Росії. У відгомін народного життя, який доливав до нього з Росії, Герцен вловив і вди-

лив самотній мужній голос Шевченка. Поетичне слово Шевченка на захист «поруганного, бессловесного смерда» увійшло не лише в естетичну, а й у суспільно-політичну свідомість великого російського революціонера-демократа.

ЗАПИСКА О. І. ГЕРЦЕНА, ПОВ'ЯЗАНА З ІМ'ЯМ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

У 1896 році Михайло Павлик переіслав «попово-свободолюбцеві» А. Гончаренку до Америки збірку заборонених у Росії поезій Тараса Шевченка в «Колоколі» О. І. Герцена і надіслав, як цінну реліквію, автограф з власноручною допискою О. І. Герцена. Цей цікавий, нікому досі не відомий документ, зберігається серед численних рукописів різних авторів у фонді М. Павлика (Центральний державний історичний архів у Львові, ф. 663, оп. 1, спр. 211, арк. 197).

Текст цього документа такий.

«ОТ ИЕРОДИАКОНА АГАПИЯ (АНДРИЯ ГОНЧАРЕНКА).

І без тоги тяжко, важко блукати нам по далекій чужині, — но все була потіха, — все-таки була надія. Був в нас дома Кобзар, він виспівував діла батьків наших, напминав, хто ми і шо, чий діти, — коли самі не хочем знати... А тепер його нема, смерть скосила його. І на душі ще тяжче стало. На кого надія? Хто потішить? Бо чимало есть дітей нерозумних, а ще більше перевертнів і недоляшків...»

Під цим текстом А. Гончаренка, на тому ж аркуші рукопису О. І. Герцен чорнилом написав працівникові «Вольной русской типографии» в Лондоні Л. Чернецкому: «Чернецкому — велите набрать эти строки, но только надобно попросить самого Диакона продержатъ строгую корректуру. Наш праздник назначается 5 апреля. Трюбнер присылал пробу напечатанной страницы Фейербаха. — Советую начинать Былое и Думы».

Чому О. І. Герцен велів друкувати в «Колоколі» цей некролог пера А. Гончаренка, незважаючи на те, що останній мав сан ієродіякона? Справа в тому, що цей

ієродіякон був демократично мислячою людиною, противником російського самодержавства. У 1859 та 1869 роках, працюючи в російській посольській церкві в Афінах, він підтримував зв'язки з лондонським «Колоколом» та «Полярной звездой» як кореспондент цих видань. У своїх статтях А. Гончаренко розвінчував розбещеність російського духовенства, відстоював необхідність звільнення монастирських селян тощо. За це він був заарештований царськими чиновниками в Афінах і направлений до Росії. По дорозі, в Константинополі, йому вдалося втекти з в'язниці. На початку березня 1860 року А. Гончаренко приїхав у Лондон, де знайшов підтримку в соратника О. І. Герцена — М. П. Огарьова. Як свідчать автобіографічні матеріали А. Гончаренка, збережені в тому ж архіві, М. Огарьов у січні 1861 року передав А. Гончаренкові «Кобзар» Т. Шевченка 1860 року видання. Коли ж у березні 1861 р. дійшла до Лондона сумна звістка про смерть Тараса Шевченка, А. Гончаренко негайно відгукнувся на неї вищенаведеним коротеньким некрологом для «Колокола», а О. І. Герцен визнав за потрібне опублікувати його українською мовою. Саме цьому і присвячена в основній своїй частині збережена у Львові записка О. І. Герцена.

До речі, в цій записці згадується також дата 5 квітня. В цей день 1861 року О. І. Герцен влаштував на своїй квартирі в Лондоні свято з нагоди «звільнення селян». А Гончаренко в своїй спогадах розповідає, що на святі були присутні поет М. П. Огарьов, відомий італійський буржуазний революціонер Джузеппе Мадзіні та ін. Очевидно, був там і згаданий у записці М. Трюбнер, лондонський видавець журналів та книг О. І. Герцена.

Ділова лаконічна записка О. І. Герцена є яскравим свідченням високої пошани видатного сина російського народу до мови народу українського.

Віктор ТАРАХАН, завідувач сектора науково-дослідного відділу культурно-освітньої роботи Шевченківського національного заповідника у м. Каневі

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

Шевченківський словник. Т. 1, К., 1976
Сергієнко Г. Я. Декабристи і Шевченко., К., 1983
Шаблювский Е. С. Т. Г. Шевченко и русские революционеры демократы. К., 1975
Желвакова И. А. От Девичьего поля до Елисейских полей. М., 2005
Штильмарк Р. А. Звонкий колокол России. М., 1976
Т. Г. Шевченко. Биография. К., Наукова думка, 1984
Герцен А. И. Былое и думы. Ч. 1-8. М., 1982
Герцен А. И. Сочинения. Том первый. М., 1955
Прийма Ф. Я. Герцен і Шевченко. — «Радянське літературознавство», К., 1962, № 3
«Жовтень» № 2; 1961, с. 133-134
Прийма Ф. Я. Шевченко і російський визвольний рух. К., Дніпро, 1966
Головаха І. П. Т. Г. Шевченко і російські революційні демократи 50-60-х років XIX ст., К., 1953

Госполитиздат, 1952, стр. 478

³⁴ Н. Г. Чернышевский, Полное собрание сочинений в пятнадцати томах, т. XIV, стр. 947

³⁵ М. Лемке, Политические процессы в России 1860-х гг., изд. 2, М. — Пг., 1923, стр. 518

³⁶ А. И. Герцен, Собрание сочинений в тридцати томах, т. XVIII, стр. 221-222

³⁷ А. И. Герцен, Собрание сочинений в тридцати томах, т. XI, стр. 341

³⁸ А. И. Герцен, Собрание сочинений в тридцати томах, т. XVI, стр. 12

³⁹ А. И. Герцен, Полное собрание сочинений и писем под ред. Лемке, т. XVI, Пг, 1920, стр. 303

⁴⁰ О. Г. Левенфиш, М. О. Микешин і Шевченко. — В кн.: Збірник праць V наукової Шевченківської конференції, К., 1957, стор. 161-172

⁴¹ «Колокол», 1862, № 142, 22 августа

⁴² Василь Стефаник, Твори., К., «Дніпро», 1964, стор. 277

⁴³ А. И. Герцен, Собрание сочинений в тридцати томах, т. XI, стр. 341

Тарас ШЕВЧЕНКО

УРИВОК З МІСТЕРІЇ «ВЕЛИКИЙ ЛЬОХ»

Положилъ еси насъ [поношеніе] соседомъ нашимъ, подраженіе и поруганіе суцымъ окрестъ насъ. Положилъ еси насъ въ притчу во языцехъ, покаянію главы въ людехъ.

Псалом 43, ст. 14 и 15

ТРИ ДУШІ

Як сніг, три пташечки летіли
Через Суботове і сілі
На похиленому хресті
На старій церкві.
«Бог прости!»
Ми тепер душі, а не люди,
А відцїля видніше буде,
Як той розкопуватимуть
льох.
Коли б вже швидко
розкопали,
Тойді б у Рай нас
повпускали,
Бо так сказав Петрові Бог:
«Тойді у Рай їх повпускаеш,
Як все москаль позабирає,
Як розкопа великий льох».

І
Як була я людиною,
То Прісею звалася,
Я отутечки родилася,
Тут і виростала,
Отут, було, на цвинтарі
Я з дітьми гуляю
І з Юрусем-гетьманенком
У піжмурки граєм.
А гетьманша, було, вийде
Та й кликне в будинок,
Онде клуня. А там мені
І фіг і родзинок —
Всього мені понадає
І на руках носить...
А з гетьманом як прийдуть
Із Чигрина гости,
То це й шлють, було,
за мною.
Одягнуть, обують,
І гетьман бере на руки,
Носить і цілує.
Отак-то я в Суботіві
Росла, виростала!
Як квіточка; і всі мене
Любили й вітали.
І нікому я нічого,
Ніже злого слова,
Не сказала. Уродлива
Та ще й чорноброва.
Всі на мене залицялись
І сватати стали,
А у мене, як на тее,
Й рушники вже ткались.

От-от була б подавала,
Та лихо зостріло!
Вранці-рано, в Пилипівку,
Якраз у неділю,
Побігла я за водою...
Вже й криниця тая
Замуліла і висохла!
А я все літаю!..
Дивлюсь —
гетьман з старшиною.
Я води набрала
Та вповні шлях і перейшла,
А того й не знала,
Що він їхав в Переяслов
Москви присягати!..
І вже ледви я, наледви
Донесла до хати
Оту воду... Чом я з нею
Відер не побила!
Батька, матір, себе, брата,

Собак отруїла
Тію клятуго водою!
От за шо караюсь,
От за шо мене, сестрички,
І в Рай не пускають.

ІІ
А мене, мої сестрички,
За те не впустили,
Що цареві московському
Коня напоїла
В Батурині, як він їхав
В Москву із Полтави.
Я була ще недолітком,
Як Батурин славний
Москва вночі запалила,
Чечеля убила,
І малого, і старого
В Сейму потопила.
Я меж трупами валялась
У самих палатах
Мазепиних... Коло мене
І сестра, і мати
Зарізані, обнявшися,
Зо мною лежали;
І насилу-то, насилу
Мене одірвали
Од матері неживої.
Що вже я просила
Московского копитана,
Щоб і мене вбили.
Ні, не вбили, а пустили
Москалям на грище!
Насилу я сховалася
На тім пожарищі.
Одна тільки й осталася
В Батурині хата!
І в тій хаті поставили
Царя ночувати,
Як вертався із-під Полтави.
А я йшла з водою
До хатини... а він мені
Махає рукою.
Каже коня напоїти,
А я й напоїла!
Я не знала, що я тяжко,
Тяжко согрішила!
Ледве я дійшла до хати,
На порозі впала.
А назавтра, як цар вийшов,
Мене поховали
Та бабуся, що осталася
На тій пожарині,
Та ще й мене привітала
В безверхій хатині.
А назавтра й вона вмерла
Й зотліла у хаті,
Бо нікому в Батурині
Було поховати.
Уже й хату розкидали
І сволок з словами
На угілля попалили!..
А я над ярами
І степами козацькими
І досі літаю!
І за шо мене карають,
БОГ БАЧИТЬ ВСЕ...

ІІІ
А я в Каневі родилася.
Ще й не говорила,
Мене мати ще словиту
На руках носила,
Як їхала Катерина
В Канів по Дніпрові.
А ми з матір'ю сиділи
На горі в діброві.
Я плакала; я не знаю,
Чи їсти хотілось,
Чи, може, шо в маленької
На той час боліло.
Мене мати забавляла,
На Дніпр поглядала;
І галеру золотую
Мені показала,
Мов будинок. А в галері
Князі, і всі сили,
Воеводи... і меж ними
Цариця сиділа.
Я глянула, усміхнулась...
Та й духу не стало!
Й мати вмерла, в одній ямі
Обох поховали!
От за шо, мої сестриці,
Я тепер караюсь,
За шо мене на митарство
Й досі не пускають.
Чи я знала, ще сповита,
Що тая царця —
Лютій ворог України,
Голодна вовчиця!..
Скажіте, сестриці?
«Смеркається. Полетимо
Ночувати в Чуту.
Як шо буде робитися,
Відтіль буде чути».
Схопилися, білесенькі,
І в ліс полетіли,
І вкупі на дубочку
Ночувати сіли.

БОГ БАЧИТЬ ВСЕ...

У Донецьку українську патріотку, яку сепаратисти назвали шпигункою, прив'язали до стовпа у центрі міста, аби перехожі могли познущатися з неї. Бажаючи були... (Читайте стор. 10)

¹² А. И. Герцен, Собрание сочинений в тридцати томах, т. XII, М., Изд-во АН СССР, 1957, стр. 104

¹³ А. И. Герцен, Полное собрание сочинений и писем под ред. Лемке, т. XXII, 1925, стр. 129

¹⁴ Тарас Шевченко, Повне зібрання творів у десяти томах, т. 6, стор. 485

¹⁵ А. И. Герцен, Собрание сочинений в тридцати томах, т. XIII, стр. 347

¹⁶ «Вестник Европы», 1883, август, стр. 842

¹⁷ «Колокол», 1 апреля 1861, № 95, стр. 798

¹⁸ Е. Ф. Юнге, Воспоминания (1843-1860), «Сфинкс» [1914], стр. 354-355

¹⁹ «Красный архив», 1926, т. 3 (16), стр. 127

²⁰ Указатель экономический, политический и промышленный, 1861, № 230, стр. 244

²¹ Л. Ф. Пентелев, Воспоминания, М., Гослитиздат, 1958, стр. 476

²² А. И. Герцен, Собрание сочинений в тридцати томах, т. XV, стр. 135

²³ Н. П. Огарев, Изданные социально-политические и философские произведения, т. 1, М.,

У газеті New York Times 25 серпня з'явився страшний знімок: на площі в Донецьку стоїть худенька жінка, обмотана українським прапором, на її грудях табличка: «Вона вбиває наших дітей. Агент карателів». Ще один прапорець прив'язаний у неї на голові. Поруч — похмурий чоловік із автоматом. На іншому знімку розплочена блондинка в чорному б'є жінку, яка стоїть біля «ганебного стовпа», ногою. Через два дні стало відомо ім'я полонянки — Ірина Довгань. Завдяки заступництву журналістів — насамперед Ендрю Крамера (The New York Times) і Марка Франкетті (The Guardian) — її вдалося звільнити. З'ясувалося, що Ірину тримали в Донецьку, в казармах десенерівського батальйону «Восток», командир якого, Олександр Ходаковський, і відпустив її на прохання іноземних журналістів. Тепер Ірину Довгань вдалося залишити територію, контрольовану «ДНР», і вона розповіла Радіо «Свобода» свою історію.

— Я живу в маленькому місті поруч з Донецьком — Ясинувата, це майже Донецьк. Мені 52 роки, у мене двоє дітей. Уже давно працюю косметологом. У мене свої клієнти, дуже приємна робота. Мій чоловік — головний інженер успішної будівельної фірми. У нас була досить забезпечена родина, свій будинок у цьому маленькому місті, сад, город. Загалом, звичайна я людина.

— Політикою Ви ніколи не займалися?

— Боже упаси, про що ви говорите. Політика — це жахливо. Як можна поміняти красиву роботу косметолога на політику?

— Але Ви були за єдину Україну?

— Я ж громадянка України, у мене український паспорт. У мене українське прізвище Довгань. Я з дитинства жила у бабусі в Дніпропетровській області, все село і я разом з ним говорили українською мовою. Для мене ніколи не ставав вибір. Я багато їздила по світу і знаю, що таке повернення на Батьківщину, яке це щастя. Де б ти не був і як би красиво не було десь, Батьківщина все одно найкраща.

— Коли почалася революція, що Ви думали про Майдан?

— Я дуже співпереживала Майдану, весь час збиралася туди їхати, але чоловік мені казав: там впровадяться без тебе, сиди вдома. Так я і не вибралася. Але ми постійно надсилали туди гроші. І ви не можете собі уявити нашої радості, коли ми подумали, що ось, нарешті, народ прокинувся, і зараз в нашій країні будуть позитивні європейські зміни, скинемо кайдани цих дебільних президентів, і все стане добре. Майдан, поки не сталися трагічні події, був для нас величезною надією. Я весь час чекала і сподівалася, що ось-ось ми переможемо, все налагодиться, у людей в головах просвітліє, всі зрозуміють, що не треба ділити країну.

— А потім з'явилася «ДНР». Як Ви це переживали і що відбувалося в Ясинуваті?

— В Ясинуваті живуть ті ж самі люди, яких ЗМІ переконали, що вони живуть на Донбасі щасливіше за всіх, що вони годують всю Україну і мало не весь інший світ. Люди на Донбасі специфічні. Якщо намагашся щось людині розповісти, вона просто не хоче слухати. Вона точно влевнена, що Донбас — це гордий регіон, який не стане на коліна і так далі. Будь-якій людині, що прийшла ззовні, це все зрозуміло і смішно. І точно так само нам було гірко і прикро. Ось навіть на моїй роботі. Що таке робота косметолога? Це жінки, близьке спілкування, розмови, 4-5 осіб в день. Я втратила дуже багато клієнтів, тому що намагалася розповісти, що всі країни воз'єднуються, що всі хочуть бути сильнішими разом. Федеративна Республіка Німеччина пішла на дуже серйозні втрати для того, щоб воз'єднатися з НДР. Проте заради воз'єднання країни дуже багаті люди зважилися на дуже великі жертви. Коли я це розповідала, втратила

велику кількість клієнтів, мене просто не зрозуміли і зненавиділи. Навіть одна жінка в обличчя назвала мене дурепою. Але я все одно завжди відверто висловлювала свою позицію. Всім, хто хотів відверто обговорювати, я розповідала, доводила. Точно так само робив мій чоловік на своїй роботі. Це завжди була позиція нашої сім'ї.

— А як поводитися деєнерівці в Ясинуваті?

— Знаєте, це все спочатку було як якась гра, якийсь

почала возити їм їжу, медикаменти, які вони просили. Я розповіла про це людям, яким довіряю, дуже багато хто мене підтримав. Мені почали нести гроші, ковдри, хтось приніс спальний мішок, постійно збиралося щось. У мене з'явилася одностороння, я не буду називати її ім'я, не знаю, де вона, можливо, ще в цій небезпечній зоні. Ми з нею їздили разом, один раз на моїй машині, один раз на її, щоб не було так помітно.

У мене був контакт із українським волонтером Тетяною Ричковою. Ще на початку весни, поки не було українських військ поряд, я відіслала їй одяг, майки, труси для солдатів, шкарпетки. Коли я сама почала цим займатися, сказала Тетяні, що солдати просять у мене одяг, камуфляж, він називається у нас «дубок», тому що вони були в потертому і обірваному камуфляжі. Вона мені пообіцяла. Буквально перед усіма цими подіями друзі-волонтери з Києва через Хар-

присутніх там осетинів, його звуть Заур, він досить відома в Інтернеті особистість. Я колись просто проскріншотила, щоб своїй знайомій показати, що в Донецьку з'явилися не українці, не росіяни навіть, а найманці з інших країн. Коли знайшли фотографію Заура, то він спочатку знущався наді мною дуже сильно, змушував мене з витягнутою рукою кричати «Зіг хайль!», бо він говорив, що я — фашистка. Коли я відмовилася, мене били, я лежала на підлозі, він присів, так мені кричав у вуха, я не знаю, скільки десятків разів: «Зіг хайль!». Вони всі кричали. Я закривала голову. Вони говорили: «Поверніться тим боком, ми повинні примірятися, як ми зараз тебе будемо гвалтувати. Скільки людей ти хочеш — 10, 20? Нас тут багато. Ми можемо тобі і 40, і 50 забезпечити». Так все це тривало дуже довгий час.

Я сказала всім пін-коди всіх карток своїх сімейних, тому що вони вимагали. Хтось

по голові, по вухах. Одна фотографія цього передати не може. Навіть не так страшні були люди, які мене били, як ті, що просто підходили. Зупинялися якісь машини, виходили добре влячені молоді хлопці, спочатку один фотографувався на моєму тлі, потім передавав фотоапарат або телефон, щоб інший сфотографувався. Точно так само робили й дівчата. Ніхто не заступився, жодна людина...

Мені говорили, що я — фашистка, тварюка, що працюю як навідниця і вбиваю дітей. Я кричала, що у мене двоє дітей, внучка, я не вбиваю нікого і ніколи не вбивала, я не можу бути навідницею. Взагалі у мене зір плюс три з половиною, я в окулярах. Це просто така маячня, що не хочеться все це повторювати. Потім була жінка, яка не полінувалася, відкрила багажник машини, дістала звідти помідори, спочатку вона кидала в мене цими помідорами, а потім розма-

бризкали в мене газом з балончика.

Два рази приходив осетин, який чомусь мене зненавидів більше всіх. У нього була така витончена методика: він розганявся і бив мене ногою в груди. Я відлітала, вдарялася спиною об протилежну стінку камери і не могла дихати довгий час. Їм це дуже подобалося, вони потішалися.

Потім були перерви, бо привозили інших людей, їх теж били, ці люди кричали, їх кудись забирали. Я нічого не бачила, сиділа в кутку, скорчившись, мене судоми мучили. Потім привезли чоловіка: як я зрозуміла, зателефонувала якась жінка на їхній телефон і сказала, що цей чоловік лазив в трусики її п'ятирічної дочки. Вони його називали «підорас». Я чула, як по телефону сказали: «Зараз поїдемо за підорасом». Буквально через 10 хвилин затягнули цього чоловіка, я його не бачила, але чула таке — напевно, до кінця життя мені буде снитися.

«ВИ НЕ УЯВЛЯЄТЕ, ЯК ЦЕ СТРАШНО»

ІРИНА ДОВГАНЬ ПРО КАТУВАННЯ В ДОНЕЦЬКУ

театр. Тут бабусі говорили: а ми хочемо Радянський Союз, і ніхто нам не завадить. Моя кума пішла на референдум: «Я піду і проголосую за Радянський Союз». Хтось мав корисливі цілі, хтось побачив по російському телебаченню, що зарплати стануть в три рази більші, а пенсії в чотири, що прийде сильний Путін і наведе порядок, замінить наших українських непорядних політиків. Це був основний настрій в суспільстві спочатку, не було агресії, якогось сильного поділу. Люди, які були і за, і проти єдиної України, продовжували спілкуватися. Потім цей процес під впливом телебачення поглиблювався все сильніше і сильніше. Багато байдужих зробили свій вибір, тому що з часом неможливо вже було тримати нейтралітет. Ситуація загострювалася. Я завжди наполягала на своєму. З багатьма людьми перестала спілкуватися, посварилася навіть з родичами. Це так у всіх відбулося.

— А люди, які взяли владу, як себе поводити? Було грабіжництво, мародерство, це все дійшло до Ясинуватої?

— До Ясинуватої це все докотилося тільки зараз, якось різко і швидко. А так чомусь грабежі оминали нас стороною. Ми знали, що кількох людей з Ясинуватої взяли в полон у Донецьку, що арештовані. Але у нас всі були байдужі. Коли я кричала, що господаря маленької рекламної фірми, батька трьох дітей, забрали в Донецьку у полон, нікому це не було цікаво. Але це було півтора місяця тому. Люди байдужі. І навіть ті, хто підтримував українську сторону, не були готові щось зробити і боротися.

— Ірино, як це трапилося з Вами, як Ви потрапили в полон до цих людей?

— У нас є поруч селище, там підірваний міст, на якому був склад. Я відвозила дітей знайомих у Слов'янський до родичів. Я проїжджала біля цього підірваного моста і побачила, що за ним дислокація української військової частини. Я підійшла до цих солдатів, поговорила з ними. Це вже було більш ніж півтора місяця тому. Я

кві мені доставили в Краматорськ три великих тюки цього одягу, камуфляжу військового. Я все це отримала і відвезла бригаді, яку ми опікали. Вони вже перейшли зовсім в інше місце. Я їхала через заміновані поля, але їх все-таки знайшла. Продукти везла теж, все це розвантажила. Ми зібрали 16 тисяч гривень, в нашому регіоні зараз у людей гроші закінчуються просто катастрофічно, зарплат і пенсій немає, люди повідавали мені останнє.

На свою біду я сфотографувала цей момент, хоч ніколи раніше цього не робила, а тут планшетом наробила знімків. Я сфотографувала цей камуфляж, як його солдати розбирають. Потім мене вивозили, бо мені сказали, що я їхала на машині через заміноване поле. Попереду їхав БТР, мене вивезли на трасу в безпечніше місце. Я і це сфотографувала, не втрималася, це і стало основним доказом. За збігом обставин, знайшли мій планшет з цими фотографіями, потім зламали мій акаунт у «Фейсбуці», знайшли переписку з Тетяною Ричковою і з донецькими волонтерами. Це було причиною того, що мене почали бити й катувати, вимагали прізвища цих людей, всі мої зв'язки.

— Як Вас затримали?

— Забрали мене вдома. В саду я працювала, вони мене там в Ясинуваті і забрали, як я була. Те, що ви бачили на фотографіях, — це маленька частина того страшного дня, коли я цілий день молила про смерть. Мене не катували спочатку, але я нічого не говорила. Тоді працівники батальйону «Восток», які досить ввічливі були навіть на допитах, просто віддали мене осетинському батальйону. Уже там мене почали катувати дуже серйозно.

Мене завели на перший поверх, я потрапила в кімнату з двадцятьма людьми кавказької національності. Почалися просто тотальні знущання. Один дістав пістолет і стріляв мені біля вуха багато разів. Я оглухла, досі погано чую. Вони дивилися в планшеті мої фотографії, і там в скріншоті випадково з

зламав наш акаунт, щось там знайшли. Вони дізналися, що у нас є сімейний банківський вклад, 12 тисяч євро, почали вимагати віддати ці гроші «ДНР», бо я давала гроші українській армії. Вони говорили: ми тепер знаємо, що ти 300 тисяч гривень перерахувала. Я говорила, що я не перераховувала 300 тисяч. Потім хтось надрукував цю таблицю, що я — фашистка і вбиваю дітей. Мені повісили цю табличку, обмотали прапором, ще українські аксесуари вдягнули і вивезли мене на площу, на велике перехрестя в Донецьку.

Я не була прив'язана до цього стовпа, просто трималася за нього. Мені весь час кричали: «Зіг хайль! Струнок стояти!». Мені не можна було ні зігнути коліна, нічого, я повинна була навшипінках, притиснувшись до цього стовпа, стояти. Проїжджали повз машини. Цих найманців-осетинів сотні в Донецьку. Вони зупинялися, питали, сміялися, фотографувалися на моєму тлі. Хтось розіграв такий спектакль, сказав: «Все, розійдіться, я їй зараз прострело колінну чашечку». Я почала кричати, підстрибувати, а вони реготали. Він вистріляв, але повз. Ви бачили на фотографії жінку, яка б'є мене в живіт?

— Так, і цю жінку вже впізнали.

— Ця жінка була далеко не єдина. Була літня жінка, вона біла мене палицею, на яку спіралася, біла по голові, по спині, по плечах, я вся в синцях. Крім того, що мене били прикладами по ногах, у мене рани від побиттів, ще й літня жінка біла мене палицею... А скільки молодих жінок мене били по обличчю,

зала у мене на обличчі два помідори, заліпила соком помідорів очі. Потім я через цей томатний сік побачила начебто інтелігентні обличчя, спочатку був один чоловік з бородою, з професійним фотоапаратом, я зрозуміла, що мене фотографує преса якась. Потім була ще один, він теж мене фотографував. Я якось сподівалася: люди з такими інтелігентними обличчями, може, вони заступляться...

Я взагалі весь день прощлася з життям, весь час просила: будь ласка, вбийте мене, не мучте, просто вбийте мене. Якщо ви вважаєте, що я заслугую, то просто застрелітьте. Вони говорили: «Сука, ти так просто не відбудешся». Раптом під'їхала «Волга», і з неї вийшли, я так зрозуміла, силовики, колішні міліціонери напевне. Вони були в чистішому одязі, ніж осетини. Вони хотіли мене забрати. Там стався якийсь інцидент, і осетини мене не віддали. Мене посадили в ту ж машину, на якій привезли, і відвезли назад, де батальйон «Восток».

— Це не в'язниця, не СБУ, а їхні казарми?

— Чесне слово, я і зараз не знаю, це було щось пов'язане чи з міліцією, чи з СБУ. Тому що там у вікні, я іноді піднімалася (я була прикута до батареї наручниками) і бачила якийсь спортивний майданчик з турніками. На стіні висіла українська символіка, як дошка пошани. Вночі мені кинули міліцейський зимовий одяг, штани теплі, ватяні. Думаю, це якась місце, де була міліція. Але тепер це штаб батальйону «Восток». З площі мене привезли на перший поверх, закрили в маленькій кімнаті. Мене в цій кімнаті продовжували мучити,

Я кричала в своєму кутку разом з цим чоловіком, бо його били так, він так кричав. Як так зрозуміла, що його роздягали. Я не знаю, чи було згвалтування, його потім кудись потягли, можливо, його гвалтували вже там, але про це йшлося. Він кричав моторошно. Це все без суду, без доказів. Хтось зателефонував, хтось щось сказав, людину забрали, привезли. І як він буде після цього жити, я взагалі не знаю. Не знаю, як я буду після цього жити. Я все ще перебуваю в стресовому стані, не до кінця все усвідомлюю.

— Скільки Вас там протримали?

— Це було цілий день. О 9-й мене забрали на допит, а о 10-й мене забрали осетини. Коли мене підняли знову на третій поверх до батальйону «Восток», де вже були українські, так скажемо, «нормальні» люди, — було вже темно. Я була вся побита, вся запльована, тому що жінки, які мене били, ще багато разів мене плювали в обличчя. Мені дозволили трохи помитися. Потім я на якийсь час відключилася. Всю ніч я висіла під цією батареєю — це була моторошна ніч. Потім настав день, і наступного дня мене не чіпали взагалі. Тільки через день мене знову допитували ці «нормальні» «востоковці», ввічливі, вони мені сказали, що не очікували, вони співчують, це без їхньої участі все відбулося, і що якби вони знали, то не допустили б, вони навіть вбачаються переді мною. Але продовжували допитувати, їх цікавила моя нерухомість.

(Продовження на 11-й стор.)

Я запитала, навіщо їм моя нерухомисть. Один сказав, що в моєму домі тепер житимуть люди, котрі їх підтримують, чий будинок постраждали від обстрілу. І потім, вже під батареєю пристібнута, я згадала цю фразу і зрозуміла, що в своєму будинку жити ніколи не буду. Це тяглося три або чотири дні, я втратила рахунок.

Я відмовилася їсти, не їла всі п'ять днів, які там перебувала. Вони мене лякали, казали, що візьмуть зонд, розірвуть мені стравохід. Я сказала: що б не було, я їсти не буду.

В якийсь момент увійшов один із важливих «востоківців» і сказав: «Ходімо». Я почала кричати, хопатися за батарею, подумала, що мене знову ведуть до осетинів, тому що продовжую впертися і не називаю жодних імен. Він мені сказав: «Не бійся, підемо, все буде нормально». Мене провели через весь двір, ми увійшли в якусь іншу будівлю, там на першому поверсі був начальник батальйону «Восток» Ходаковський і сиділо дуже багато людей, мабуть, його підлеглих. Він сказав таку фразу: «Я не знав, що ця жінка перебуває тут у нас. Я не розумію, як ви могли допустити таку ганьбу. Я знайду винних, і вони будуть відповідати. Моя особиста думка, що люди на цій землі можуть допомагати, кому вони хочуть, будь-якій стороні — це не є злочином». Все це було сказано в присутності, як я вже потім зрозуміла, двох журналістів, які мене і звільнили. Я написала розписку, що не маю жодних претензій матеріальних і так далі, що мені все повернули. Я все підписала, тому що раптом переді мною замаячило життя. Я вибачаюсь, але я теж слабка жінка.

Ці журналісти мене повезли в готель, мені дали номер. Я змогла вперше помитися, замовила тарілку юшки, трошки з'їла, перший раз за п'ять днів. Ендрю Крамер дуже за мене переживав, сказав, що ми тебе вранці вивеземо. Я сказала, що нікуди не поїду доти, доки не з'їжджу додому до Ясинуваті, у мене свій будинок, у мене в дворі закрита собака, три котів, я хочу забрати своїх котів і собаку-вівчарку. Він мене дуже сильно відмовляв, кілька годин, все-таки потім я наполягла.

І двоє з батальйону «Восток», вони нормальними здалися мені людьми, звезили мене до Ясинуваті. Я побачила повністю розграбований будинок: все, що їм здалося цінним, вони забрали. Були навіть знайдені мої маленькі тайнички. Там начебто працювали професійні злодії. Я не знаю, не хочу про це думати, мені дуже боляче. Зараз вже страх смерті минув, і раптом чомусь нахлинуло матеріальне, мені тепер страшно шкода, що я все життя працювала, наживала, а тепер нічого у мене немає.

— А де були Ваш чоловік і дочка?
— У Маріуполі, бо у батька мого чоловіка, який жив у Маріуполі, стався інсульт, він доглядав за ним у лікарні дові, але батько все-таки помер. Він його поховав. Уже було до Ясинуваті повертатися дуже небезпечно. Тим більше дочці, 15 років дівчинці. Ми домовилися, що вони залишаться там, а я буду охороняти будинок від мародерів. Мені це не вдалося. Я в машину збрала те, що не взяли ці деєнерівці ясинуватські. Я так зрозуміла, що донецьке начальство, той же Ходаковський, абсолютно не контролюють той підрозділ, який стоїть в Ясинуваті.

Тому що він мені сказав: напишіть заяву, ми вам все повернемо, нам нічого вашого не треба. Але коли я запитала «востоківських» хлопців, чи можна мені сподіватися, що мені повернуть бо-дай щось, хоча б кухонний комбайн німецький — навіщо він їм, вони не вміють ним користуватися — вони сказали: ні, ми не маємо на них жодного впливу, вони тут самі по собі і не підкоряються. Я позбирала на дворі мокре взуття (перед цим йшов дощ), там були якісь кеди, туфлі доньки, якісь куртки розкидані. Те, що їм не потрібно, не підійшло, для нас це все одно дуже багато значить. Я позапихала мокре в машину, посадила своїх тварин, і ці двоє хлопців «востоківців» мене вивезли. Ми зустрілися в Донецьку з журналістами і разом з ними поїхали за територію «ДНР».

Коли ми проїхали останній донецький блокпост, виїхали на нейтральну територію, ці «востоківці» вийшли, я пересіла за кермо, ми почали прощатися. Ви знаєте, це мучить мене найбільше, що одного з них я навіть обняла. Я була йому так вдячна, що все-таки він віддав мені мою собаку і моїх котів, що цей камінь не ліг на мою душу, що я не кинула тварин, вони вже немолоді, що не кинула їх вмирати голодною смертю. Тому що на моїй вулиці взагалі не залишилося людей. Мені сусіди віддали ключі, і я ходила по всій вулиці і годувала собак, наливала їм воду шоранку і шовечора. Я не знаю, що там зараз відбувається, це все просто жахливо. Я сподіваюся, що хтось повернувся і взяв на себе цю жіночу мою місію з годівлі цих тварин.

— З собакою все гаразд?
— Все нормально, хтось її годував. Не знаю, хто приходив із сусідів, бо я бачила, що стояла чужа біла миска. Коли-небудь, коли все налагодиться і я зможу повернутися в це місто, я обов'язково знайду і подякую цій людині. Тому що яка б не була війна, винні в ній завжди люди, але ніяк не тварини, а страждають вони жахливо. Ви б знали, що з психікою моєї собаки відбувалося. Коли летів черговий снаряд, моя собака навчилася чути, як він летить, і спускалася в підвал швидше за мене під час вибуху.

— А гроші вони зняли з ваших рахунків?
— Не все, ось цей вклад вони не змогли зняти — 12 з половиною тисяч євро. Видно, було занадто мало часу. Якби я там залишилася, думаю, мого чоловіка змусили б віддати. Вони вже все знали повністю про мого чоловіка, про мою дочку. Мені показували фотографії, всі дані. Я впеvнена, був би створений такий прецедент, що мій чоловік з радістю віддав би ці гроші.

— Будемо сподіватися, що Вам українська влада допоможе.
— Я вам скажу чесно: я не чекаю жодної допомоги від української влади. У нас є ці гроші на депозиті, у нас дві машини, у чоловіка була в Маріуполі, у мене своя машина старенька, але цілком ще нічого. Ми працюємо, ми нормальні люди. Яка допомога від української влади, коли в країні таке коїться? Нам абсолютно нічого не потрібно, ми впраємося самі. Але я розумію, що повернутися додому вже не зможемо. Ось що для мене моторошно. Моє маленьке місто Ясинувата... У нас є свій сайт, і там дуже багато людей написали, що вважають, ніби я — навідняця, що я розкле-

ювала «жучки» на будинки, в які потрапили бомби. І поміщені фотографії: моя фотографія і фотографії розбомблених будинків. Мій будинок не сфотографований, який теж розбомблений. Ви знаєте, навіть класна керівниця моєї дочки написала: «я вважала її нормальною, а вона така тварюка і гадина».

Так моє життя склалося, що в молодості я потрапила до Німеччини, німці знайоми у мене, вони хотіли привезти гуманітарну допомогу, а їх підтримала і привезла в моє місто. Досі в Ясинуватській районній лікарні стоять функціональні ліжка на коліщатах. Україна не може собі дозволити такі. Привезла гуманітарну допомогу, і школа-інтернат її отримала, і Товариство інвалідів, багато було всього хорошого. І потім німці мене запросили, я знаю німецьку не дуже добре, але на побутовому рівні досить нормально спілкуюся, я їздила 9 разів переключачкою, возила до Німеччини дітей-чорнобильців. Я зробила стількі для свого міста. Я ніколи нікому не сказала поганого слова, я — дочка бібліотекаря. Але зараз я прочитала про себе стільки бруду, стільки людей, які знають мене все життя, всі повірили в один момент, що я — навідняця і фашистка. Ви не уявляєте, як це страшно. Це набагато страшніше, ніж те, що мене били. Я не можу цього зрозуміти, що робить політика, що відбувається — я думаю, що за домовленістю вони віддали мене осетинам. Ви розумієте, коли люди однієї національності віддають на розтерзання жінку?! Це — найболючіше, те, про що я думаю ночами. Та Бог з ним, плювали на мене ці нерозумні жінки — я все це переживу, але душа побита. Що я такого робила? Я годувала українських солдатів. Це ж мій обов'язок. У мене українське прізвище Довгань, моя бабуся розмовляла українською мовою. Який я можу зробити вибір, скажіть мені? Який я взагалі можу робити вибір?

— Ви сказали, що Вас мучить найбільше, що Ви обійняли цього «востоківця»...
— Коли закінчилася територія «ДНР», я обійшла машину, щоб сісти за кермо, він мені простягнув руку і обійняв мене. І сказав: «Ірино, я все-таки бажаю вам добра». А всю дорогу ми розмовляли про дітей, він мені розповідав про свою сім'ю, про свої проблеми. Я зрозуміла, що це, можливо, колишній мільйонер, я не знаю точно, але це була абсолютно нормальна людина. І він мене обійняв, я не пручалася, але побачила, що сфотографували. Фотографували ЗМІ «ДНР». І сьогодні вночі мені раптом це прийшло в голову: для мене це зараз неймовірно болюче питання. Як тільки опублікують моє інтерв'ю, тут же в Росії надрукують мене з цим «востоківцем»...

Я вас прошу написати, що відчувала до нього безмірну вдячність, тому що ця людина врятувала моїх тварин, він вивіз мене, я маю повне право йому подякувати. Це було моє щире бажання. Тільки мені дуже не хочеться, щоб це перекручували. Зараз я думаю: Боже, навіщо я це зробила? А з іншого боку, можливо, якась маленька добротка потрапила і в його душу, що я не тримаю на нього зла...

Дмитро ВОЛЧЕК
Російська редакція
Радіо «Свобода»

ВІЙНА РОСІЇ ПРОТИ РОСІЇ

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)

ЧАДРА ДЛЯ МОСКВИЧОК

Років два тому Андрій Михалков-Кончаловський, російський режисер і мислитель, поділився відкриттям. У дрімучості російського суспільства, виявляється, винні... Кирило і Мефодій. Це добре, що вони переказали старослов'янською мовою Новий заповіт. Погано, що не переказали з латині і грецької нічого з бек-граунду, на якому ґрунтується європейське християнство.

Біблія для слов'янських язичників виявилася кодом без шифру.

Україні поталанило — наше духівництво читало на латині, вело дискусії з католиками, долучаючись до європейської культури. А московські попи і самі не читали, і піддавали анафемі всіх, хто намагався заглянути далі дозволеного. «Цілі століття грецькі, а за ними і російські пастирі і книги привчали нас вірувати, у все вірувати і всьому вірувати. При цьому нам твердили: віруй, але не міркуй. Ми стали боятися думки, як гріха, допитливого розуму, як спокусника, раніше, ніж уміли мислити, ніж прокинулася у нас допитливість», — писав блискучий російський історик Ключевський.

У Московії неучтво було оголошено добродією, агресивний фундаменталізм — дійсною вірою. Все це дало право Михалкову-Кончаловському стверджувати, що московська православна цивілізація за духом ближче до ісламу, ніж до християнства.

Власне кажучи, тривалий час православна віра в Московії і була дивним конгломератом арианства, ісламу й язичництва.

Ось що пише ще один російський історик і філософ — Г. П. Федотов: «Є одна область середньовічної Русі, де вплив татарства відчувається сильніше. Це — Москва. Зобов'язана своїм піднесенням перш за все татаро-філізькій і здригачій політиці своїх перших князів... У московській землі вводяться татарські порядки в управлінні, суді, збірні дани. (У Московії тоді носили ісламські одяг, жінки носили чадру і сиділи замкнутими в теремах, при зустрічі москвитини говорили одне одному «Салом»). Не лише ззовні, а й зсередини татарська стихія опанувала душу Русі, проникла в плоть і кров...».

Мало хто з росіян знає, що відоме зі школи «Ходіння за три моря» Афанасія Никітіна починається тюрксько-арабською молитвою з Корану, написаною по-слов'янськи: «...Сміла рахам рагім. Олло аакро, аакіш Худо, ілелло акш Ходо. Іса рухоало, ааліксоллом. Олло акбер...».

Яке, даруйте, християнство?

КОЛОБОК НА ФРОНТОНІ ТЕАТРУ

Голінням борід і усікновенням голів спробував повернути москвитів з Азії до Європи Петро Перший. Сапрай він був ще той (особливо щодо України), але швидко намагався витягнути немиту лапотну Расею в цивілізоване співтовариство, «втиснути», — як писав пізніше Освальд Шпенглер, — примітивну російську душу спочатку в чужі форми високого бароко, потім Просвітництва, а потім — XIX століття».

Туртури освітою і дозволили окультуритися тонкому шару аристократії. Народився інший народ — «російські європейці», які за своїми переконаннями не мають нічого спільного з величезною масою російських людей, що живуть у напів'язичницькому-напівмусльманському стані.

Ця нечисленна нація в нації, яку російський слов'янофіл Хом'яков порівнював із європейським поселенням, закинутим у країну дикунів, за двісті років, розвиваючись і примножуючись, створила всю культуру, якою Росія сьогодні пишається. Навіть найтемніші з росіян бубонять: «Наш балет, наш Чайковський, Достоевський, Чехов, Пушкін». Хоча, який «іх»? Все, що збагатило світову культуру, вплинуло на неї, створено за якихось двісті років «малою» нацією російських європейців. І жодного відношення до ментальності московського варвара не має.

Сірячна, посконна і кондова Расея завжди смертельно ненавиділа «малу європейську Росію». Але боялася, тому що цар був — за Європу! Жовтень 1917 року, як пише Кончаловський, став для «великого» народу-язичника миттю солодкої помсти цивілізації, під гнітом якої російський п'яниця і нероба страждав стількі років.

До 1940-го року європейська Росія була повністю вирізана, розстріляна, замучена в таборах. І на неосяжних просторах країни восторжествувало велике всеросійське хамло, що радіє своєму поверненню в таке зручне для ментальності москвитів середньовіччя!

Так, була ще одна відчайдушна спроба — в перебудову, про яку я писав на початку. Чи остання, перед вічною ніччю і мерзлотою?

Сподіваюся, що ні. Вся річ у тому, що жодних самодостатніх культурних витоків, жодного особливого цивілізаційного шляху — як у Індії і Китаю, в Росії немає (все той же Кончаловський)! Росія — це задвірки європейської цивілізації. Так — задвірки — але — європейської!

Нещодавно вибухнув скандал зі скульптурою голого Аполлона на фронтоні Большого театру в Москві — це, мовляв, аморально, діти дивляться — і таке інше. Подільник Жириновського Худяков ухвалив вирок: це, мовляв, герой не нашої міфології.

А хто «нашої» (у сенсі іх)? Чий образом увінчати будівлю найвідомішого російського театру? Персоною Івана-дурня? Кашея? Можливо, Колобка, який від усіх пішов і нікуди не прийшов?

Найстрашніше для Росії те, що, відмежувавшись від європейської культури, вона неминуче впаде до бездонної ями, в цивілізаційну чорну діру.

Альфред Кох, заступник голови уряду РФ часів Єльцина, в своєму блізі буквально корчився від сміху, коментуючи заяви Путіна про необхідність дрейфу Росії у бік китайської культури: «Назвіть мені хоч одного китайського співака, на концерт якого ви ходили? Композитора, музику якого ви слухаєте? Письменника, книги якого стоять у вас на книжковій полиці, зачитані до дір? Фільми, які ви без кінця дивитесь? (А, ну так, Брюс Лі — Джекі Чан...). Зате ви знаєте, хто такі Боб Ділан і Джим Моррісон, Стіві Уандер і Майкл Джексон. Ви знаєте, хто такі Шакіл О'Ніл і Майкл Джордан. Ви читали Хемінгуей і Фолкнера. Ви слухали Гершвіна. Ви дивилися Стівена Спілберга. Ви знаєте про «велику американську мрію», про «Макдональдс», про «форд», про їхню громадянську війну, про рабство негрів і їхню боротьбу за свої права».

Вступаючи у війну з європейською цивілізацією, Росія неминуче змушена буде оголошити націонал-зрадниками тих, хто жив у «піндосів», — Рахманінова і Набокова, Бродського і Довлатова, Ростроповича, Вишневічу, Барішнікова.

Хто залишиться?

ПАРК ПУТІНСЬКОГО ПЕРІОДУ

У фантастичній антиутопії Тетяни Толстої «Кись» описується Росія після атомної війни і росіяни, що мутували в якихось ящерів. Вони забули все, що знали. Єдине, що утрималося в пам'яті: у кожному стійбищі обов'язково має стояти пушкін. Інакше буде погано, ну там неврожай або щось ще. Що таке пушкін і як воно виглядає, російські мутанти не знали: підозрювали лише, що «це наше все», і за нього можна голову відпрізати.

Мутація сталася швидше, ніж передбачала Толстая. Росія вже давно перетворилася на парк юрського (або точніше — путінського) періоду, утиканого тотемами «русского міра». І зараз звіроярщери розповзаються всією Європою.

Те, що відбувається у наш час, — це не війна Росії з Україною. Це війна путінської Рашки з Росією Пушкіна. Це страх імперської влади перед можливістю відродження нації європейських росіян, шлях до якого показала нова Україна. Страх перед європейською свободою, яка, як писав Шпенглер, різко відрізняється від свободи по-російськи. Для європейця свобода — це відсутність заборон, для росіянина — відсутність примусу. Європейець хоче, щоб йому не заважали рухатися вперед, росіянин — щоб його не примушували це робити. Свобода москвитів — це шлях до лінії, убогості, деградації. І він не бажає, щоб його виводили з цього комфортного летаргічного стану.

Для європейських росіян існування незалежної, самодостатньої України — єдина можливість вижити, щоб у майбутньому (не їм, так їхнім дітям) повернутися до теми «європейської Росії». Тому вони і воюють на нашому боці. Боротьба ця болюча, тому що деколи доводиться боротися з самим собою, зі своїми забобонами. Вона майже безнадійна — через нечисленність опору. Але без боротьби нації немає зовсім.

Так, вони не розуміють, що Україна — це не друга, ідеальна Росія, а зовсім інша держава, з унікальною культурою, самобутнім народом. Але дивно, — ця «Не-Росія» їм ближча за ту вічномерзлотну цивілізаційну тундру, куди їх тягне Путін.

В одному зі своїх недавніх постів московська волонтерка Варя пише: «Знайте, що спротив є, він працює. І наш спротив — під вашим жовто-синім прапором! Це не навми-сно, це якое само сталос!».

Євген ЯКУНОВ

«Кись» Тетяни Толстої

УЧИСЯ МУДРОСТІ В БАТЬКІВ, А МУЖНОСТІ – У КОЗАКІВ!

Під таким гаслом члени Волинської молодіжної громадської організації «Школа козацького гарту» за сприяння Волинського обласного управління молоді і спорту здійснили навчально-вишкільний похід по порогах Південного Бугу. Похід був присвячений 23-й річниці Незалежності України.

Понад 20 молодих осіб з Волині об'єдналися під спільною ідеєю: пройти небезпечні пороги Південного Бугу і особисто відчувти, хоч частково, як козаки долали пороги Дніпра, ходили у відкрите море до берегів Османської імперії визволяти з полону українських бранців.

Вінницькі козаки Брацлавського полку імені Івана Богуна на чолі з отаманом Володимиром Воловодюком, до якого ми звернулися, надали нам допомогу як побратими. На одній із Вінницьких турбаз ми були повністю забезпечені всім необхідним для подорожі-сплаву: і рятувальними жилетами, і гідромішками, і плавзасобами, і захисними касками та іншим необхідним спорядженням. Досвідчені козаки-інструктори Ігор та Олександр нас навчали, проводячи майстер-клас, як складати катамарани, як працювати веслами на бурхливій воді, як діяти в екстремальних умовах.

Потренувавшись на тихому плесі біля села Тивер і піднявши жовто-блакитний прапор Звичаєвого козацтва, на двох катамаранах волинські козаки вирушили вниз по Південному Бугу. «Слава Україні!» — вигукували ми щораз, побачивши місцевих рибалок, які чатували на березі річки. «Героям слава!» — лунала правильна відповідь патріотів.

Сонце ласкаво огортало напружені м'язи молодих козаків, які дружно гребли на катамаранах. І коли появилися перші пороги, що здалеку застерігали своїм шумом, то це не змогло зупинити сміливих волинян, тільки ще більше задало наснаги і прибавляло сил. Спочатку перешкоди проходили з острахом, щоразу застрігаючи на міліни. Але дружні дії команди успішно виривали катамаран з кам'яної пастки. Без команди, на свій розсуд, хлопці і дівчата стрибали у бурхливу воду і щосили штовхали катамаран. А він, тримаючись мов танк на плаву, скрипів по каменях та знову випливав вже на тихоплиннішу ріку. Тоді можна спокійно милуватися краєвидами, від яких уже важко було відвести свій зір.

Цю красиву річку в далекому минулому змстовно називали наші предки — давні слов'яни — Бог. Ще й нині у Західній Європі на всіх археологічних картах вона так і називається. Але комуністичні ортодокси у 20-х роках минулого століття перейменували її на Буг. А оскільки така назва уже існувала — Західний Буг, то назвали цю річку — Південний Буг. Це третя за величиною ріка України, що протікає центральними і південними її областями через зону лісостепу і степу. Тут на поверхню виходить найдавніше в Україні геологічне утворення — Український крис-

талічний щит, завдяки якому Південний Буг відомий своїми порогами.

Гранітні скелі по берегах, огорнуті, мов зеленим оксамитом, острови, теплий клімат Побужжя, багатство флори і фауни, незіпсуті цивілізацією, роблять відпочинок у цій місцевості надзвичайно привабливим та емоційним. У Побужжі діє ландшафтний парк «Гранітно-степове Побужжя». З південнобузькими порогами в давнину тісно була пов'язана історія запорізько-гайдамацьких рухів. Тепер — це ділянка з найскладнішими на річці

порогами «Мигія» і «Гард».

Розпечена сонцем земля, що пам'ятає стукіт копит козацьких коней, вигоріла трава, запахи різнобарв'я збуджують уяву подорожувачів, а несамовито гарні світанки та заходи сонця зачаровують всіх, хто тут мандрує.

Характерна особливість і відмінність Південного Бугу від гірських річок та, що тут порожисті ділянки чергуються плесами зі спокійною течією. На річці наші козаки, які були не задіяні веслуванням, встигали закинути вудки, щоб порибалити. Але втрапивши декілька гачків, відмовилися від такого задоволення. Наш маршрут проходив уздовж мальовничих берегів, порослих на багатьох ділянках лісом і невеликими посадками чагарників та дерев. Береги, загалом, високі, відкриті, часто — скелясті. Саме тут сконцентрована найбільша кількість порогів та перекатів, які роблять маршрут захоплюючою подорожжю.

Захоплення природою закінчилося, коли наступного дня небо затяглося суворими хмарами, повітря відразу похолодало, а невдовзі почав накрапати дощ. Він то втихав, то з новою силою

прошу стати вправо. Хто не може — стати вліво.

Через декілька секунд команда розділилася майже навпіл. Вийшло так, що на два катамарани припало по п'ять чоловік. Це сприяло тому, що він став більш плавучим і маневреним, ніж був при повній команді. Цю перевагу ми відчували відразу, коли подолали перший зустрічний поріг. Я весь час подумки дякував Тетяні, яка першою наважилась сміливо висловити те, про що мріяла більшість.

Ті, хто залишився на березі, спорядили нас, мов штурмовий батальйон. Вони віддавали своїм побратимам вцілілі накидки, кращі каски.

За селом Воробіївка почалися киявські пороги високої складності. Їх лише сім, згадав я настанови старшого інструктора Олександра, що залишився з групою на березі. Та коли ми їх пройшли, то я збився з ліку. Насправді ми подолали за 2 дні близько 30 порогів.

— Ви — молодці! — щиро нагороджував нас подяками бувалий інструктор Ігор. — Не всі спортсмени можуть здолати за два дні такий маршрут високої складності — понад 40 кілометрів сплаву. Більшість туристів уже на перший день сплаву сходять з маршруту, а волиняни витримали. Молодці!

Тому ми й волиняни-козаки, які на власному досвіді відчували справжню велич козацької звятяги. Тепер кожен з нас, хто брав участь в похіді-сплаві по Південному Бугу, не з розповіді і не з читанки знатиме, як вишколювали своїх побратимів козаки, щоб бути справжніми воїнами,

лицарями Сонця, захисниками своєї Вітчизни.

Другим гаслом нашої «Школи козацького гарту» є: «Men sana in corpore sano» — «В здоровому тілі — здоровий дух». Завдяки вінницьким побратимам, зокрема, козацькій березині Валентині Іванишиній, нам вдалося побувати на екскурсії у Вінницькому музеї Миколи Пирогова і почути науково-пізнавальну екскурсію про знаменитого лікаря і військового хірурга. В музеї мене зацікавила одна цитата М. Пирогова, яка є актуальною і в наш час: «Для коренного преобразования чего бы то ни было нужны не одни новые законы, а новые люди...».

Після завершення сплаву ми мали можливість вийти на древні «Змієві вали», що стоять уже понад 2 тисячі років поблизу міста Немирова, що на Вінниччині. Змієві вали — це грандіозні земляні укріплення (насипи заввишки 6-9 м і завширшки 14-16 м), залишки яких розташовані майже по всій лісостеповій та степовій території України. Загальна довжина їх близько 2000 кілометрів. Саме ці Змієві вали Поділля — назва цілого валу, що тягнеться від середнього плину ріки Південний Буг до районів центральної Черкащини і невеликої кількості менших валів цього ж району. Всіх здивувала їхня велич і могутність. Як могли у той час звести такі вали і на таку віддалі? Цей факт переконливо свідчить про могутність Руської держави, яку вже наше покоління повинно відродити у XXI столітті.

Олександр СЕРЕДЮК, отаман МГО «Школа козацького гарту», організатор і учасник походу

«ДЛЯ НИХ НІКОЛИ НЕ БУЛО І НЕ БУДЕ ЧУЖИХ ДІТЕЙ...»

Погляд маленького Андрійчика просто неможливо забути. І скільки б не пройшло часу, заплющуючи очі, я бачу, як маленька жива душа цього хлопчика намагається усміхнутись мені. Усміхнутись і поділитись своєю теплотою з незнайомим чоловіком в однострої, який кризь скло боксу медичного ізолятора душить в собі сльози розпачу, ховаючи їх за усмішкою. Я махнув Андрійчику рукою, він спробував зробити це у відповідь. Та... не зміг, бо невеличке тілце маленького україн-

ця знову почали зводити судоми, завдаючи дитині людського болю.

Андрійчик — один з тих хворих дітей, яких вдалось врятувати з окупованого російськими загарбниками Донецька. Зараз разом з іншими дітками його при-

знялись відданістю своєї справи. Для них ніколи не було і не буде чужих дітей. Тому, отримавши майже подвійне навантаження, ці жіночки все ж виходять на роботу, замінюючи кинутим батьками дітям і маму, і тата, і теплоту родинної оселі. У зв'язку з напруженою ситуацією, яку створила Російська Федерація на сході нашої країни, дитячий будинок опинився в дуже складному становищі. Не вистачає як елементарних речей, скажімо, памперсів, так і складних медичних препаратів. Ажде деякі хворі малюки не можуть ковтати, їх годують через спеціальні катетери. Та для цього потрібно спеціальний набір продуктів. Довідавшись про проблеми маленьких українців, військовослужбовці сил АТО вирішили допомогти дітям. Збирають продукти, регулярно привозять їх на

кухню дитячого будинку.

— Ми широ дякуємо військовослужбовцям за підтримку, — продовжила Людмила Шевцова. — Нам це дуже потрібно і важливо.

Та є речі, які просто не під силу знайти військовослужбовцям. Тому маємо нагоду і звертаємось до волонтерських організацій з проханням допомоги діткам — маленьким громадянам нашої великої держави. І нехай від цих малюків свого часу відмовились їхні батьки, та не маємо права відмовитись всі ми. Бо діти, які позбавлені родини, — теж діти, і заслугують на дитинство.

Адреса дитячого будинку: місто Краматорськ, вулиця Дворцова, 67/а, дитячий будинок «Антошка».

Тарас ГРЕНЬ

Фото автора

ВІРШІ НАШОГО ДИТИНСТВА

Михайло СТЕЛЬМАХ

З дитинства любив Михайло Панасович Стельмах (1912-1984) чорну запашну ріллю, зелені моря ярини, кучеряві сади та завітчані луки, народну пісню, живе влучне слово. Прагнути виховати чуття слова у дітей, для яких писав поруч з «дорослою» поезією і прозою (збірки віршів «За ясні зорі», «Провесін», романи «Хліб і сіль», «Велика рідня», «Чотири броди» та інші), розкрити перед ними красу навколишнього світу, навчити бачити її, він так природно поєднував художність з педагогічністю, що не потребував «дидактичних цвяхів», зокрема, і в книжках віршів «В їжаковім вітряку», «У сестрички дві косички», «Колосок до колоска», в повістях «Гуси-лебеді летять», «Щедрий вечір»...

Більшість поезій М. Стельмаха сюжетні, в них майже непомітно описовість, настільки динамічними є картини природи, мінливими кольори. Перенесені у вірші мотиви і мелос народної пісні, пестушки, колісанки надають їм особливої чарівності. Щоб переконатись у цьому, прочитайте бодай кілька оцих його творів і вивчіть один-два напам'ять.

Василь ЛАТАНСЬКИЙ, учитель с. Пруди, Крим

ЗАЄЦЬ СПАТИ ЗАХОТІВ

Заєць спати захотів,
Сам постелю постелив.
Сам собі приніс подушку,
Підмостив її під вушко,
Та у зайця довге вушко —
Все звисає із подушки.

ЧАЙКА

(за народними мотивами)
Хочеш — вір, а хоч — не вір:
В чайки шапка набакір,
Бо носила чайка сіно,
Обросилась по коліна;
Збило сіно шапку чайці,
Натрусилось у сап'янці.
Так зате дітків чайчині
Не в болоті сплять, а в сіні.

ГРЯДОЧКА СЕСТРИЧКИ

У сестрички теж є грядочка,
Невеличка, наче кладочка,
А на грядці — огірочки
І кавун в рябій сорочці,
Сім головок маку,
Трохи пастернаку,
Був на грядці і горох,
Та його ми з'їли вдвох.

ДЯТЕЛ

По рецепту на базарі
Дятел вибрав окуляри,
Натягнув собі на ніс,
Полетів трудитись в ліс.
У осінню хмуру пору
Хитрий жук

зашивсь під кору.
Дятел глянув, сів на сук,
Носом тук — і згинув жук.
Отакі-то окуляри
Вибрав дятел на базарі!

БОБЕР

У бобра
Добра
Багато:
І надворі,
І в оборі,
І в коморі,
І у хаті,
Бо охоче
Дні і ночі

Він робив:

Він і сів,
Він і вів,
І косив,
І молотив.
А тепер
Бобер

На гаті —
Вчить малютко-
Бобрятюк
Майструвати.
Тихо-тихо
Йде бобріха
Через брід.
Бо несе родині
Дві хлібини
У хустині
І обід.

ЧОРНОГУЗ ПРІЙМАЄ ДУШ

Там, де гнеться верболіз,
Чорногуз в ставок заліз.
А на птицю з верболізу
Вітер трусить срібну росу.
Рясно падає росиця —
Славний душ
Приймає птиця
Коло берега шодня
І не хниче, що росиця
Крижана!

везли до краматорського дитячого будинку «Антошка».

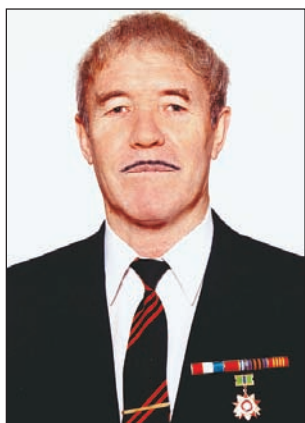
— Наш будинок розрахований на сімдесят дітей, — розповідає Людмила Шевцова, заступник головного лікаря дитячого будинку. — Проте в нас зараз їх аж 115! Дітки від немовлятка і до чотирьох років. Є здорові, а є дуже хворі малюки. Звичайно, штат будинку не розрахований на таку кількість дітей. Та працівники таких закладів завжди ви-

везли до краматорського дитячого будинку «Антошка». — Наш будинок розрахований на сімдесят дітей, — розповідає Людмила Шевцова, заступник головного лікаря дитячого будинку. — Проте в нас зараз їх аж 115! Дітки від немовлятка і до чотирьох років. Є здорові, а є дуже хворі малюки. Звичайно, штат будинку не розрахований на таку кількість дітей. Та працівники таких закладів завжди ви-

ТИМ ЧАСОМ... Вогонь терористів пошкодив будівлю дитячого виправного інтернату в Макіївці. Про це повідомив речник Інформаційно-аналітичного центру РНБО Андрій Лисенко на брифінгу, передає кореспондент «Укрінформу». «У Макіївці терористи обстріляли територію, прилеглу до села Західне, пошкоджено житлові будинки, територію дитячого виправного інтернату», — сказав Андрій Лисенко.

Федір СТЕПАНОВ

Неначе згря сироманців-вовків зубами, продержкотіла незмазаними колесами гарба по центральній бруківці Казанки, і враз той таємничий скрегіт хутко зник, розтанувши у м'якій просторі, як злежаний сніг напровесні.

Та не зник він, як і багато чого, в липкій пам'яті дитячій, здається, до самого сивого скону. Хоча б...

Дивлюся з люльки (так звали тоді в селі дитячі колис-

СПОВІДЬ ДИТИНИ

НОВЕЛА-БУВАЛЬЩИНА

ки), зіп'явшись об підвіконня, у вікно і бачу: йдуть тією бруківкою наші полонені, ледве човгаючи по ній, знесилені, а збоку швабські автоматники відганяють селян з їжею, під вигуки: «Вег!» та «Цурюк!».

Все це лезом врзалося в пам'ять, і його в ній вже ніколи не стерти.

І тільки вночі випускала мене неня на подвір'я погуляти, аби німці не бачили. І тоді я вперто шукав на городі в капусті свого братика чи сестричку (бо казали, що мама мене там знайшла). Та одного разу під сяяння місяця наткнувся на опецькуватого їжака, котрий вищукував собі яблуко, аби наколотися його на свої голки, а може, і жабу.

А раз уздрів не лише в кукурудзі ширококрилих метеликів, так схожих на вигляд на одного з наших літаків, якого так прості люди й прозвали «кукурузник», а й

його самого. Він пролетів під світлим сонячним промінням, скинувши хмарки білих папірчин, і так само несподівано шез, що німці не встигли навіть й оговтатися. Кажуть, то були листівки, в котрих повідомлялось, що нас врешті-таки визволять від непроханих зайд...

Хоча ще одна жажлива картина й понині стоїть перед очима. Відчиняються двері — і на порозі нашої хати стоять незвані гості. Їх троє: посередині німець в зеленій уніформі і залізній касці, а по боках — страшні, як для дитини, косоокі поліцаї. Неня саме тоді із чотирнадцятилітньою моєю сестричкою Олею ліпили вареники. Я нічого не міг втямити, окрім страху від косооких, а мама потім мені розповідала, що то набирали молодь на роботи в Німеччину — наших підлітків. Добре, що сестричка була невеличкою.

— Вареники так і повипадали у нас з рук, — розказувала мама.

Ходаки якимось пильно подивилися на сестричку, щось прогелготіли і вийшли. Мала, вирішили.

Цього разу пронесло. Та не пронесло іншого.

Наші таки визволили Казанку. Та німці не втихоморилися. Спочатку їхні «аси» скидали баласт, а того світлого дня вирішили почастивати нас справжніми авіабомбами-«сигарами».

Я лише пам'ятаю, як вискочив з нашої хати червоноармієць, а потім — п'ятьма, гул, задуха. Коли я очуняв, то побачив лише стінку з діркою посередині, а долілиць — начебто крокву, і з криком: «Ой, мамонько, ой, рідненька, у тебе не бачу!» — весь закривавлений у білій сорочці вискочив у двір і кинувся бігти. Куди? Звісно, до церкви. Бо бабусі розпові-

дали, там Дух Божий, а Бог всесликий.

Мені з якогось погребя кричить чоловік: — Федю, сюди!

Та куди там — я вперто біг у напрямку церкви. Мовляв, Бозя сильніший за людину.

А в небі хижо гоготіли залізнокриллі птаці. Не доведи Господи, один з цих швабських літаків перейшов би у бриючий політ і, звісно, зацокає кулеметом. Що б тоді було?

Але цього не сталося, одчайдух-чоловік, який щойно кликав мене, вискочив з погребя, заграбастав мене в обійми і заніс у лях.

А хтось сказав: — Синку, дивись, он лежить твоя мама! Я глянув на неї розпростерту, сам закрявчений. Вона отримала осколки — в ліву руку і в шию позаду, а мене царापнуло навпроти серця і вгорі зачепило по голові.

Зробивши свою чорну справу, самольоти, як ми їх тоді називали, відлетіли, лишивши нас безхатніми й пораненими.

Та люди наші були дружні, і

ми цілих два роки жили у сім'ї Павлюків, поки не перебрался в сусідній Кривий Ріг.

Люди оповідали, що були під час цього нальоту й курйозні моменти.

Так, парикмахерка Ньюра зі страху — замість того, щоб бігти до погребя, упала на підлогу і засунула голову під гардероб, думаючи, що так вона надійно сховалася, хоча її опасиста сідниця зі спиною були гарно мішенню для осколків. Добре, що минулося.

...В тринадцять років я, вже будучи школярем, приїхав у рідне село в гості разом з мамою до тітки Ганни Гайдар. І побачив, що в багатьох місяць по рівчачах лежали «сигари». Напевне, розряджені, а часу прибирання їх не було — відбудова! На місці ж нашої хати був гливняк, вкритий зеленою травою, на яку повністю пішався синім квітом бузок.

І я подумав, що він розквітнув так швидко тому, що був колись політичній нашою з мамою чистою живою людською кров'ю.

М. Сімферополь

Якби «Піддубного» катили в наших кіно-театрах, якась кількість українських громадян заплатила би за квитки. Не конче ці люди — «вата» чи «колоради».

Російський байопик «Піддубний» не рекомендовано для кінопрокату в Україні як такий, що ображає національні почуття українців і перекручує історичну правду. Пік дебатів довкола цього рішення вже позаду. І ваш автор зважився на крок, який за інших обставин який рідко собі дозволяє.

Дивитися фільми й читати книжки піратським способом для мене неприйнятно. Але вирішив піти на порушення й витратити дві години на перегляд піратської копії забороненого в Україні інтелектуального продукту російського виробника.

Почну з констатації факту, очевидність якого ще не всі, мабуть, зрозуміли: в XXI столітті заборонити перегляд шкідливого для мозку видовища неможливо. Тим більше — в демократичному суспільстві, яким Україна, будете дивуватися, є. Складається враження: боротьба з порушенням прав інтелектуальної власності — неодмінна складова країн із дійсним тоталітарним режимом. Адже право мати вільний доступ до книги чи фільму й не платити за це — ознака демократичних свобод, хай і доведена до абсурду. Натомість будь-яка вимога платити за контент уже вважається актом агресії.

Виглядає, вільний продаж піратських копій забороненого в нашій країні російського фільму «Піддубний» за визначенням неможливий у тоталітарній Росії, в демократичній Україні — цілком нормальне явище. Гуляючи містом Москва, як центром, так і околицями біля кінцевих зупинок метро, не бачив «піратських» розкладок. Або ж вони заганні на маргінесі, або їх зачистили. Друге припущення правдивіше. Бо відсоток із прибутку, котрий дає розповсюдження ліцензійної продукції, капає особисто Микиті Михалкову. Його студія «ТриТе» створила «Піддубного». Це саме по собі багато пояснює.

Фільм не стільки антиукраїнський, скільки проросійський, а заодно — антиамериканський. Навіть трошки, крапельку — антисемітський. Стрічками, які виробляються під загальним керівництвом монархіста Михалкова, нема потреби перейматися ще й такими дрібницями, як «українське питання». Що вкотре доводить: Америка для Росії — головний ворог, у тому числі ідеологічний.

Попередні абзаци написані для того, аби довести: українці все одно подивляться фільм Гліба Орлова «Піддубний». Не тому, що кіно заборони-

ли для широкого прокату. Більшість користувачів «піраток» перебуває в іншому, ніж ми з вами, інформаційному просторі. Тому нічого не чути про заборону.

Це ми з вами поведні на сплеску патріотизму й радіємо кожним розфарбованим у національні кольори бильцям. Я завжди говорив і далі тверджу: є категорія громадян, котрим усе одно, підтримали Охлостин, Пореченков або Безруков анексію Криму чи ні. Якби «Піддубного» катили в наших кіно-театрах, якась кількість українських громадян заплатила би за квитки. Не конче ці люди — «вата» чи «колоради». Думаю, на «Піддубного» пішли би ті самі, хто ходив на дозволені у прокаті одіозний «Матч» і не такий недолугий

мецький фашизм на київському стадіоні й герой Безруков в «Матчі». Коли радянська хокейна збірна грає з канадцами у «Легенді № 17», канадські тренери кажуть російським: «Ви ж не в хокеї граєте, ви ж війну виграєте!». Герой Михайла Пореченкова у «Піддубному» бореться з Америкою на її ж території. І що характерно — американським же коштом.

Починається стрічка зусстріччю на палубі корабля чемпіона Івана Піддубного та плюгавого емігранта з радянської Росії. Шасливі вигуки про «вільний світ», куди він потрапляє, нагадують за тональністю блоги нинішніх російських лібералів. Сценарій писався давно. Що означає: тональність ліберальних виступів традиційно

у, в українських селах. І це — козацька пісня, хоча якщо й козацька — то хіба кубанська хокейна збірна грає з канадцами у «Легенді № 17», канадські тренери кажуть російським: «Ви ж не в хокеї граєте, ви ж війну виграєте!». Герой Михайла Пореченкова у «Піддубному» бореться з Америкою на її ж території. І що характерно — американським же коштом.

Нагадаю: сценарій фільму був написаний задовго до нинішньої російсько-української війни. Та й кіно знімалися не тепер. Але це може означати лише одне: ставлення до України завжди лишалося таким, яким є в

ставляють: «Русский медведь! Запорожский казак!», хоча тут одне з двох — або «русский медведь», або запорозький козак. Тим не менше, запорозького козака гордо називають «живое воплощение силы русского народа». І проводять історичну, як здається творцям фільму, паралель: «Это же сама русская природа! Это же новый Илья Муромец!».

Ось ще один питома український герой, котрий давно захоплений у полон російською масовою культурою та став її неодмінним елементом, — «билінний російський богатырь». Хоча доля реального Іллі Муромця нерозривно пов'язана з Черніговом та Києвом, моці зберігаються в Києво-Печерській Лаврі.

Звісно, скажуть нам, народився легендарний силач під містом Муром, а це — територія нинішньої Росії. І тут можна бити ворога його ж зброєю. Бо якщо Іван Піддубний — російський богатырь на підставі того, що народився на території, котра була під Ро-

ІВАН ПІДДУБНИЙ ТА ІЛЛЯ МУРОМЕЦЬ У РОСІЙСЬКОМУ ПОЛОНІ

не помінялася, раз це сприймається так сучасно. Наприкінці вони зустрінуться ще раз: емігрант, побитий реаліями «вільного світу», закладає в ломбард ледь не останні штани. Інші емігранти, розчаровані Америкою, скидаються Піддубному на квиток третього класу й просять петьоредати уклін Росії. Самі готові догнати.

Між іншим, речі в заклад щинічно приймають пейсаті євреї. Один із них, молодецький, у ярмулці, навіть упізнавши «залізного Івана», готовий дати Піддубному за всі його кубки та чемпіонський пояс аж 125 доларів. Звісно ж, це грабунок серед білого дня — раніше чемпіона вже надув американський банк, яким так само управляють євреї. Так не говориться прямо, але хто цього не знає? Коли втручається літній єврей, у кристалом капелюсі, й велить молодому колезі зробити для Піддубного все, що можна, той іде на поступки — дає на 10 доларів більше. Отак вони з «руським миром»...

Ще за океаном Піддубний спілкується зі своїми американськими менеджерами. Перед нами постають типові опереткові лиходії, буквально змальовані з американських коміксів, — Френк Міллер населив такими своє «Місто гріха». Один із яких, найслизкіший, носить питома українське ім'я Тарас. Намагаючись нагадати йому про коріння, Піддубний закликає: «Тарас, ти же руський, в споми на эту песню!».

Пісню, яку намагається витягнути з надр пам'яті Іван, співають, на його дум-

стрічці. Просто, не будь війни, ми би цього не помітили. А якби помітили — кіно все одно вийшло би на широкий екран із результатом, прогнозованим вище. І ключовою фразою пропоную вважати слова одного з великих князів, представників імператорської фамілії: «Нас меньше всего заботит происхождение тех, кто будет представлять Россию миру!». Сам Михалков, куратор проекту, давно та в різних варіаціях озвучував одну й ту саму думку: «Все мы русские!». Захищаючи «русских», Росія зайшла в Крим, чим же пояснює свою «місію» на Донбасі.

Між тим Іван Максимович Піддубний — українець за походженням. Як кажуть, етнічний, до сьомого коліна. Його рід тягнеться з часів Гетьманщини. Сам Піддубний, за твердженням біографів, у побуті спілкувався українською, причому не лише з народом, а й з відомими підданими Російської імперії, котрі так само були українцями. Він ходив у виштитій сорочці не лише на свята, а й у будні. Про це можна дізнатися, наприклад, із документальних фільмів українського виробництва «Іван Піддубний. На п'єдесталі міфів та правди» (2011 р.) та «Іван Піддубний», створеного в рамках проекту «Машина часу» (2012 р.) Він є великим українцем, повинен бути нашим національним героєм. Натомість держава Росія анексувала й цього чемпіона — лише на підставі того, що частина України, де він народився, входила колись до складу Російської імперії.

В оцінках, котрі дають Піддубному в фільмі, проглядається дуалізм. Його пред-

сійською імперією, то у часи Київської Русі містечка типу Муромо були околицями саме цієї держави. Про Московію, з якої стараннями Петра Першого пішла трохи більше, як 300 років тому, Російська імперія, анексувавши в процесі розширення питома українські землі й запровадивши там кріпацтво, в часи Київської Русі ніхто не чув. Значить, Ілля Муромець, так само, як Іван Піддубний, — наші бранці, яких треба витягати з російського ідеологічного полону. Бо з них там зникаються. Особливо з Івана Максимовича. Його перевдягають у гібрид вишиванки й косоворотки. Він оточений «полтавськими селянами», котрі носять косоворотки без вишивки, картузи та жилетки невідомого територіального походження. А його тато, вільний хлібороб із Полтавщини, взагалі вбранний у черкеску з газирями. Зібравшись за столом, мешканці українського дореволюційного села співають хором щось дуже схоже на нинішній шансон. І головне: це можна було би списати на огріхи в освіті, якби створене й показане справді не відповідало уявленню росіян про Україну.

У сухому висновку заборонена в Україні стрічка «Піддубний» — не ідеологічна диверсія, а історико-культурне непорозуміння. Прикріть же в тому, що українські кінематографісти не скоро здатні будуть ввімкнути «ответку», знявши свої фільми про наших героїв — від міфологізованого Іллі Муромця й реального Івана Піддубного до вигаданого, але від того не менш нашого Тараса Бульби.

Андрій КОКОТЮХА
«Телекритика»

У ДЕРЖКИНО ХОЧУТЬ ЗАБОРОНИТИ ФІЛЬМИ І СЕРІАЛИ ПРО РОСІЙСЬКІ СПЕЦСЛУЖБИ

Держкіно відреагує на ситуацію з українськими телесериалами, які масово демонструють російські серіали і фільми про російські спецслужби, запровадженням санкцій проти останніх. Про це заявив голова Державного агентства України з питань кіно Пилип Ілленко на прес-конференції в «Укрінформі».

«Відбуваються дуже дивні речі. Український режисер перебуває за ґратами, ув'язнений ФСБ. Його тримають в заручниках. Водночас на українських каналах та екранах продовжують демонструвати фільми, які фактично глумляються, популяризують тих, хто зараз змушується над Олем, хто позбавив його свободи, хто позбавляє свободи всіх українців. Тому Держкіно виступає з ініціативою запровадження санкцій до російських кінопродуктів, герої яких мають статусок до російських спецслужб або їхніх попередників — НКВД тощо. Це є захист нашого інформаційного простору», — наголосив Ілленко.

Він додав, що також ідеться про російські фільми та серіали, де фігурують як «російські території» тимчасово окуповані українські землі, і де українців показують як негативних персонажів, де перекручують історію України, а також якщо автори чи виконавці головних ролей цих фільмів підтримали окупацію українських земель й агресію РФ проти України. Оскільки всі телесериали мають отримувати прокатні посвідчення Держкіно після розгляду Експертної комісії, вони не потраплятимуть на екрани.

«Це буде нашою рішучою відповіддю на ті речі, які дозволяють собі представники російської імперії», — підкреслив голова Держкіно, зауваживши, що вже найближчим часом ці пропозиції будуть подані на розгляд уряду.

РОСІЙСЬКИЙ РЕЖИСЕР ОГОЛОСИВ БОЙКОТ РОСІЇ ЧЕРЕЗ ВІЙНУ

Відомий російський кінорежисер і журналіст Павло Бардін у зв'язку з останніми подіями на сході України зробив антивсену заяву. Про це він написав на своїй сторінці в Facebook.

Бардін офіційно відмовився від членства в громадських організаціях, від участі в заходах держорганів РФ і від інтерв'ю російським державним ЗМІ. «Офіційно проти війни», — написав він. — Я відмовляюся брати участь у заходах держорганів, припиняю членство в громадських організаціях, не даю інтерв'ю державним ЗМІ — поки йде війна». «Це моє особисте відрече крижаної води на голову влади, яка забрехала», — додав режисер.

Павло Бардін — син відомого режисера-мультиплікатора Гаррі Бардіна («Летучий корабель»). Павло Бардін став відомим насамперед завдяки псевдодокументальному фільму «Росія 88» про російських скінхедів.

На фільм подала до суду прокуратура Самарської області, намагаючись оголосити його екстремістським та вимагаючи заборони прокату стрічки на території Росії.

У березні 2014 року Бардін підписав лист «Ми з Вами!» КіноСпілки на підтримку України.

ФСБ ВИЛУЧИЛО З КРИМСЬКИХ КРАМНИЦЬ КНИГИ ПРО ДЖЕМІЛЄВА

У серпні в окупованому Криму співробітники ФСБ провели рейди книгарнями і серед приватних реалізаторів. Під час перевірок деякі книги вилучили без пояснення причин. Про це на своїй сторінці в Facebook пише глава Меджлісу кримськотатарського народу Рефат Чубаров, передає «Крим.Реалі».

Р. Чубаров зазначає, що серед вилучених видань була книга кримського історика Гульнари Бекірової «Мустафа Джемілев: протягом десятиліть голос кримських татар не було почуто», що вийшла в 2014 році. «Зазначена книга оповідає про суспільну, правозахисну та політичну діяльність лідера кримських татар Мустафи Джемілева. У неї включені матеріали про судові процеси, які розкривають становлення руху за права кримськотатарського народу

в цілому, уривки з мемуарів видатних правозахисників, у тому числі П. Григоренка, А. Сахарова та інші, присвячені М. Джемілеву, останнє слово М. Джемілева на Омському процесі 1976 р., що викриває злочинний режим, який піддав репресіям цілі народи», — пише Р. Чубаров. Він уточнює, що до книги також увійшли інтерв'ю Мустафи Джемілева, дані різним виданням вже після повернення кримськотатарського народу на Батьківщину, виступи з трибуни Верховної Ради України, зі сцени Євромайдану, а також знаменита його промова на закритому засіданні Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй 31 березня 2014 р.

Як повідомлялося раніше, «влада» Криму 5 липня заборонила в'їзд на територію півострова голові Меджлісу

кримськотатарського народу Рефату Чубарову на 5 років. Раніше в'їзд у Крим строком на п'ять років був заборонений лідеру кримськотатарського народу Мустафі Джемілеву.

Тим часом... Будівлю Меджлісу в Сімферополі розписали нецензурними словами та малюнками. Як повідомила чергова, о другій годині ночі вона побачила в камеру відеоспостереження, як невідомий пнув ногою двері Меджлісу та втік. Жінка вийшла на вулицю і побачила на стінах непристойні написи, йдеться в сюжеті ТСН. Правоохоронці, які прибули на виклик, вилучили відеозапис. Однак у Меджлісі сумніваються, що зловмисників знайдуть. Жоден з подібних актів вандалізму досі так і не розкрили...

ПАТРІАРХ ФІЛАРЕТ ЗАКЛИКАВ КОНСТАНТИНОПОЛЬ ДАТИ ОЦІНКУ «ВІДВЕРТІЙ І ЦИНІЧНІЙ БРЕХНІ»

Предстоятель УПЦ КП Філарет звернувся із листом до Вселенського Патріарха Варфоломія, в якому спростував закиди Московського патріарха, що нібито на Донбасі точиться релігійна війна, а віряни Київського патріархату та УГКЦ нищать «канонічне» православ'я. Про це повідомляє Релігійно-інформаційна служба України.

Предстоятель Київського патріархату також закликав Константинополь дати гідну оцінку брехні, яку поширює про Україну очільник РПЦ Кирил. «Вперше з часів правління нацистського фюрера Гітлера ми зіткнулися з надзвичайною за рівнем цинізму і неправди масованою пропагандою проти України. Нею через практично всі засоби масової інформації Росія намагається переконати світ у справедливості своїх дій», — йдеться в документі. «Саме як частину і плід цієї пропаганди необхідно розглядати і лист до Вас Московського патріарха Кирила, в якому він описує події на Донбасі як громадянську війну і релігійне протистояння», — додав він.

Патріарх УПЦ КП навіть коротку історичну довідку, пояснюючи, які події передували кровопролиттю на Донбасі: відмова тодішньої верхівки держави підписувати асоціацію з ЄС, Майдан, розстріл протестувальників, втеча Януковича, окупація Криму, проникнення російських бойовиків у Донецьку та Луганську області. «Насправді ж, події на Донбасі є наслідком збройної агресії Росії проти України. Керівники так званих народних

республік, найманці, зброя, фінансування, інформаційна підтримка — все це йде з Росії через захоплену ділянку кордону.

В жодному іншому місці України, окрім тих, де діють російські найманці, немає ні збройних конфліктів, ні інших форм протистояння, характерних для громадянських і релігійних воєн», — зауважив Предстоятель УПЦ КП. За його словами, в українському війську служать представники всіх конфесій та національностей, які мешкають в Україні. Тому твердження патріарха Кирила, що озброєні «уніати та схизматики» борються на Донбасі «проти Московського патріархату — також є відвертою і цинічною брехнею».

«На жаль, не поодинокими є факти, коли у храмах Московського патріархату чи інших церковних приміщеннях було виявлено склади зброї, надавалося сприяння терористам у проживанні та харчуванні, виявлялася моральна підтримка їхньої злочинної справи через надання особливого публічного благословення на боротьбу проти України. Останнім часом виявилися також факти використання терористами для безпечної втечі священного одягу та документів, які, за нашими даними, видає одна з епархій Московського патріархату на Донбасі», — зауважив він.

«Все це дає підстави українським військовослужбовцям особливо пильно ставитися до переміщення священників, які можуть виявитися насправді переважними терористами чи їхніми пособника-

ми. Засвідчую, що у зв'язку з цим і наші священнослужителі стикаються з незручностями з боку українських військовослужбовців, до чого ми ставимося з розумінням», — пояснив патріарх.

«Від імені наших єпископів, духовенства і віруючих звертаюся до Вас з проханням гідно оцінити та відкинути неправду, яку розповсюджує Московський патріарх Кирил. Ми просимо молитися про мир в Україні та про звільнення нашої держави від зовнішньої агресії. Сподіваюся, що Ви не дасте втягнути Православну Церкву в кампанію надзвичайної брехні, яку російська влада, в тому числі з допомогою патріарха Кирила, проводить проти України», — наголосив Патріарх УПЦ КП Філарет.

Нагадаємо, 14 серпня на офіційному сайті Московської патріархії з'явився лист Патріарха РПЦ до Предстоятелів Православних Церков, у якому він звинуватив «розкольників» та «уніатів» у нищенні «канонічного» православ'я у Донецькій та Луганській областях. Наступного дня цей лист з невідомих причин зник з усіх сайтів, підконтрольних Московській патріархії...

УНІАН

СВЯТА І ЗВИЧАЇ

ІВАН ПІСНИЙ, АБО ГОЛОВОСІКА

11 вересня вшануємо пам'ять Івана Хрестителя (Предтечі), який хрестив Ісуса у Йордані. Церковна назва свята — Усікновення Голови Івана Хрестителя.

Саме церковні джерела розповідають, що після хрещення Господнього Святого Івана Хрестителя кинули до в'язниці за наказом правителя Галилеї — Ірода. Причина — Іван різко засуджував вельможу за його несправедні вчинки. Той покинув законну дружину і жив з дружиною свого брата Іродіадою, пихатою, владною та ласою на багатство. Таке святотатство щодо сімейного укладу піддавалося жорсткій критиці у тогочасному суспільстві і, передусім, з огляду на релігійну мораль. Тож Іван Хреститель різко виступив проти цього шлюбу. Іродіада довго виношувала задум — як помститися Предтечі.

Раптом така нагода випала...

На честь свого дня народження Ірод влаштував гучний бенкет, запросивши багатьох гостей. Донька Іродіади Саломія дуже потішила всіх присутніх своїми танцями. Розчулений Ірод пообіцяв дати їй все, що забажає. Тим паче, що доводився їй дядьком по кровній лінії. Отож навіть поклявся перед гостями.

Однак Саломія сама не знала, чого хотіла. Порадившись з матір'ю, попросила принести їй Голову Івана Хрестителя на тарелі. Звісно, це була намова Іродіади.

Ірод спочатку вагався, але й боявся осоромитися перед гостями, адже пообіцяв... Тож дав Саломії те, чого забажала. «Подарунок» Саломія віднесла матері. Іродіада ще й проколола язик Івана Предтечі шпилькою і закопала Голову у місці, не призначеному для поховань. Одні джерела стверджують, що тут зливали нечистоти, інші — закопували кістяки й утроби тварин. Але про останки Святого Івана Хрестителя подбала дружина Іродового домправителя. Вона потайки перепоховала Голову на Єлеонській горі. Божий Суд виявився немилосердним: наглою смертю загинула Саломія (ідучи по льоду, вона впала в ополонку, і крижини, які враз зіткнулися, стяли їй голову); нагло у вигнанні та злиднях також загинули Ірод й Іродіада.

У народі цей день називають Іван Пісний, Всічення, Головосіка, Усікновеніє... Він належить до днів строгого посту. Можна сказати — вельми строгого! Не годиться споживати овочів, які нагадують голову, — картоплю, капусту, буряк, помідори... Тож у давнину навіть борщу не варили. Їли, як правило, кашу, і то спільно з горщика, а не з тарілки, миски. Бо на тарелі лежала Голова Івана Хрестителя. Дехто не споживав яблук та груш. Нічого гострого (ножа, сокири, серпа) до рук не брали. Хліб ламали на дрібні ломті. До речі, дітям у цей день не давали солодощів. Мовляв, хай і вони попостять.

Знахарі збирали зілля, яке називали «святоянське». Його заливали горілкою. Звісно, на саме Усікновення окувоти не пили. А от згодом настоянку можна було використовувати протягом року як чудодійні ліки.

З Головосікою пов'язують відліт журавлів у вирій і спостерігають: «Якщо цього дня вони відлітають масово — на ранню зиму». А добрий господар до Усікновення намагався викопати всю картоплю.

Тарас ЛЕХМАН, журналіст

У севастопольській греко-католицькій парафії Успіння Пресвятої Богородиці 31 серпня відзначали Храмове свято. Урочистість очолив настоятель з Євпаторії о. Богдан Костельний, котрий відслужив святкову Божественну Літургію та виголосив Слово Боже.

Щоб підтримати своїх одновірців, на свято прибули також віруючі греко-католики з Євпаторії разом зі своїм церковним хором. Важливою була і присутність римо-католицького священника о. Анатолія, який сповідав очолив.

Після Служби Божої о. Богдан звернувся до віруючих із вітальним словом. «Сьогоднішня ваша присутність тут, у каплиці, є свідченням духовної реабілітації вашої громади в ці важкі часи випробувань. Сучасний християнин мусить виявляти мужність у захисті права жити за вченням Євангелія. Глава нашої Церкви Блаженніший Святослав в особливий спосіб молиться і просить Божого благословення для всіх, хто отримав духовні рани внаслідок останніх подій», — сказав священник. Отець Богдан передав вітання севастопольцям з нагоди храмового свята також від адміністратора Кримського екзархату владика Михайла Бубнія та подякував усім, хто цього дня долучився своїми молитвами.

<http://www.credo-ua.org/2014/09/122101>

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

ВЕРЕСЕНЬ

4

1965 р. — у київському кінотеатрі «Україна» під час прем'єри фільму «Тіні забутих предків» відбувся мітинг протесту проти нової хвилі політичних репресій серед української інтелігенції. З різкою критикою арештів серед інтелігенції, які відбулися влітку 1965 року, виступили Іван Дзюба, Василь Стус і В'ячеслав Чорновіл. Під їхнім листом підписалося 140 присутніх. Після цього реакція властей була блискавичною — Івана Дзюбу звільнили з роботи у видавництві «Молодь» і виключили з аспірантури Київського педагогічного інституту, Чорновіла звільнили з редакції газети «Молода гвардія», Василя Стуса відрахували з Інституту літератури АН УРСР, де він був аспірантом.

У 1970-х рр., коли почалися гоніння на діячів української культури, «Тіні забутих предків» тривалий час фактично були заборонені до показу.

1991 р. — після триразового голосування і погрози Леоніда Кравчука, що він подасть у відставку, якщо питання не буде вирішено, синьо-жовтий національний прапор урочисто піднято над будинком Верховної Ради у Києві.

Помер: 1985 р. — Василь Стус, український поет, перекладач, прозаїк, літературознавець, правозахисник. Один із найактивніших представників українського культурного руху «шістдесятників». За власні переконання в необхідності української культурної автономії творчість Василя Стуса була заборонена радянською владою, а сам поет був на 12 років позбавлений волі. По-

мер у карцері мордовського табору для політв'язнів у віці 47 років.

5

1676 р. — московити арештували гетьмана Петра Дорошенка.

1971 р. — у Тулузі відкрито пам'ятник Тарасові Шевченку — перший у Західній Європі.

Народилися:

1882 р. — Михайло Гаврилко, художник, скульптор, поет; четар УСС, командант Ковельського і Луцького комісаріатів УСС, начальник штабу Сірої дивізії Армії УНР, повстанський отаман.

1923 р. — Григорій Бойко (Грицько Бойко), радянський, український письменник, поет і перекладач, член Спілки письменників СРСР.

1964 р. — Сергій Лозниця, український кінорежисер.

6

1991 р. — архієрейський собор УПЦ схвалив Акт проголошення Незалежності України.

Народилися:

1897 р. — Іван Микитенко, український письменник, драматург.

1924 р. — Михайло Брайчевський, український історик та археолог. Лауреат премії ім. М. Грушевського, лауреат премії Фондації Омеляна і Тетяни Антоновичів, член Української вільної академії наук (США), дійсний член Наукового товариства імені Шевченка, голова Київського осередку Українського історичного товариства ім. М. Грушевського, заслужений діяч науки і техніки, почесний професор Національного університету «Києво-Могилянська академія».

7

День військової розвідки України. День підприємця України.

1792 р. — початок переселення запорожців на Кубань.

1994 р. — на Республіканському стадіоні в Києві проведено перший офіційний матч збірної України з футболу.

Народилися:

1875 р. — Олександр Мурашко, український живописець, педагог і громадський діяч.

Померли:

1962 р. — Теодосій (Тодось) Осьмачка, український письменник, прозаїк, перекладач.

1984 р. — Йосип Сліпий (Сліпий-Коберницький-Дичковський), український церковний діяч, патріарх УГКЦ.

8

1514 р. — в битві під Оршею московська армія була розбита русько-литовськими військами під проводом князя Костянтина Острозького.

1954 р. — у Харкові споруджено телецентр — другий в УРСР.

1989 р. — у Києві заснований Народний рух України за перебудову.

Народилися:

1896 р. — Олександр Соколовський, український письменник доби Розстріляного Відродження.

1898 р. — Наталя Ужвій, українська, радянська акторка театру і кіно.

9

1944 р. — СРСР і Польща уклали договір про відселення лемків зі Східної Польщі.

1982 р. — у Львові створена «Ініціативна група захисту прав віруючих і церкви».

1990 р. — у Луцьку відбувся мітинг, присвячений воїнам УПА,

що загинули у боях з німецькою армією 9-11 вересня 1943 року.

1991 р. — прийняття Верховною Радою України постанови про введення з 1 січня 1992 р. купонів багаторазового використання.

2006 р. — відбувся політ у космос американської астронавтки українського походження Гайдемарі Стефанишин-Пайпер.

Народився:

1769 р. — Іван Котляревський, український письменник, поет, драматург, зачинатель нової української літератури, громадський діяч. Підтримував зв'язки з декабристами. Його поема «Енеїда» (1798 р.) стала першим в українській літературі твором, написаним народною мовою.

Помер:

2007 р. — Василь Кук, останній командир УПА. 1954 року був заарештований і відсидів у радянських в'язницях і таборах, не дочекавшись суду, шість років. Останні роки проживав у Києві.

10

1856 р. — дата закінчення Кримської (Східної) війни.

1941 р. — у в'язницях Києва радянськими спецслужбами без виroku суду розстріляно всіх в'язнів.

1993 р. — Кабінет Міністрів України ухвалив постанову «Про вшанування пам'яті жертв Голодомору в Україні у 1932-1933 роках».

Народилися:

1883 р. — Дмитро Донцов,

О. Довженко

класик світового кінематографа.

Помер:

2008 р. — Юрій Покальчук, український письменник, перекладач, науковець, кандидат філологічних наук, голова міжнародного відділу Спілки письменників України.

11

1943 р. — створено Державний український народний хор (нині — Національний заслужений академічний український народний хор ім. Г. Г. Верьовки).

1990 р. — Президія Верховної Ради УРСР ухвалила рішення про заборону проведення мітингів біля Верховної Ради в радіусі 1 км.

1993 р. — у Києві відкрито пам'ятний знак жертвам Голодомору.

Народився:

1864 р. — Павло Грабовський, український поет-лірик, публіцист, перекладач, яскравий представник української інтелігенції, яка в умовах самодержавної Російської імперії вела боротьбу за національну волю України, тісно пов'язувала з рухом за соціальне визволення. Створив привабливий образ ліричного героя — борця за утвердження справедливого суспільно-політичного ладу. Автор перекладів світової поезії.

1530 р. — помер Костянтин Острозький, волинський князь, Великий Гетьман Литовський з 1497 р.

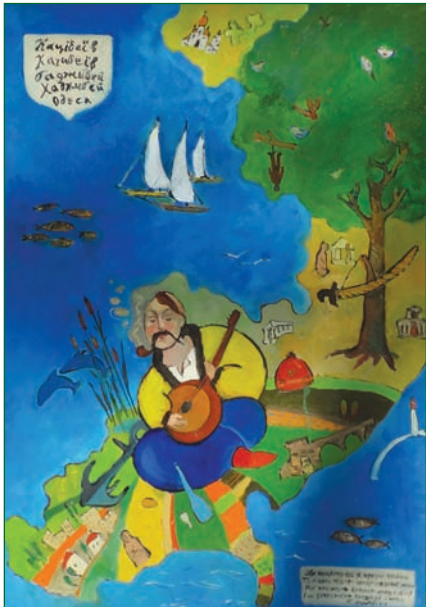
П. Грабовський

«МАМАЙ ЄДНАЄ УКРАЇНУ»

20 СЕРПНЯ В НАЦІОНАЛЬНОМУ МУЗЕЇ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В КИЄВІ ВІДКРИЛАСЯ ВИСТАВКА «МАМАЙ ЄДНАЄ УКРАЇНУ». ВОНА ПРИСВЯЧЕНА 200-РІЧЧЮ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ КОБЗАРЯ.

На виставці представлено живописні, графічні й різьбярські роботи українських художників, що експонувалися під час щорічних історико-культурологічних фестивалів «Мамай-fest» та передані на постійне зберігання до Музею історії Дніпродзержинська. Згодом вони увійдуть в колекцію Музею образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва «Козак Мамай», який заплановано відкрити на колишніх козацьких землях — у Кам'янському (Дніпродзержинську). Художники із Києва, Вінниці, Дніпродзержинська, Дніпропетровська, Житомира, Запоріжжя, Івано-Франківська, Кіровограда, Луганська, Львова, Маріуполя, Миколаєва, Одеси, Полтави, Рівного, Сум, Тернополя, Ужгорода, Харкова, Херсона, Чернівців, Ялти тощо продовжують та по-сучасному інтерпретують традиції популярної народної картини «Козак Мамай». На таких картинах нерідко вміщали дотепні віршовані тексти. М. Яндоленко із Одеси на своїй картині «Одеський Мамай» пише: «Як натягну лук я, брязну тетивою, то мусить утікати Путлер-московит з ордою. Бог захистить калінову нашу країну і ми збережемо традиції і мову її солов'їну». О. Самойлик-Іванюк із Ялти про-

понує свій варіант «Козак зустрів українську чарівну мавку в Криму». В. Цапо із Санкт-Петербурга експонує два варіанти Козака Мамаю — «Зміборець» і «Кобзар». Г. Назаренко із селища Петриківки представляє Козака Мамаю в стилі петриківського розпису.

Козак Мамай як уособлення українського козацтва своєю химерністю, загадковістю, незламністю надав великі можливості для творчої уяви та багатства трактувань. Значну частину колекції складають твори «Клубу українських мистців» зі Львова. Збірку робіт, об'єднаних мамайською тематикою, сформував заслужений діяч мистецтв України, президент «Клубу українських мистців» Орест Скоп.

Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ
м. Ірпінь

ЕКСПОНАТИ ВИСТАВКИ «КРИМ: ЗОЛОТО І ТАЄМНИЦІ ЧОРНОГО МОРЯ» ПОВЕРНУТЬСЯ В УКРАЇНУ

«На сьогодні немає жодних перешкод для повернення частини експонатів виставки «Крим: золото і таємниці Чорного моря» в Україну, які були надані для експозиції в Амстердамі Національним історичним музеєм. Розпочати їхнє транспортування заплановано вже на вересень цього року — повідомила заступник міністра культури України з питань європейської інтеграції Світлана Фоменко під час брифінгу в Будинку Уряду 29 серпня.

За її словами, саме ці об'єкти (зокрема, скіфський меч та шолом IV ст. до н. е., сарматська фібула у вигляді дельфіна I ст. до н. е. тощо) були найціннішими експонатами на виставці і займали в ній центральне місце.

Окремо Світлана Фоменко зазначила, що на заяву музею Алларда Пірсона — археологічного музею Амстердамського університету щодо повернення виставки в Україну до вирішення питання арбітражним або судовим шляхом, Мінкультури висловило готовність відстоювати право власності України над музейними об'єктами у суді: «Наша позиція в цьому питанні є твердою та переконливою. Усі експонати виставки «Крим: золото і таємниці Чорного моря» належать до державної частини музейного фонду України, а отже, є власністю Української держави і повинні бути повернені в Україну».

Після анексії Криму Росією, нідерландська сторона відмовилася повертати експонати до кримських музеїв, мотивуючи відмову тим, що приймала їх від України. Пізніше музей заявив, що до рішення суду не передаватиме скіфське золото ані Києву, ані Криму.

Міністерство культури Росії наполягає на передачі колекції скіфського золота у власність Росії, а не України.

Виставка складається з колекції п'яти музеїв, один із яких розташований у Києві, а чотири — у Криму. Серед 500 експонатів виставки — артефакти зі скіфського золота, церемоніальний шолом, дорожнє каміня та мечі стародавніх греків та скіфів.

СКАРБИ, ЗБЕРЕЖЕНІ ДЛЯ НАЩАДКІВ

Виставка «Уцілілі скарби», що відкрилася в Кримськотатарському музеї мистецтв, складається з експонатів музейного фонду і приватних колекцій Певата Зети та Айдера Халідова, які проживають у Криму з 70-х років минулого століття.

Старший науковий співробітник музею Шефіка Абдураманова розповідає:

— На виставку експонати потрапили різними шляхами. Частина з них була вивезена під час депортації господарями, з ними ж повернулася назад. Дещо відшукано колекціонерами на півострові, в тому числі й реставровано з металобрухту. І тепер ці речі — як нові. Можуть знову використовуватися за призначенням.

Всі експонати — зразки старовинних предметів побуту, які увібрали в себе багатотисячолітній і духовний досвід кримськотатарського народу. Він повертає до

витоків традиційної народної культури, відроджує поняття Батьківщини. На емоційному рівні — це сім'я: моя мама, мій будинок, мій побут, мої традиції. На рівні розуму: я люблю, я пишаюся. На рівні відчуттів — це неповторний смак кримського кизилу або запах полину. Зберегти всі ці предмети певною мірою було нескладно, адже в них — частинка душі їхніх власників. Кожен предмет — немов член сім'ї. Диванна вишита подушечка, фотографії, Коран, марама — то найдорожче, що, навіть поспішно збираючись у далеку дорогу, взяли з собою. Якщо було більше часу, брали і предмети побуту.

На виставці демонструється багато різноманітних речей (безлер). Вони мали різне призначення: для власних потреб людей, гостей і для кухні. Були речі святкові, які використовувалися в урочистих випадках для особливо почесних людей і прикрашали інтер'єр витонченою вишивкою (свджіяр). Для кухні використовувалося дуже тонке домоткане полотно з льону (кетен). Кухня для татар — це особливе місце, де не повинен підвищуватися голос, куди йдуть лише з добрими намірами, адже там зберігається вода і печеться хліб. На довгій дерев'яній полиці (раф) розставлялися предмети першої необхідності. Основне місце відводилося начищеному до блиску попелом або товченою целюю посуду з червоної міді (бахар). Він використовувався і для приготування їжі, і для прикраси інтер'єру.

Сім'ї кримських татар у минулому були завдячати великі, тому серед домашніх предметів багато тазів. У великому тазі замішували тісто. Для виготовлення чебуреків з різною начинкою — м'ясом, картоплею, гарбузом, сиром, м'ятою, петрушкою використовувався саань із міді. Залежно від кількості гостей підбиралися підноси різного діаметру. Ставилися на низькі ніжки з приготовленою стравою.

З давніх часів, коли їжа готувалася ще в казанах на вогнищі, у мові кримських татар зберігся вислів «повісити казан на вогонь», хоч при цьому ставиться каструля на плиту. Ще одна прикметна в господарстві кримських татар річ — ніж-тесак. Двома такими тесаками деякі господині й досі за лічені хвилини подрібнюють шматки м'яса на фарш, не користуючись м'ясорубкою. Стра-

ви при цьому виходять набогата соковитіші, смачніші. Це — справжній делікатес для гурманів.

Посудини для води. З ними дівчата ходили до джерела, використовуючи що побутову потребу для зустрічі з подругами, дізнатися новини, показати себе. Поки набирається вода в посудину, розмови нерідко затягувалися на години.

На кримськотатарських килимах кожен візерунок — символічний. Від цього залежало і їхнє застосування. Особливе значення надавалося місцю з обох боків від порога, бо вважалося, що підступи до будинку характеризують мешканців і насамперед господиню. Тож вона повинна мати почуття порога і свято ставитися до свого житла.

Жодна татарська жінка не обходиться без коштовних прикрас. Найулюбленіші — з

бірюзи і сердолику. З дорогих матеріалів з вишивкою виготовлялося жіноче накриття на голову — марама. Марлю для неї крохмалили і спеціальною печаткою ставили на ній відбиток з написом найчастіше арабською мовою.

На виставці демонструються чаріки — шкіряне взуття, надзвичайно зручне, особливо для гірської місцевості, оригінальний кошук, який, доповнений мотузками, легко перетворюється в рюкзак для дітей, сито для зерна, упряж для вола, карта Криму 1928 року, в якій збереглися назви населених пунктів кримськотатарською мовою. Всього експозиція налічує 150 предметів, кожен з яких має свою неповторну історію. Дізнатися її можна, відвідавши виставку, яка триватиме до середини вересня.

Валентина МИХАЙЛЕНКО

ОФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ на всеукраїнську загальнополітичну і літературно-художню газету «Кримська світлиця» та інші культурологічні видання ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» (газету «Культура і життя», журнали «Українська культура», «Український театр», «Театральні-концертний Київ», «Музика», «Пам'ятки України: історія та культура») можна в будь-якому поштовому відділенні зв'язку України. У країнах далекого зарубіжжя оформити передплату на ці видання можна через сайт www.presa.ua на сторінці «Передплата On-Line». Передплатити та придбати окремі примірники видань в електронній версії можна за адресою — <http://presspoint.ua/>. Така послуга доступна в будь-якій країні світу. **Довідки за тел.: (044) 498-23-64; e-mail: nvu.kultura.porhun@gmail.com**